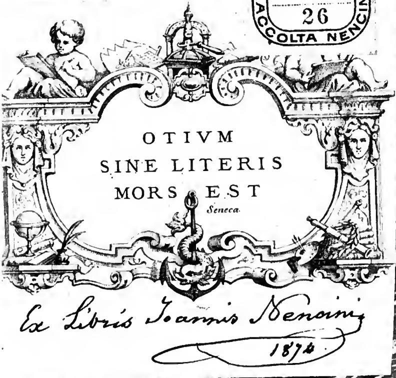

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Ioannis Nencini
1874

Cl. Duflos Sculp.

AULI FLACCI
PERSII,
D. JUVENALIS,
ET
SULPICIÆ
SATYRARUM

Nova Editio diligenter recognita.

PARISIIS,

Typis J. BARBOU, viâ Mathurinensium.

M DCC LXXVI.

AULI FLACCI
PERSII
VITA.

AULUS FLACCUS PERSIUS natus eſt circa vigesimum imperii Tiberii Cæſaris annum, a Chriſto paſſo ſecundum, patre Flacco equite Romano, quem ſexcennis amisit, matre Fulviâ Siſenniâ, in quam pietate fuit insigni, quemadmodum & erga ſorores. Patriam habuit Volaterras Etruriæ oppidum, quod ipſe videtur indicare his versibus Satyræ ſextæ.

Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatque meum mare, quà latus ingens
Dant ſcopuli, & multâ littus ſe valle receptat.
Lunaï portum eſt operæ cognoſcere, cives.

Quum eſſet annorum duodecim; venit

Romam, ubi Remmium Palæmonem grammaticum audivit, rhetorem verò Virginium Flavium. Annos natus ſexdecim operam dedit Annæo Cornuto, Stoicæ philoſophiæ antesignano, quem ut omni officio ac pietate potiùs coluit & obſervavit, tum singulari benevolentiâ & vitæ conſuetudine in omne reliquum tempus sibi conjunctùm tenuit, ut ipſe teſtatur Satyrâ quintâ.

Quum primùm pavido cuſtos mihi purpura cessit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit.
Me tibi ſuppoſui; teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, sinu. *Et paulò pòſt*,
Tibi nunc, hortante Camœnâ,
Excutienda damus præcordia, quantaque noſtræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis Amice,
Oſtendiſſe juvat. Pulſa, dignoſcere cautus
Quid ſolidum crepet. *Et paulò pòſt*,
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes:
Unum opus, & requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecundâ laxamus ſeria mensâ.

Quin & doctori tam bene de ſe merito legavit non mediocrem nummorum copiam, nimirum ſeſtertia centum, aut, ut alii volunt, argenti facti pondo viginti, præter bi-

bliothecam ſuam, in qua numerant aliqui libros Chrysippi ſeptingentos. At Cornutus hos quidem accepit; pecuniam autem reliquit Persii ſororibus, quas heredes ille fecerat.

Floruit ſub Claudio principe; obiit autem anno imperii Neronis circiter octavo, quum ageret trigesimum ætatis ſuæ annum. Juvenis ſcripſerat prætextam, fabulam, *ὁδοιπορικῶν* librum unum, & alia quæpiam, ut habent veteres gloſſæ, ſed abolevit ea Fulvia mater ex consilio Cornuti præceptoris, qui & ſex ejus Satyras, ingenii, ſolertiæ, ſummique acuminis teſtes, priuſquam ederentur, recenſuit: quumque verſus in Neronem ita ſe haberet:

Auriculas asini Mida Rex habet,

in hunc modum a Cornuto eſt emendatus,

Auriculas asini quis non habet?

ne hoc Nero in ſe dictum arbitraretur. Ex his Satyris, ut ait Quintilianus, tantum laudis apud omnes veræque commendationis habuit Persius, ut de eo passim vulgaretur,

quod annis pòſt aliquot versibus proſecutus eſt Martialis,

Sæpius in libro memoratur Persius uno,
Quàm levis in tota Marſus Amazonide.

AULI FLACCI
PERSII
IN SUUM SATYRARUM
LIBRUM
PROLOGUS.

Scribunt epica, dramatica, lyrica, & id genus poëmata; alii ex ἐνθουσιασμοῦ opinione, gloriolæ fumo, victûs egestate, lucri spe Poëtæ facti; ego autem Satyras, non tam ad poësim ingenio natus, quàm temporum corruptione huc adductus.

NEC fonte labra prolui caballino ;
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repentè sic Poëta prodirem :
Heliconidasque, pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces : ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.

Quis expedivit psittaco ſuum ΧΑΙΡΕ;
Corvos quis olim concavùm ſalutare,
Picaſque docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingenîque largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
Quòd si dolosi ſpes refulſerit nummi,
Corvos Poëtas, & poëtrias picas
Cantare credas Pegaſeïum melos.

AULI
FLACCI PERSII
SATYRÆ SEX.

SATYRA I.

Reprehendit in nobilibus, ipsoque in primis Nerone, ambitiosam in poëmatis scribendis vanitatem; in quibus, ut & in causis forensibus, ad voluptatem & ostentationem, neglecto vero & honesto, obsoleta verba, figurarum pigmenta & rhythmicos numeros affectabant. Perstrictis itaque tum auditorum, tum recitantium mollitie, qualem suarum Satyrarum lectorem velit, docet.

O CURAS hominum! O quantum est in rebus inane!
Quis leget hæc? Min'tu istud ais? Nemo hercule. Nemo?

Vel duo, vel... Nemo : turpe & miſerabile. Quare?
Ne mihi Polydamus , & Troïades Labeonem
Prætulerint. Nugæ. Non , si quid turbida Roma
Elevet , accedas , examenve improbum in illa
Caſtiges trutina ; nec te quæsiveris extra.
Nam Romæ quis non? Ah , si fas dicere ! ſed fas ,
Tunc quum ad canitiem , & noſtrum iſtud vivere triſte
Aſpexi , & nucibus facimus quæcumque relictis ;
Quum ſapimus patruos, tunc tunc ignoſcite. Nolo,
Quid faciam ? Sed ſum petulanti ſplene cachinno.
Scribimus inclusi , numeros ille , hic pede liber ,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo , pexuſque togâque recenti ,
Et natalitia tandem cum Sardonyche albus ,
Sede leges celsâ , liquido quum plaſmate guttur
Mobile collueris , patranti fractus ocello.
Hîc neque more probo videas , neque voce ſerenâ
Ingentes trepidare Titos , quum carmina lumbum
Intrant , & tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.
Tun' , vetule , auriculis alienis colligis eſcas ,
Auriculis , quibus & dicas cute perditus , ohe!
Quò didiciſſe , nisi hoc fermentum, & quæ ſemel intus
Innata eſt , rupto jecore exierit caprificus ?
En pallor , ſeniumque. O mores ! uſque adeone
Scire tuum nihil eſt , nisi te ſcire hoc ſciat alter ?
At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas ? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi , quid dia Poëmata narrent.
Hîc aliquis , cui circum humeros hyacinthina læna eſt ,

Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipilas, vatum & plorabile si quid
Eliquat, & tenero supplantat verba palato;
Assensere viri. Nunc non cinis ille Poëtæ
Felix? nunc levior cippus non imprimit ossa?
Laudant convivæ. Nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo, fortunataque favilla
Nascentur violæ? Rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset
Os populi meruisse; & cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es, ô modò quem ex adverso dicere feci,
Non ego, quum scribo, si fortè quid aptius exit,
Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam; neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finemque, extremumque esse recuso,
Euge tuum, & *Belle*. Nam Belle hoc excute totum,
Quid non intus habet? Non hìc est Ilias Atti
Ebria veratro; non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres; non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis. Calidum scis ponere sumen,
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ,
Et verum, inquis, amo; verum mihi dicite. De me
Quî pote? Vis dicam? Nugaris, quum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.
O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantum!
Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.

Quis populi sermo est ? Quis enim, nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve severos
Effundat junctura ungues ? Scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno :
Sive opus in mores, in luxum, in prandia Regum,
Dicere res grandes nostro dat musa Poëtæ.
Ecce modò heroas sensus afferre videmus
Nugari solitos Græcè, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumosa Palilia fœno ;
Unde Remus, sulcoque terens dentalia, Quinti,
Quem trepida ante boves Dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit. Euge, Poëta ;
Est nunc, Brisæi quem venosus liber Acci,
Sunt, quos Pacuviusque, & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Quum videas, quærisne unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas ? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exsultat tibi per subsellia lævis ?
Nilne pudet capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, *Decenter?*
Fur es, ait Pedio. Pedius quid ? crimina rasis
Librat in antithetis. Doctus posuisse figuras,
Laudatur. Bellum hoc. Hoc bellum? An, Romule, ceves?
Men' moveat quippe, & cantet si naufragus, assem
Protulerim ? cantas, quum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes ? Verùm, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querelâ.
Sed numeris deçor est, & junctura addita crudis.

Claudere sic versum didicit : *Berecynthius Atys*,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin.
Sic, *costam longo subduximus Apennino.*
Arma virum, nonne hoc spumosum & cortice pingui ?
Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum, & laxâ cervice legendum ?
Torva Mimalloneis implêrunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Mænas flexura corymbis
Euion ingeminat : reparabilis adsonat Echo.
Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis ? Summâ delumbe salivâ
Hoc natat in labris ; & in udo est Mænas, & Atys :
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas ? Vide sis, ne majorum tibi fortè
Limina frigescant : sonat hic de nare canina
Littera. Per me equidem sint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat ? Hîc, inquis, veto quisquam faxit oletum.
Pinge duos angues : pueri, sacer est locus, extrà
Mejite. Discedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te, Lupe, te Mutî, & genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? Nusquam.
Hîc tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle :
Auriculas asini quis non habet ? Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nullâ tibi vendo

Iliade. Audaci quicumque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles,
Aſpice & hæc, si fortè aliquid decoctius audis.
Inde vaporatâ lector mihi ferveat aure:
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit
Sordidus, & luſco qui possit dicere, luſce,
Seſe aliquem credens, Italo quòd honore ſupinus
Fregerit heminas Aretî Ædilis iniquas;
Nec qui abaco numeros, & ſecto in pulvere metas
Scit risiſſe vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His manè edictum, poſt prandia Callirhoën do.

AD
PLOTIUM MACRINUM,
DE
BONA MENTE.
SATYRA II.

Gratulatus Macrino ſapientiam, quæ ſola rectè orare docet, aliorum impia, ſtulta & inutilia vota damnat. Illos deinde taxat, qui aliud voto velle, aliud re agere videntur. Eos denique ridet, qui Deos, cupiditatis ſuæ modulo eos metientes, opimis hostiis & muneribus colunt; quum revera Dii non munus, ſed mentem, non plenas, ſed puras reſpiciant manus.

HUNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio: non tu prece poſcis emaci,
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Divis.
At bona pars procerum tacitâ libabit acerrâ.
Haud cuivis promptum eſt, murmurq; humileſq; ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clarè, & ut audiat hoſpes:
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua immurmurat: ô ſi
Ebullit patrui præclarum funus! &, ô ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro

Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
Impello, expungam! namque eſt ſcabioſus, & acri
Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor.
Hæc ſanctè ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis, terque, & noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde: minimum eſt quod ſcire laboro.
De Jove quid ſentis? Eſtne ut præponere cures
Hunc cuiquam? Cuinam? Vis Staio? An ſcilicet hæres?
Quis potior judex, puerisve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio. Proh Jupiter! O bone, clamet,
Jupiter! At ſeſe non clamet Jupiter ipſe?
Ignoviſſe putas, quia quum tonat, ocius ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quàm tuque, domuſque?
An quia non fibris ovium, Ergennâque jubente,
Triſte jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? Aut quidnam eſt, quâ tu mercede Deorum
Emeris auriculas? pulmone, & lactibus unctis?
Ecce avia, aut metuens Divûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque, atque uda labella
Infami digito, & luſtralibus antè ſalivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & ſpem macram ſupplice voto
Nunc Licinî in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
Hunc optent generum Rex & Regina: puellæ
Hunc rapiant: quidquid calcaverit hic, roſa fiat.
Aſt ego nutrici non mando vota; negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogârit.
Poſcis opem nervis, corpuſque fidele ſenectæ:

Esto, age: sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuere his superos vetuere, Jovemque morantur.
Rem struere exoptas cæso bove, Mercuriumque
Arcessis fibrâ. Da fortunare Penates,
Da pecus, & gregibus fœtum. Quo, pessime, pacto,
Tot tibi quum in flammis junicum omenta liquescant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere farto
Intendit. Jam crescit ager, jam crescit ovile;
Jam dabitur, jamjam: donec deceptus, & exspes
Nequidquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
Auro dona feram, sudes, & pectore lævo
Excutias guttas; lætari prætrepidum cor:
Hinc illud subiit, auro sacras quòd ovato
Perducis facies. Nam fratres inter ahenos
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,
Vestalesque urnas, & Tuscum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, & cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona Dîs ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo,
Et calabrum coxit vitiato murice vellus.
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.
Peccat & hæc, peccat; vitio tamen utitur: at vos
Dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine pupæ.
Quin damus id superis, de magna quod dare lance

Non possit magni Messallæ lippa propago,
Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
Hæc cedo ut admoveam templis, & farre litabo.

SATYRA III.

INCREPATIO DESIDIÆ.

Sub persona Stoici philosophi, monet juvenes ne desidiæ & mollitiei indulgentes, ne patrimoniis & natalibus freti, Philosophiæ studia negligant, quæ vitiorum morbis medetur, virtutem & honesta officia docet, animum bene conscium & vitæ felicitatem largitur.

NEMPE hoc assiduè? Jam clarum manè fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quintâ dum linea tangitur umbrâ.
En quid agis? Siccas insana canicula messes
Jamdudum coquit, & patula pecus omne sub ulmo est,
Unus ait comitum. Verumne? itane? ocius adsit
Huc aliquis. Nemon'? Turgescit vitrea bilis:
Finditur: Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, & bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosaque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quòd pendeat humor,
Nigra quòd infusâ vanescat sepia lymphâ;
Dilutas queritur geminet quòd fistula guttas.

O miſer ! inque dies ultrà miſer ! huccine rerum
Venimus ? At cur non potiùs teneroque columbo,
Et ſimilis Regum pueris, pappare minutum
Poſcis, & iratus mammæ lallare recuſas ?
An tali ſtudeam calamo ? Cui verba ? Quid iſtas
Succinis ambages ? Tibi luditur. Effluis amens :
Contemnere. Sonat vitium percuſſa, malignè
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.
Udum & molle lutum es, nunc nunc properandus, & acri
Fingendus ſine fine rotâ. Sed rure paterno
Eſt tibi far modicum, purum & ſine labe ſalinum.
Quid metuas ? Cultrixque foci ſecura patella eſt.
Hoc ſatis ? An deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quòd Tuſco ramum milleſime ducis,
Cenſoremve tuum vel quòd trabeate ſalutas ?
Ad populum phaleras. Ego te intus & in cute novi.
Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ ?
Sed ſtupet hic vitio, & fibris increvit opimum
Pingue : caret culpâ ; neſcit quid perdat ; & alto
Demerſus, ſumma rurſus non bullit in unda.
Magne Pater Divûm, ſævos punire Tyrannos
Haud aliâ ratione velis, quum dira libido
Moverit ingenium ferventi tincta veneno :
Virtutem videant, intabeſcantque relictâ.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter cervices terruit, Imus,
Imus præcipites, quàm ſi ſibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima neſciat uxor ?
Sæpe oculos, memini, tingebam parvus olivo,

Grandia ſi nollem morituri verba Catonis
Diſcere, ab inſano multum laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis ſudans audiret amicis.
Jure etenim id ſummum, quid dexter ſenio ferret,
Scire erat in voto: damnoſa canicula quantum
Raderet; anguſtæ collo non fallier orcæ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet ſapiens braccatis illita Medis
Porticus, inſomnis quibus & detonſa juventus
Invigilat, ſiliquis & grandi paſta polentâ.
Et tibi quæ Samios deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monſtravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput compage ſolutâ
Oſcitat heſternum, diffutis undique malis?
Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtâque, lutoque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum fruſtra, quum jam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. Venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Diſcite, ô miſeri! & cauſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ quàm mollis flexus, & undæ;
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Utile nummus habet; patriæ, cariſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Juſſit, & humana quâ parte locatus es in re.
Diſce; nec invideas, quòd multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris;

Et piper, & pernæ, Marsi monumenta clientis;
Mænaque quòd primâ nondum defecerit orcâ.
Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum
Dicat: quod ſapio, ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnosique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura quum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes ſomnia, *gigni*
De nihilo nihil, in nihilum nil poſſe reverti.
Hoc eſt, quòd palles? cur quis non prandeat, hoc eſt?
Hos populus ridet, multumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.
Inſpice: neſcio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exſuperat gravis halitus; inſpice ſodes,
Qui dicit medico, juſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,
De majore domo, modicè ſitiente lagenâ,
Lenia loturo ſibi Surrentina rogavit.
Heus bone, tu palles. Nihil eſt. Videas tamen iſtud,
Quidquid id eſt: ſurgit tacitè tibi lutea pellis.
At tu deteriùs palles; ne ſis mihi tutor:
Jampridem hunc ſepelî: tu reſtas. Perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre lavatur,
Gutture ſulfureas lentè exhalante Mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto
Compoſitus lecto, craſſoque lutatus amomo,

In portam rigidos calces extendit. At illum
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange, miſer, venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hîc? ſummoſque pedes attinge, manuſque:
Non frigent? Viſa eſt si fortè pecunia, sive
Candida vicini ſubrisit molle puella;
Cor tibi rite ſalit? Poſitum eſt algente catino
Durum olus, & populi cribro decuſſa farina:
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.
Alges, quum excuſſit membris timor albus ariſtas
Nunc face ſuppoſitâ ferveſcit ſanguis, & irâ
Scintillant oculi; dicíſque, facíſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis non ſanus juret Oreſtes.

SATYRA IV.

Sub perſona Socratis, Alcibiadem objurgantis, invehitur in Neronem, qui nobilitatis ſuæ oſtentatione & populi aſſentatione inflatus, Rempublicam eſt aggreſſus: ad cujus adminiſtrationem (bene licet ad tempus diſſimulet) nullis prudentiæ civilis, ne ſcientiæ quidem moralis sit remis inſtructus.

REM populi tractas? (barbatum hæc crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutæ.)
Quo fretus? Dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda, tacendaque calles.
Ergo ubi commotâ fervet plebecula bile,

Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Majeſtate manûs. Quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non juſtum eſt; illud malè, rectius iſtud.
Scis etenim juſtum geminâ ſuſpendere lance
Ancipitis libræ: rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit, vel quum fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin tu igitur ſummâ nequidquam pelle decorus
Ante diem blando caudam jactare popello
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? Unctâ vixiſſe patellâ
Semper, & assiduo curata cuticula ſole.
Exſpecta. Haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego ſum. Suffla, ſum candidus. Eſto:
Dum ne deteriùs ſapiat pannucia Baucis,
Quum bene diſcincto cantaverit ocima vernæ.

Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere; nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo!
Quæſieris, Noſtin' Vectidî prædia? Cujus?
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc, Dîs iratis, genioque ſiniſtro,
Qui quandoque jugum pertuſa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene ſit:* tunicatum cum ſale mordens
Cæpe, & farratam, pueris plaudentibus, ollam,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet aceti.

At ſi unctus ceſſes, & figas in cute Solem:
Eſt prope te ignotus cubito qui tangat, & acre
Deſpuat in mores; penemque, arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.

Tu quum maxillis balanatum gauſape pectas,
Inguinibus quare detonſus gurgulio exſtat?
Quinque palæſtritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixaſque nates labefactent forcipe aduncâ,
Non tamen iſta filix ullo manſueſcit aratro.
 Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.
Vivitur hoc pacto: ſic novimus. Ilia ſubter,
Cæcum vulnus habes; ſed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, & decipe nervos,
Si potes. Egregium quum me vicinia dicat,
Non credam? Viſo ſi palles, improbe, nummo,
Si facis in penem quidquid tibi venit amarum,
Si puteal multâ cautus vibice flagellas,
Nequidquam populo bibulas donaveris aures.
Reſpue quod non es: tollat ſua munera cerdo:
Tecum habita; & nôris quàm ſit tibi curta ſupellex.

SATYRA

SATYRA V.

AD

ANNÆUM

CORNUTUM.

Gratum erga Cornutum præceptorem ſuum teſtatur animum. Deinde quæ ſit vera libertas oſtendit, idque juxta Stoicorum paradoxon : ſolum ſapientem liberum eſſe.

VATIBUS hic mos eſt centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina centum,
Fabula ſeu mœſto ponatur hianda Tragœdo,
Vulnera ſeu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut ſi quibus olla Thyeſtæ
Fervebit, ſæpe inſulſo cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos; nec clauſo murmure raucus
Neſcio quid tecum grave cornicaris ineptè;
Nec ſcloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris, juncturâ callidus acri,
Ore teres modico, pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.

Hinc trahe quæ dicas, menſaſque relinque Mycenis
Cum capite & pedibus ; plebeiaque prandia nôris.
Non equidem hoc ſtudeo , bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat , dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. Tibi nunc , hortante camœnâ ,
Excutienda damus præcordia ; quantaque noſtræ
Pars tua sit , Cornute , animæ , tibi , dulcis amice,
Oſtendiſſe juvat. Pulſa , dignoſcere cautus
Quid ſolidum crepet , & pictæ tectoria linguæ.
His ego centenas auſim depoſcere voces ,
Ut , quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi ,
Voce traham purâ; totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcanâ , non enarrabile , fibrâ.
Quum primùm pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit ;
Quum blandi comites , totâque impune Suburrâ
Permiſit ſparsiſſe oculos jam candidus umbo ;
Quumque iter ambiguum eſt , & vitæ neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes ;
Me tibi ſuppoſui : teneros tu ſuſcipis annos
Socratico , Cornute , sinu. Tunc fallere ſolers
Apposita intortos extendit regula mores ;
Et premitur ratione animus , vincique laborat ,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles ,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.
Unum opus, & requiem pariter diſponimus ambo ;
Atque verecundâ laxamus ſeria mensâ.
Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Conſentire dies , & ab uno sidere duci.

Noſtra vel æquali ſuſpendit tempora Librâ
Parca tenax veri, ſeu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum;
Saturnumque gravem noſtro Jove frangimus unà.
Neſcio quod certè eſt, quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus:
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini:
Hic ſatur irriguo mavult turgeſcere ſomno:
Hic campo indulget, hunc alea decoquit; ille
In Venerem eſt putris: ſed quum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem,
Et ſibi jam ſeri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis juvat impalleſcere chartis.
Cultor enim juvenum, purgatas inſeris aures
Fruge Cleantheâ. Petite hinc, juveneſque ſeneſque,
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.
Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid? Quaſi magnum
Nempe diem donas? Sed quum lux altera venit,
Jam cras heſternum conſumpſimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulùm erit ultrà.
Nam quamvis prope te, quamvis temone ſub uno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum,
Quum rota poſterior curras, & in axe ſecundo.
Libertate opus eſt, non hac, ut quiſque Velinâ
Publius emeruit, ſcabioſum teſſerulâ far
Poſſidet. Heu ſteriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! Hic Dama eſt, non treſſis agaſo,

Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco ſpondente, recuſas
Credere tu nummos? Marco ſub judice palles?
Marcus dixit: ita eſt. Adsigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.
An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non ſim
Liberior Bruto? Mendosè colligis, inquit
Stoïcus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio: LICET illud, &, UT VOLO, tolle.
Vindictâ poſtquam meus a Prætore receſſi,
Cur mihi non liceat juſſit quodcumque voluntas,
Excepto ſi quid Maſurî rubrica vetavit?
Diſce: ſed ira cadat naſo, rugoſaque ſanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non Prætoris erat ſtultis dare tenuia rerum
Officia, atque uſum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citiùs caloni aptaveris alto.
Stat contrà ratio, & ſecretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inſcitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compeſcere puncto
Neſcius examen? vetat hoc natura medendi.
Navim ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? & veri ſpeciem dignoſcere calles,
Ne qua ſubærato mendoſum tinniat auro?

Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa prius cretâ, mox hæc carbone notâsti?
Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis,
Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes;
Inque luto fixum possis transcendere nummum;
Nec glutto sorbere salivam Mercurialem?
Hæc mea sunt, teneo, quum verè dixeris; Esto
Liberque ac sapiens, Prætoribus, ac Jove dextro.
Sin tu, quum fueris nostræ paulò antè farinæ,
Pelliculam veterem retines, & fronte politus
Astutam vapido servas sub pectore vulpem;
Quæ dederam suprà, repeto, funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio; digitum exere, peccas:
Et quid tam parvum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas; nec quum sis cetera fossor,
Tres tantùm ad numeros Satyri moveare Bathylli.
Liber ego! unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpuit: cessas, nugator? Servitium acre
Te nihil impellit, nec quidquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet. Sed si intus, & in jecore ægro
Nascuntur domini, quî tu impunitior exis
Atq; hic, quem ad strigiles scutica & metus egit herilis?
Manè, piger, stertis: surge, inquit Avaritia: eia
Surge. Negas. Instat, Surge, inquit. Non queo. Surge.
Et quid agam? Rogitas? Saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stupas, ebenum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper e sitiente camelo.

Verte aliquid ; jura. Sed Jupiter audiet. Eheu !
Baro , reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages , si vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem ſuccinctus: & œnophorum aptas;
Ocius ad navem. Nihil obſtat , quin trabe vaſtâ
Ægæum rapias , nisi ſolers Luxuria antè
Seductum moneat: quò deinde , inſane , ruis ? quò?
Quid tibi vis ? Calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit , quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare transilias ? tibi tortâ cannabe fulto
Cœna sit in tranſtro , Veientanumque rubellum
Exhalet vapidâ læſum pice ſessilis obba ?
Quid petis?Ut nummi, quos hîc quincunce modeſto
Nutrieras , peragant avidos ſudore deunces ?
Indulge genio ; carpamus dulcia : noſtrum eſt ,
Quòd vivis : cinis , & manes , & fabula fies.
Vive memor lethi:fugit hora. Hoc,quod loquor,inde eſt.
En quid agis ? duplici in diverſum ſcinderis hamo:
Hunccine,an hunc ſequeris?Subeas alternus oportet
Ancipiti obſequio dominos , alternus oberres.
Nec tu , quum obſtiteris ſemel , inſtantique negâris
Parere imperio , rupi jam vincula , dicas.
Nam & luctata canis nodum arripit , attamen illi ,
Quum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Dave , citò , hoc credas jubeo , finire dolores
Præteritos meditor (crudum Chæreſtratus unguem
Abrodens ait hæc) An siccis dedecus obſtem
Cognatis ? An rem patriam rumore siniſtro
Limen ad obſcœnum frangam,dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto ?

Euge, puer, ſapias: Dîs depellentibus agnam
Percute. Sed cenſen' plorabit, Dave, relicta?
Nugaris. Soleâ, puer, objurgabere rubrâ;
Ne trepidare velis, atque arctos rodere caſſes,
Nunc ferus, & violens: at si vocet, haud mora, dicas.
Quidnam igitur faciam? Ne nunc, quum arceſſat, & ultro
Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc. Hic hic, quem quærimus, hîc eſt;
Non in feſtuca, lictor quem jactat ineptus.
Jus habet ille ſui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & cicer ingere largè
Rixanti populo, noſtra ut Floralia possint
Aprici meminiſſe ſenes: quid pulchrius? At quum
Herodis venere dies, unctâque feneſtrâ
Diſpositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni; tumet alba fidelia vino;
Labra moves tacitus, recutitaque ſabbata palles.
Tunc nigri Lemures, ovoque pericula rupto;
Tunc grandes Galli, & cum siſtro luſca ſacerdos
Incuſſere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter manè caput guſtaveris allî.
Dixeris hæc inter varicoſos centuriones,
Continuò craſſum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licetur.

SATYRA VI.

AD

CÆSIUM BASSUM.

In avaros, qui parcè & ſordidè vivunt, ut relinquant heredibus, quod nequiter profundant.

ADMOVIT jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?
Jamne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque marem ſtrepitum fidis intendiſſe Latinæ,
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honeſto
Egregios luſiſſe ſenes. Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatque meum mare, quà latus ingens
Dant ſcopuli, & multâ littus ſe valle receptat.
Lunaï portum eſt operæ cognoſcere, cives:
Cor jubet hoc Ennî, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.
Hîc ego ſecurus vulgi, & quid præparet Auſter
Infelix pecori: ſecurus & angulus ille
Vicini noſtro quia pinguior; & si adeo omnes
Diteſcant orti pejoribus, uſque recuſem
Curvus ob id minui ſenio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapida naſo tetigiſſe lagena.
Diſcrepet his alius. Geminos, horoſcope, varo
Producis genio. Solis natalibus eſt qui

Tingat olus ſiccum muriâ vafer in calice empta,
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar,
Nec Rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem ſolers Turdarum nôſſe ſalivam.
Meſſe tenus propriâ vive, & granaria (fas eſt)
Emole. Quid metuas? Occa, & ſeges altera in herba eſt.
Aſt vocat officium: trabe ruptâ, Bruttia ſaxa
Prendit amicus inops, remque omnem, ſurdaque vota
Condidit. Ionio jacet ipſe in littore, & unà
Ingentes de puppe Dei; jamque obvia mergis
Coſta ratis laceræ. Nunc & de ceſpite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris heres
Negliget iratus, quòd rem curtaveris; urnæ
Oſſa inodora dabit, ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
Seu ceraſo peccent casiæ, neſcire paratus.
Tune bona incolumis minuas? Et Beſtius urget
Doctores Graios: ita fit, poſtquam ſapere urbi
Cum pipere & palmis venit noſtrum hoc maris expers,
Fœniſecæ craſſo vitiârunt unguine pultes.
Hæc cinere ulterior metuas? At tu, meus heres
Quiſquis eris, paulùm a turba ſeductior audi.
O bone, num ignoras? miſſa eſt a Cæſare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis; ac jam poſtibus arma,
Jam chlamydas Regum, jam lutea gauſapa captis,
Eſſedaque, ingenteſque locat Cæſonia Rhenos.
Dîs igitur, genioque ducis centum paria, ob res

Egregiè geſtas, induco. Quis vetat? Aude.
Væ, nisi connives. Oleum, artocreaſque popello
Largior: an prohibes? dic clarè. Non adeo, inquis,
Exoſſatus ager juxtà eſt. Age, si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet, patrui ſterilis matertera vixit,
Deque avia nihilum ſupereſt; accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbî: præſtò eſt mihi Mannius heres.
Progenies terræ? Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater, haud promptè, dicam tamen: adde etiam unum,
Unum etiam, terræ eſt jam filius, & mihi ritu
Mannius hic generis propè major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?
Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
Pingitur; an renuis? Vin' tu gaudere relictis?
Deeſt aliquid ſummæ. Minui mihi, ſed tibi totum eſt,
Quidquid id eſt. Ubi ſit fuge quærere, quod mihi quondam
Legârat Tadius, neu dicta repone paterna.
Fœnoris accedat merces, hinc exime ſumptus;
Quid reliquum eſt? Reliquum? Nunc nunc impensiùs unge,
Unge, puer, caules. Mihi feſtâ luce coquatur
Urtica, & fiſsâ ſpumoſum sinciput aure;
Ut tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis,
Quum moroſa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua? aſt illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute ſolers
Omne latus mundi, ne sit præſtantior alter,
Cappadocas rigidâ pingues plauſiſſe cataſtâ.

Rem duplica. Feci, jam triplex, jam mihi quartò,
Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam,
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

Finis Satyrarum Auli Flacci Persii.

INDEX
IN SEX SATYRAS
PERSII.

DECII JUNII

JUVENALIS

SATYRARUM

LIBRI QUINQUE.

PARISIIS,

Typis J. BARBOU, viâ Mathurinensium.

M DCC LXXVI.

D. JUNII

JUVENALIS AQUINATIS

VITA.

AQUINATEM se fuisse indicat ipse Juvenalis Satyr. 3. v. 319. Libertino patre natum aiunt nonnulli; alii duntaxat ab eo educatum referunt. Eruditus est a Frontone grammatico, a Quintiliano rhetore etiam, ut quidam volunt. Certè hic de Juvenale dicitur loqui lib. 10. cap. 1. ubi satyricos laudans Poëtas, ait, *sunt clari hodie quoque, & qui olim nominabuntur.* Floruit sub imperatoribus Domitiano, Nerva, Trajano, Hadriano etiam.

De Juvenalis ætate haud abs re dubitatur, inquit Lipsius Quæst. lib. 4. Epist. 20. Declamavit ad mediam ferè ætatem, forensesque causas egit non sine laude & gloria. Postea ad Satyras componendas animum appulit. At quum Satyrâ 7. hos in Paridem mimum versus non absurdos publicasset,

Sed quum fregit ſubſellia verſu (*Statius*)
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agaven.
Ille & militiæ multis largitur honorem :
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit hiſtrio. Tu Camerinos,
Et Bareas, tu Nobilium magna atria curas ?
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

His verſibus hiſtrionem, Domitianumque hiſtrionis amantem haud mediocriter offendit. Illos igitur pudore & irâ percitos de Juvenale amovendo cogitaſſe tradunt, atque ſub honoris obtentu relegaſſe, præfectum nempe cohorti, quæ in Ægyptum mittebatur. Intellectâ verò præfecturæ causâ, dicunt eum tædio & angore vitam finiviſſe illic ſanè octogenarium. Lipsius autem citato loco Juvenalem quidem ſub Domitiano exſulaſſe haud abnuit, negat autem eo ſuperſtite mortuum : immo poſt ipſum Satyras aliquot ſcripsiſſe probat ex ejus Satyra 4ª. in primiſque ex ultimis verſibus ; vixiſſe autem ad Trajani, quin & Hadriani tempora oſtendit ex Satyra 6. v. 406. & 13. v. 16. eumque fuiſſe Plinio juniori & Tacito ſupparem exiſtimat.

Juvenalem sibi familiarem valdè commendat Martialis Epigram. lib. 7. Epig. 24.

Cum Juvenale meo quæ me committere tentas,
Quid non audebis, perfida lingua, loqui?
Te fingente nefas Pyladen odiffet Oreftes:
Thefea Pirithoï deftituiffet amor.
Et Siculos fratres, & majus nomen Atridas,
Et Lædæ poteras diffociare genus.
Hoc tibi pro meritis & talibus imprecor aufis,
Ut facias illud quod, puto, lingua, facis.

Et lib. 12. Epîgram. 18.

Dum tu forsitan inquietus erras
Clamofa Juvenalis in Suburra;
Aut collem dominæ teris Dianæ:
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Major Cœlius & minor fatigant;
Me multos repetita poft Decembres
Accepit mea, rufticumque fecit,
Auro Bilbilis & fuperba ferro.

Ex utroque hoc epigrammate rectè colligit Lipsius fuperftitem Domitiano fuiffe Juvenalem, & in Ægypto nequaquam obiiffe; fed reverfum inde Romam, ibique deinceps

ſcriptitaſſe. Ceterùm omnibus Satyricis, ipſique Horatio præferendum Juvenalem ſcribit Jul. Scaliger : nihil autem verius ab eo ſcriptum Lipsius aſſeverat. Vide diſſertationem, quæ ſequitur.

NICOLAI RIGALTII
DE
SATYRA JUVENALIS
DISSERTATIO,

Ad illustrissimum Virum Jac. Aug.
THUANUM.

HORATII Persiique Satyras Isaacus Casaubonus & Daniel Heinsius certatim laudibus extulere, ac Persium ille suum tantopere adornavit, ut nihil Horatio, nihil Juvenali præter indignationem reliquisse videatur; hic verò Horatium curiosè considerando tam admirabilem esse docuit, ut plerisque jam in Persio nimia Stoici supercilii morositas jure displiceat. *Juvenalis* ingenium ambo quidem certè laudaverunt, sic tamen ut in eo sæpe acerbiorem increpandi libidinem, sæpe etiam Rhetoricæ arrogantiæ quasi lasciviam, ac denique declamationem potiùs quàm Satyram esse pronunciaverint.

Quod judicium, præstantissime THUANE,

quum sit virorum multiplici doctrinâ, sicut optimè nosti, excellentium, magnæ semper auctoritatis apud omnes fore non dubito. Neque fas esse crederem de Juvenalis Satyra sententiam ab eorum opinione vel minimùm discedentem aperire, nisi me id cum eorumdem pace ac venia facturum intelligerem, disceptatione, more majorum honesto scilicet ac verecundo, non canino isto, qui tam multos hodie rabidos agit, institutâ; præsertimque apud te, quem illi ipsi litteratæ sapientiæ proceres summum sibi suæ causæ judicem dari ambitiosissimè postulassent.

Itaque hoc primum ex Quintiliani doctrina verissimum esse pertendo, Satyram totam esse Romanam, ejusque originem ab Satyrica Græcorum poësi nullatenus repetendam. Id autem vel maximè probari mihi videtur, quòd nomen ipsum Satyræ sive Saturæ sit pura Latina vox a vetustissimis auctoribus pro farcimine primitus usurpata : unde & multorum ac diversorum capitum leges & complures diversi generis historias appellavere Satyras. Sed ante hæc omnia ab eadem farciminis significatione jocularia primùm delectandæ plebi Romanæ, mox dic-

teria quædam carpendis ac describendis moribus composita Satyras vocitabant, easque, ut ait Livius, impletas modis, descripto ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant.

Et hæc jocandi forma nullo certi alicujus argumenti fine continebatur, sed erat varia morum farragine conferta & quasi satura: cujusmodi scriptiunculas apud nos etiamnum variis opprobriis inferciunt vernaculi artifices, quos vulgò fartores nuncupamus. Paulatim verò excitatis ingeniis vaga & proterva Satyrarum dicacitas ad fabularum argumenta transferri cœpit, quarum auctorem Livius Andronicum sibi cognominem laudat, eumque ab Satyris ait ausum esse primum argumento fabulam serere: unde manifestum fit, scripta sua veteres, quibus non erat propositum alicujus argumenti tractatione susceptâ disserere, sed potiùs varia carptim notare ac reprehendere, ab ea congerie & saturitate inscripsisse Satyras. Qui deinceps titulus ab iis ferè, qui pravos seculi sui mores descripserunt, est frequentatus, ut quod hominum scelera a Poëtis velut invitis inter indignationes & suspiria expresserant, non peculiari, sed communi & fortuitâ appella-

tione censeretur; essetque, quod ait Ælius Donatus, sine ullo proprii nominis titulo carmen.

Ceterùm, etsi jure Satyram sibi totam Romani arrogent, non tamen inficior aliquid esse inter Græcorum Satyros & Romanorum Satyras commune : nam ut Poëtæ Græci Satyros primùm induxere, qui Dithyrambos & Phallica tripudiando canerent, posteaque minutis fabellis & ridiculis canticis Satyricâ petulantiâ fusis Tragœdia tandem habitu vultuque graviore culta prodiit; sic etiam Romanæ scenæ artifices primùm Tuscos lusiones imitati, versus inconditos Fescenninis similes fudere; mox ad pleniores Satyras, & post annos aliquot ab Satyris ad fabularum argumenta, sicut ex Livio notavimus, processere : quin & Latinæ Satyræ cum Satyrica Græcorum in eo convenire videtur, quòd utrique ridiculum inest. Sed Græci quidem Satyros dixere ab Satyris agrestibus, quos petulantes & protervos plerique crediderunt : Latini verò ab saturitate & copia, congestisque salibus & jocis Saturam appellavere. Denique ut præcipua Satyrorum gratia constabat imitatione, sic & Satyrarum, de quibus nunc agimus, dos

maxima in deſcriptione consiſtit; atque idem omnino eſt Horatio deſcribere, quod Ariſtoteli μιμεῖσθαι, nempe mores alicujus figuratè notare, ac repræſentando sic deformare & illuſtrare, ut penè oculis ſubjiciantur. Porro quum universi homines a natura sint ad imitandum aptissimi; ut ridere, jocari, ludere, æquè naturale eſt Græcis ac Barbaris; sic etiam eâdem naturâ ſuadente, miſtis jocis dicteriiſve pravos hominum mores imitari aut deſcribere, æquè pronum fuit Latinis, atque Græcis. Sed Græcis quidem Satyricâ proterviâ; Latinis verò per Satyram, ἐκ των ἀυτοσχεδιασμάτων: rurſus & Latinos quoque Satyricâ petulantiâ, & Græcos per Satyram lusiſſe quis dixerit, quando protervia illa sive petulans dicacitas, quæ Satyrica nuncupatur, æquè naturalis Romano fuerit, atque ſatura sive miſcella jocorum congeries Græco. Immo si curiosiùs inſpiciamus, Satyra fuit Homeri Margites, ex quo formatam eſſe Comœdiam Ariſtoteles innuit, quemadmodum ex Iliade & Odyſſea Tragœdiam; & fortaſſean præſtantissimus Poëta opere illo ſub perſona Margitis quoſdam ſeculi ſui fatuos & motiones deſcripſerat: certè varia metrorum genera miſcuerat,

sicut & Chæremon, cujus inscribitur Centaurus πολυμετρος καὶ μικτὴ ῥαψῳδια. Ac vetustissimas quidem Latinorum Satyras non solâ rerum, sed etiam metrorum varietate permistas fuisse auctor est Fabius; eamque diversitatem, quò saturior fieret Satura, ab Terentio Varrone prosâ versibus intextâ variegatam. Neque verò defuisse Varroni discipulos, indicant Petronii reliquiæ & salebrosa MartianiCapellæ ἐγκυκλοπαιδεία.Nam uterque haud dubiè Varronis exemplo Satyram condere voluit, non Menippeam quidem, sed simpliciter Varronianam : quippe nonnullas Varro, quas salis mordacitate, vel aceti nequitiâ paulò liberiùs consperserat, Menippeas inscripsit; eoque titulo scriptorum asperitatem acerbitatemque, non Satyræ, sed cynico Menippei stili nomine significari declaravit : ut hoc tandem sit statuendum semel, Satyram non magis esse proprium alicujus scripti nomen quàm sunt illa, πανδέκται, ἰωνιὰ, κέρας, Ἀμάλθεια, & similia Græcarum lautitiarum vocabula, Plinianâ ad Vespasianum Cæsarem præfatione derisa; itemque illa, στέφανος, στρωματεῖς, κεστὸς, unde libris suis titulos confecere Meleager Gadatenus, & Philippus Thessalonicensis,

ſalonicensis, & Clemens Alexandrinus, & Sextus Africanus: quamquam de Africani Ceſtis aliter ſentire quis possit, propriéque inſcriptos fuiſſe κεςὺς, quòd magica quædam amuleta sive remedia continerent.

Alterum porro fuit Satyræ genus, non carminis, ſed rerum multiplicitate confertum; nimirum ſententiis, jocis, opprobriis, indignationibus, querelis; quibus inepta vota, turpes voluptates, insidiæ, doli, hominum mores graviores tamquam in tabula deſcribuntur. Etenim adversùs hæc Horatiani ſtili naſus acuitur, & grande Persii ſophos inſurgit, & vehementissima Juvenalis noſtri Nemesis accenditur. Ennius & Lucilius in primis erant nominandi, quandoquidem primi laudem in Satyra ſunt aſſecuti: ſed eorum hodie non ſuperſunt nisi fragmenta quædam & velut oſſa disjecta: quæ etsi rite ſanè viri docti legerint, & in poſteritatis memoriam condiderint, tamen ita ſunt diutino situ carioſa, ut jam nihil nisi venerandæ antiquitatis nomen exhibeant.

Quòd si cui fortè dolendum eſſe videatur, ut eſt ſanè damnum haud leve, id omne ex tribus iſtis, qui ad nos integri pervenerunt, abundè reparabitur, quorum adeo Satyræ

triplici dicendi charactere triplicem Ethicæ Philoſophiæ gradum feliciter expleverunt. Nam Horatius quidem humili ſermone ludens hoc agit, ut ſtultos ſaltem inſipientiæ pudeſcat: Perſius autem ſtili gravioris auſteritate, honeſto pudori generoſæ mentis conſtantiam addit, viamque ipſam quâ ad rigidam ſolidamque virtutem eatur ſeriò monſtrat: Juvenalis denique hominum nequitiam impudentem horribili flagello, dolore & indignatione ſuccenſus, corripit & caſtigat. Sic igitur hi tres Poëtæ per Satyram fuere Philoſophi; neque ulla inter eorum Satyras quærenda eſt differentia, niſi quam diverſus pro temporum varietate ſtilus impoſuit: quippe aliter affecta atque animata fuerunt Romanorum ingenia Auguſto de reddenda Republica cogitante, aliter Nerone Urbis incendium ad Ilii conflagrantis imaginem habitu ſcenico e turri Mæcenatiana proſpectante, aliter etiam Domitiano ſtupris, cædibus, rapinis dominum ac Deum ſe gerente. Quam ob rem Juvenalis ſimul cum riſu excandeſcit, & jugulat; quippe animum cohibito riſu indignatio ſubit, deinde dolor qui altiùs preſſus exardet in iram, & Poëtæ velut æſtuantibus præcordiis ſtilus ig-

nescit ; quo mox armatus & vitia & homines ferro flammâque consectatur : sic plerumque tragicæ grandiloquentiæ cothurnum Satyris suis inducit, in hoc a prioribus recedens, quòd versibus hexametris quasi Tragœdias per Satyram scribat, intentatum Græcis & Romanis ingeniis opus, sicut etiam ipse de se fatetur, extremâ Satyrâ sextâ, quum ait :

Fingimus hæc altum Satyrâ sumente cothurnum
Scilicet, & finem egressi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, Cœloque Latino.

Hinc illud inter Horatium & Juvenalem, non Satyræ, sed stili ratione discrimen : quovis enim stilo Satyra pungat, nihilo minus est Satyra, nisi fortè magis Satyram esse quis velit, quæ rerum diversarum copiâ majore stipata est atque conferta. Quo sensu Juvenalis non solum Persium, quod erat facile, sed etiam Horatium superavit : nam licet in singulis Satyris quorumdam argumentorum species præ se ferat, tamen ea, qualiacumque sunt, ita tractat, ut multa præterea summo studio pervestiget, quæ se aliud agenti obtulisse videantur ; ac si quan-

do in aliquem ſævire proponit, adeo truculentus fertur, ut etiam obvios contrucidet. Diceres telum torsiſſe, quo per latus unius plurimos obiter conficeret : si verò quid ridiculum apponit, tot inſertis ridiculis ſtruit & cumulat, ut, quod erat præcipuum, vix appareat, ſed potiùs exsiſtat, quæ propriè Satyra nuncupatur.

Jam illa acutè argutéque dicta quàm multa ingerit ! quàm multos etiam, quum declamare videtur, impetu Rhetorico rapit & affligit ! quàm denique omnia illa, quæ vulgo mortalium placent, ſuſque deque habet! Verùm ſæpenumero fallit, & ſub haſta pura præpilatam vibrat; quumque vehementissimè urget, declamatorio colore ſparſo sic adumbrat, ut etiam calumniatores fugiat. Atque operis quidem principio indignatiunculâ ob Recitatorum nationem eâ tempestate importunam effusâ, ait ſe quoque recitaſſe, simul exemplum recitationis ſubjungit :

Et nos
Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altùm
Dormiret.

Quod sic ferè accipitur, quasi hoc tantùm significet, ſe adoleſcentem adhuc, di-

cis aut animi causâ, ſuaſoriam aliquam recitaſſe, quâ Dictatori Sullæ tot civium Romanorum cædibus cruento ſuaſerat, ut nihilominus ad ſecurum vitæ privatæ otium rediret; quod utique fecerat Sulla. Verùm ſubeſt alius præterea ſenſus : nam hoc ſanè ſtupendum ſecuritatis exemplum liberrimi ſpiritûs Poëta ſumpsit, quo turpem ignaviam Romanis exprobraret, qui tam fœdæ ſervitutis jugo capita ſummisiſſent ſua, ut Lucio Sullæ, in quo tot Marios ſenſerant, impunè fuerit de Dictatura deſcendere, perque Urbem privato ac felici ambulare ; & abjectissimos Senatorum animos fuiſſe oſtenderet, quos idem Sulla ſeptem millibus civium Romanorum trucidatis tumultuantes unâ voculâ compeſcuerat.

Domitiani tempora, in quæ Juvenalis incidit, haud quaquam meliora Sullanis, immo sive ſævitiam Principis, sive Romanorum ſocordiam ſpectes, deteriora fuiſſe apertè indicat Satyra quarta extrema :

Atque utinam his potiùs nugis tota illa dediſſet
Tempora ſævitiæ, claras quibus abſtulit Urbi
Illuſtreſque animas, impunè, & vindice nullo !
Sed periit, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat. Hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

Ejuſdemque animi ſunt illa Cornelii Rufi qui, quum gravissimis pedum doloribus Domitiano adhuc graſſante ægrotaret, Plinii ſui præſentiâ paululum recreatus, *cur*, inquit, *me putas hos tantos dolores tamdiu ſuſtinere? Ut ſcilicet iſti latroni*, Domitianum innuebat, *vel uno die ſupersim.* Nempe his vocibus erectis & liberis diram ſervitutem fortissimi viri exſecrabantur; & noſter, quoties ſeſe dedit occasio, hujuſmodi aculeis & ſtimulis Satyras ſuas felicissimè armavit; sic tamen ut per duplicis ſensûs ambiguitatem, hebetiore acutior tegeretur, ipſe interea rem ageret. Tale quiddam, ni fallor, in hiſce versibus latet, Satyrâ quintâ:

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque ſenectus
Delêrit multâ veteris fuligine teſtæ;
Quale coronati Thraſea Helvidiuſque bibebant
Brutorum & Cassî natalibus.

Profectò enim quiſquis erit natus ingenuus & liber, intelliget duobus poſtremis versibus ingens retinendæ libertatis desiderium significari, sicut etiam in iſtis e decima 4ᵃ:

Catilinam
Quocumq; in populo videas, quocumque ſub axe;

Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus uſquam.

Item in his ejuſdem venæ:

medicamen habendum eſt,
Sorbere ante cibum quod debeat & pater & Rex.

Regem cum patre componit, ut ſeculi infelicitatem arguat, adeo deplorandam ut vitæ ſuæ insidias ab liberis ſuis patres metuerent, quas Rex potiùs aliquis ab civibus oppressis timere debuiſſet. Nempe ſtatim poſt exactum Tarquinium Superbum, Regis nomen Reipublicæ Romanæ odiosissimum eſſe cœpit. At Cæſarum, si paucos excipias, adeo ſæva fuit & importuna dominatio, ut præ illis etiam Tarquinius bonus haberi potuerit. Tamen Juvenalis Servium Tullium bonorum Regum ultimum appellavit:

Ancillâ natus trabeam, & diadema Quirini,
Et faſces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Unde intelligi voluit, tum primum Reges ab Superbo illo malè audiviſſe; ideoque crudelia laniſtarum verba, *ure*, *ſeca*, regia nuncupavit initio undecimæ:

Scripturus leges & Regia verba laniſtæ.

Et ſuorum temporum ſævitiam regiorum comparatione exaggerat in tertia :

Maximus in vinclis ferri modus , ut timeas ne
Vomer deficiat , ne marræ & ſarcula desint.
Felices proavorum atavos , felicia dicas
Secula , quæ quondam ſub Regibus atque Tribunis
Uno contentam viderunt carcere Romam.

Quin & decimâ tertiâ umbras & manes , ex quo ſub Regibus degere cœperunt , infeliciores fuiſſe ait , & continuò paratas iis pœnas :

Nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium , aut sicula torvus cum conjuge Pluto ;
Nec rota , nec Furiæ , nec ſaxum aut vulturis atri
Pœna , ſed infernis hilares sine Regibus umbræ.

Atque hæc eò magis feriunt quò ſunt minùs prævisa aut exſpectata : nam eo loci hoc tantùm exprobrari videtur , homines quondam vixiſſe pietatis fideique cultores ; nunc verò tantam eſſe morum perversitatem , ut si quis fortè juris jurandi religione teneatur, Deumque ultorem fore perjurii credat , ejus simplicitas ut ſtulta & ſtolida riſu excipiatur. Id autem sic demonſtrat :

Neſcis
Quem tua simplicitas riſum vulgo moveat,quum

Exigis a quoquam ne pejeret, & putet ullis
Esse aliquod numen templis aræque rubenti.
Quondam hoc indigenæ vivebant more, priusquam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc quum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivia cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad Cyathos, & jam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat sibi quisque Deus; nec turba Deorum
Talis ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluto,
Nec rota, nec Furiæ, nec saxum, aut vulneris atri
Pœna, sed infernis hilares sine Regibus Umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo, &c.

Si quid aliud quàm Satyram scribere aggressus esset Juvenalis, in Sententiam doctissimi Critici concederem eatenus, ut faterer Juvenalem hîc περιλαλον fuisse & verborum prodigum. Nam absit ut gravissimum auctorem in turpem sermonis redundantiam aut puerilem luxuriam incidisse judicemus; at quum ipse librorum suorum materiam, farraginem & Satyram fore pronunciaverit, dicamus potiùs isto sermonis excessu farra-

ginem & Satyram pulchrè esse confertam ; quâ nimirum seculi sui θεολογέμενα deridcret, tam inepta quidem & absurda, ut homines ipsos in Numinis contemptum adducerent. Quâ ratione autem contemptûs caussam declarasset, nisi Deorum Dearumque schemata, uti tunc colebantur, descripsisset? Saturnum scilicet fugientem, positoque diademate falce armatum ; Jovem Idæis antris delitescentem, inde super nubes convivia agitantem, adulterâ & catamito pocula ministrantibus ; Vulcanum ab incude fuliginosum ; Atlantem Cœli destinam sub nimia Deorum turba gementem & pondere oppressum. Hæc enim sunt anilia propè deliramenta, ut cuilibet sanæ mentis ludibrium debeant, nedum pro divinis habeantur.

Quod autem ait, minore quondam numero ac pondere Deorum pressum fuisse Atlantem, non debuit videri frigidius fabulâ ipsâ, quâ Cœlum Atlante fulciri ac sustineri Poëtæ finxerunt : nam sive montem, sive hominem fuisse, Atlantem intelligimus, utique lepidus erit jocus. Ac de monte quidem hæc habet Herodotus : Atlantem Africæ montem in fastigium assurgere undequaque adstrictum & teres, verùm tam excelsæ alti-

tudinis, ut cacumen, quasi nubibus insertum, conspicere non sit, ac propterea Cæli columnam ab indigenis appellari. Quo sensu venustè sanè dixerit Juvenalis noster, olim quum esset longè minor Cœlitum turba, minori pondere pressam fuisse Cœli columnam : sin Atlantem nobis Cœli bajulum aut tibicinen fuisse imaginemur, illud etiam aptissimè quadraverit; nec erit minùs facetè dictum quàm id quod Lucianus in Charonte narrat, Atlanti quondam nimio pondere nutanti atque labascenti Herculem suppetias tulisse, ac se ipsum oneri suppofuisse tantisper dum ille respiraret. Denique nihil video cur insolens judicetur illa ἔννοια Juvenalis, metuendum esse ne densiore Deorum turbâ gravatus Atlas fatiscat; quum eidem Luciano venerit in mentem ista consimilis, præ Numinum quoque multitudine ambrosiam & nectar defecisse : ejus enim verba sunt, ἐπιλέλοιπε δὲ ἡ ἀμβροσία καὶ τὸ νέκταρ, ὥστε μιᾶς ἤδη τὴν κοτύλον εἶναι, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πινόντων. Omnia igitur toto illo versuum ambitu proba & recta, quibus adeo monentur posteri tam stulta & vana esse quæ de natura Deorum Poëtæ comminiscuntur, ut pietatem jam tum ab orbe condito homi-

num mentibus insitam funditus eradicent. Hafce ergo fabulas ut perniciosissimas Juvenalis explodit, neque ullam occasionem prætermittit quin eas aut fubfannet aut confpuat. Sic in decima, mœchorum injectâ mentione, ftatim apponit emblema Martis in Venere deprehensi.

Fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet quafcumque mariti
Irati debent; nec erit felicior aftro
Martis, ut in laqueos numquam incidat.

Et in fecunda:

Leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas.

Et in fexta, elegantissimo artificio Jovem Martemque adulterii & ftupri accufat, occasione fermonis de quadam eximiæ caftitatis Matrona:

Magna tamen fama eft cujufdam rure paterno
Viventis; vivat Gabiîs ut vixit in agro,
Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat nil actum in montibus, aut in
Speluncis? Adeo fenuerunt Jupiter & Mars?

Eodemque colore Seneca: Quid ergo eft, inquit, quare apud Poëtas falacissimus Ju-

piter desierit liberos tollere? Utrum ſexagenarius factus eſt, & illi lex Papia fibulam impoſuit? Illa verò Deucalionis & Pyrrhæ quàm ſubtiliter insimulat mendacii, Satyrâ primâ! Etenim poëtico more narrare incipit,

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Navigio montem aſcendit, ſorteſque popoſcit,
Paulatimque animâ caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.

Sed inter narrandum innuit futile eſſe ac perabſurdum quod Poëtæ fabulantur, exſtinctis olim diluvio ceteris animantibus, Deucalionem & Pyrrham conjuges ob morum ſanctitatem ſervatos tamquam exempla reparandæ Poſteritati; aitque nec Pyrrham quidem ullâ fuiſſe caſtimoniâ commendabilem, ſed potiùs magam & lenam, quæ projectis poſt terga ſua ſaxis nudas puellas ediderit, quas maribus conciliaret. Sic Martem falsò vocitari ultorem demonſtrat in XIV:

Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit ſervare ſuas.

Deriſo Marte vanitatem fabulæ perſtringit, & Romanos ignaviæ accuſat, qui nihil

amplius armis quærerent, sed & olim quæsita sibi eripi turpiter paterentur. Ac majori etiam impetu Satyrâ secundâ in Martem ipsum invehitur, eumque campo Martio excedere jubet, eâ sede scilicet indignum, qui nepotum suorum effœminatissima flagitia non ulciscatur :

Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas ;
Nec quereris Patri ? Vade ergo, & cede severi
Jugeribus campi quem negligis.

Supra omnem verò acerbitatem vehemens est objurgatio illa, quâ Jovem ipsum increpat ut socordem, & hominum stuporem arguit, qui simulacris æneis & marmoreis Numen inesse aliquod sibi persuaserant.

Audis
Jupiter hæc, nec labra moves, quum mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aheneus ? Aut cur
In carbone tuo chartâ pia thura solutâ
Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuamque Vagelli.

Cur autem Jovi marmoreo vel æneo pepercisset, qui eâdem Satyrâ quidquid esse telorum Poëtæ in cœlestibus armamenta-

riis repositum fingunt „ pro nihilo ducit ? Hoc enim agit his versibus familiari sibi dissimulatione & κρύψει.

Aspice quantâ
Voce neget, quæ sit ficti constantia vultûs.
Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, & Cirrhæi spicula vatis;
Per calamos venatricis pharetramque puellæ,
Perque tuum, pater Ægei Neptune, tridentem;
Addit & Herculeos arcus, hastamque Minervæ,
Quidquid habent telorum armamentaria Cœli.

Quæ omnia sic accipienda sunt tamquam profecta ab rigido veritatis cultore, qui Naturam ducem secutus, Virtutem pro summo Numine habebat, fucum & imposturas detestabatur. Dares illi alium ducem, illum scilicet veritatis auctorem, ipsiusque Naturæ dominum, cœlestissimi viri perfectam imaginem absolvisset. At scelera perpetuis tenebris damnanda prodit & exponit, ac pessimo exemplo aperit quæ reprehendit. Quin potiùs optimo exemplo scelera sic reprehendit, ut ea nemo non exsecretur; sic aperit, ut ea nemo non tenebris damnet. Quid faceret? Scribebat seculo Cæsarum flagitiis contaminatissimo, legibus unà cum elisa Magistratuum voce evanidis, Romanâ illâ quon-

dam virtute ſopore pene lethali marceſcente.

Ergo quemadmodum lethargicis excitandis picem crudam, lanam ſuccidam, cepas, galbanum, & ſimilia tetros odores vomentia incendere, evocatiſque ſternutamentis cerebrum concutere Medici jubent; sic, admotis Satyrarum facibus, fœtida ganearum gurguſtia & obſcœna proſtibulorum lupanaria accendi, noctesque Neronianas illuſtrari profuit, ut inde excitata ſpurcities nares & cerebrum feriret, ac per hoc ſomniculoſus ille marcor qui Romanorum animos oppreſſerat, vehementi indignatione, tamquam ſternutamento, diſcuteretur. Nam quod aliud fuiſſe dicemus consilium ſanctissimorum Patrum, qui tot nefanda ac detestanda Poëticæ Theologiæ miſteria verbis etiam obſcœnissimis aperuerunt? Certè non minùs pudeat legiſſe Nævolum, quàm in quinta Arnobii diſputatione Ityphallorum Græcorum originem.

Plerumque autem quos ab rebus turpibus & flagitiosis nec præmia virtuti posita redemerant, nec pœnæ legibus irrogatæ deterruerant, ingens detectæ turpitudinis pudor revocavit; & Perſarum fœdissimam fugam, quam nec diſciplinæ militaris ſacra-

mentum, nec fortia majorum suorum exempla represserant, matronæ Persides peplos ipsæ sibi suos ab imo sustollentes, interrogantesque, an illuc unde ipsi fugacem pedem infantes extulerant confugere vellent, objecto pudore in mediam persequentium aciem cum victoria converterunt. Itaque non inutile esse videtur rerum turpiter gestarum turpitudinem sic exprobrare narrando, ut pudorem de frontibus etiam impudentissimis exprimamus. Immo id potissimum quæritur hoc præsertim Satyrarum genere, quod morum imitationibus ac descriptionibus constat.

Quid? quum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem nitidus quâ quisque per ora
Cederet introrsum turpis?

Et id quidem fecit Lucilius, exemplo veterum Comicorum, qui, ut ait idem Horatius,

Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.

Quare mirari soleo Plinium in Historiæ naturalis opere mirabili ac planè divino sic

eſſe opinatum ut diceret, mirâ humanî ingenii peſte ſanguinem & cædes condi annalibus, unde hominum ſcelera noſcantur: quasi cunctos ab Hiſtoria dehortari voluerit, qui tamen pessimorum Principum, nec minùs quidem ipsius Neronis res geſtas libris uno & triginta a fine Aufidii Bassi conſcripſerat. Quos libros utinam nobis ſuperiora ſecula non invidiſſent, & morem illum veterem, quem ad Pompeii Magni tempora Cornelius Nepos tradidit, revocari placeret, ut Hiſtoria non nisi ab honeſtissimo quoque ſcriberetur! Sic enim ad exemplorum fidem accederet eximia ſcribentis auctoritas, magnum utique rerum geſtarum narrationi pondus additura.

Id autem eò libentius hîc commemoro, quòd ut Hiſtoriam ab honeſtissimo ſcribi, sic & morum Satyram ab optimo quoque componi addecet; ne aut Hiſtoria ſervili mendacio inquinata vaneſcere incipiat, aut Satyra in ſceleratam auctoris conſcientiam retorta prorſus hebeſcat. Quiſquis igitur Hiſtoricus appellari meruit, res honeſtas & turpes, uti quæque geſtæ ſunt, exponit; recténe an ſecus geſtæ sint, curæ eſſe ſuæ vix putat, quum is sit qui ab Ariſtotele di-

citur *μέσος καὶ ἀυθέκαςος*. Satyrarum ſcriptor cenſuram agit etiam quum narrat : etenim inſtat ut accuſator, diſquirit ut judex, caſtigat ut vindex.

Eſt autem communis Hiſtoriæ Satyræque *παῤῥησία*, quâ cavetur ne quid illa veri dicere non audeat, neve quid iſta probroſi carpere & notare formidet. Itaque quum ex rerum geſtarum cognitione, pravorumque morum correctione, habeant homines unde prudentiores ac meliores fiant; utrumque autem ab Hiſtoria & Satyra jucundissimè conficiatur; non uſquequaque perperam feciſſe videntur qui, ingeniis unà cum Imperio Romano ſeneſcentibus, quum jam libros animo faſtidiente malè ſingulos tangerent, adeoque doctrinas ut venena deteſtarentur, Juvenalem & Marium Maximum curatiore ſtudio, ut inquit Ammianus Marcellinus, lectitabant, nulla volumina præter hæc in profundo otio contrectantes : nempe ſegnitiæ ſuæ delicias faciebant, exiſtimabantque ingentem Scriptorum turbam negligi impunè atque inſuper haberi, dum eſſet unde & moribus depravatissimis extrema remedia, & temporibus difficillimis exempla convenientissima ſuppeterent. Numquam enim mi-

hi perſuaderi patiar Ammianum hæc ideo notaſſe, ut Juvenalis aut Maximi lectionem inter rerum publicarum corruptelas poneret, quum ipſe quoties philoſophum agit, non pauca commutatis tantùm ſyllabis ex Juvenale tranſcribat : de quo etiam hoc omni asſeveratione affirmetur, & ipſæ ſexdecim Satyræ clamant adeo pertinaciter vitiis infenſum fuiſſe ut cum iis homines unà ſepissimè flagellaret. Marium verò Maximum etsi opera ejus, quæ verbosissima & minutis hiſtoriis implicata fuiſſe Flavius Vopiſcus autumat, interciderint, tamen ſtrenuum vixiſſe bonarum partium ſectatorem declarant plurima, quæ ex eo Lampridius, Spartianus, & alii hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores commentariis ſuis indiderunt.

Dicamus igitur hoſce duos auctores, ut civilium doctrinarum compendia quædam, illius ævi delicatis maximè placuiſſe : Marium quidem Maximum, ut copiosâ exemplorum varietate locupletem, & omnia Cæſarum hiſtorica uberrimis ſeptenariis complexum ; Juvenalem verò ut magiſtrum veteris diſciplinæ ac totius vitæ humanæ cenſorem gravissimum, in arcana ipſa morum ſummo cum imperio penetrantem. Summum

voco imperium excelsæ mentis sublimem stilum, quo se supra mortalium nobilissima erigit, & omnia illa tamquam puerorum pupas & crepundia despicit, ut solius virtutis rationem habendam esse commonstret. Nam, ut ea mittamus quæ sunt publica & ob oculos omnium posita, putà impietatem, fastum, avaritiam, libidinem, iniqua tyrannicæ potestatis imperia, quæ totis Satyris persequitur, si privata, ad quæ ipse quamvis in transcursu divertit, inspicere libet, comperiemus etiam in iis quæ præclara sapientibus videntur, nonnulla Censoriæ severitatis judicio ac notatione haud immeritò fuisse perstricta. Quid in universa humaniore litteratura prius aut antiquius Homero? & tamen pleraque in eo esse quæ defendi nisi antiquitate non possint, innuit Satyra VII:

Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Satyra VI, mulierculas inducit Homerum cum Virgilio contendentes, quum ipse interea non solum dubiam faciat illius palmam, sed etiam huic adjudicet.

Committit vates & comparat, inde Maronem;
Arque aliâ parte in trutina suspendit Homerum.

Etenim iis versibus plus ponderis & majestatis Virgilio tribui intelligunt, qui in trutinarum & examinum ratione leviora pondera a gravioribus suspendi attollique non ignorant. Verum hæc obliqua & subobscura; illa recta & aperta, quibus Homeri fidem elevat, Satyra X.

Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero;
Exemplum vitæ fuit a Cornice secundæ.

Et in XIII.

Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis;
Vel potiùs quantum Gradivus Homericus.

Satis insolens fuerat superjectio, Stentorem exclamasse quantum alii quinquaginta; illa verò multò audacior, Martem vociferatum esse quantum decem millia prœliantium; tamen ferri poterat in persona Dei, & quidem Martis: at Deum, & Martem, ob inflictum sibi a Diomede vulnus, totum Olympum tam impotenti boatu quatefecisse, quis alius poëta dixerit, & non explodatur? Quomodo enim Martem tantum clamorem de lateribus adeo firmis ac divinis emisisse homines credent, qui ipsum non secus atque homuncionem vulnerari potuisse acce-

perint; aut Junonem iratam non vehementiùs clamasse quàm Stentorem? Post Homerum effulsit clarissimum sidus Virgilii, quem & Juvenalis Homero tantùm non anteponit, his versibus ex XI.

Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.

Attamen hujus quoque altiloquentiam in fabulis narrandis occupatam notare videtur in VII.

Nam si Virgilio puer & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri.

Nempe γοργείην κεφαλὴν, aut poëtam ἐχίδναις κατάκομον videre quis putet, quum audit,

Arma virumque cano:

ac multò magis si hæc præcesserint:

At nunc horrentia Martis.

Quæ tamen veteres neglexisse patet ex Prisciano, qui versuum duodecim Æneidos principalium principem citat *Arma virumque cano.* Neque aliud operis eximii principium agnoverat Martialis in XIV.

Accipe facundi Culicem ſtudioſe Maronis,
Ne, nugis poſitis, Arma virumque canas.

Quod ſi quis componat cum illo Homeri,

Μῆνιν ἄειδε θεὰ,

ſentiet cum Juvenale, aliquid eſſe in Virgiliano principio horrificum, & velut hydros Poëtæ crinibus intextos. Quemadmodum verò in Martis Homerici indecora vociferatione quædam, ſi ita loqui fas eſt, abſurditas, ita etiam in Virgilii Cyclope vanitas poëtica reprehenditur. Deſcribit Virgilius, Æneidos III, ingentem oculum Polyphemi, & fuiſſe ait,

Argolici clypei aut Phœbeæ lampados inſtar.

Juvenalis noſter mendacium poëticum rhetorico mendacio repercussit: dixit enim adeo latam fuiſſe illius oculi aciem, ut per eam Ulyſſes evaſerit; atque hoc quàm inopinatè: eſt enim illic ſermo de importuno rogatore, quem dives aliquis increpat, &,

Improbus es, quum poſcis, ait;

ille autem obſtinatiùs urget:

Sed pensio clamat,

Poſce;

Poſce ; ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi Lata acies, per quam ſolers evasit Ulyſſes.

Cogor, inquit, improbè & pervicaciter poſcere, quia poſcit a me diaria puer qui mihi ſolus eſt familia. Sed quid unico puero cum Polyphemi oculo ? Nimirum erat illi miſero puer unicus, ut unicus Polyphemo oculus : de quo Mythologi tradiderunt alia, ſed hæc in primis ; unoculum fuiſſe Polyphemum, quum tamen tres haberet oculos ; unum in fronte, quem Virgilius depingit ingentem inſtar Græci clypei aut diſci lunaris ; alterum in animo, ſcilicet mentem acerrimam quæ eſt in animo sicut pupilla in oculo ; tertium in Elpe, unica filia, quam velut unicum oculum unicè diligebat. Ergo Ulyssis aſtu infelicissimus Polyphemus non ſtipite præuſto, ſed meri & amoris igneâ vi tribus oculis unà captus eſt : nam exhauſto incautiùs capaciore poculo ebrius, ſopori quasi letho datus obdormivit, luminis & mentis vigore aliquantiſper mortuo ; intereaque dum edormiret, dimotis antri repagulis Ulyſſes unà cum ſuis evasit : ii verò fugientes Elpen amoris œſtro percitam ſecum abduxerunt.

πυρὶ ἐρωτικῷ Ε'λπην τὴν θυγατέρα,
Ἣν εἶχε τρόπον ὀφθαλμȣ̃, ἁρπάσαντες.

aut eſt apud Joannem Tzetzem. Tres iſtos oculos intelligit Artemidorus libro primo, ubi de eo qui paulò poſtquam tres oculos ſibi eſſe ſomniaſſet cæcus factus eſt, *ȣ̓χὶ διὰ τὸν Κύκλωπος μῦθον, ἀλλὰ διὰ τὸν τρίτον ὀφθαλμὸν, ὃς καὶ ἄλλȣ φωτὸς ἐσήμαινε δεῖσθαι, διὰ τὸ μὴ αὔταρκες εἶναι τὸ οἰκεῖον.* Somnium interpretatur non per tres Cyclopis oculos, ſed per tertium oculum, qui tertium & adſcititium lumen ſignificabat. Idem Artemidorus in diſciplina onirocritica oculorum ſpecie filios & filias demonſtrari docet: *ἐοίκασι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παισὶν, ὅτι καὶ ποθεινοὶ καὶ τȣ̃ σώματος ὁδηγοί εἰσι καὶ ἡγεμόνες.* Neque filios filiaſve tantùm, verùm etiam ſervos cuſtodiæ præpoſitos, ut vigiles, quorum oculis ipsi videre dicimur. Ita igitur Juvenalis importuno & querulo aſſeclæ unicum fuiſſe ait puerum, ut Polyphemo perſolum oculum. Atque hujus similitudinis occasione Virgilianæ hyperboles tranſcendentiam carpit. Eâdem libertate omnes generatim Poëtas, qui carminum ſuorum exordiis Muſas invocant, eaſque canere jubent, vanitatis arguit in III.

Incipe Calliope, licet hic considere, non eſt
Cantandum, res vera agitur; narrate puellæ
Pierides.

Et in XIV[a].

Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet. Illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Dîs atque ipſo Jove digna Poëtæ.

Deos & Jovem Poëtæ vocat principes viros, ipſumque Cæſarem, quos Poëta quiſpiam, ut fecit alicubi Martialis, Deos ſuos, Jovemque ſuum turpi aſſentatione nuncupaverat; aut, si mavis, Deos poëticos & Jovem poëticum dicit, quasi vanum aliquod & sine numine nomen; ut in XII[a].

Si quando poëtica ſurgit
Tempeſtas,

id eſt, vana & commentitia, quo ſenſu Lucianus in præceptis Hiſtoricis ait, ποιητικοῦ τινὸς ἀνέμου ἐμπεριάζοντος τὰ ἀκάτια. Tertium ab Jove, ſecundum a Cæſare Mæcenatem Poëtæ coluerunt. At noſter in prima, cenſoriam illi notam obiter inuſſit, quòd otio ac mollitie pene ultra fœminam flueret:

Quum jam ſextâ cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nudâ pene cathedrâ,

Et multum referens de Mæcenate ſupino.

Et in XII[1].

vestem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam.

Ecce autem, & quis hoc exſpectabat? reus citatur Quintilianus, qui tamen maximâ nominis claritate ſummus juventutis moderator audiebat & Romanæ togæ gloria : verùm ob invidendas opes, ob eamque artem quam profitebatur & mirè callebat, ſtruendi ac deſtruendi verſutiâ ancipitem, currente ſeverioris Satyræ ſtilo aliquoties perſtrictus videtur, ut in VI[a].

Sed jacet in ſervi complexibus, aut Equitis : dic,
Dic aliquem ſodes hîc, Quintiliane, colorem.

Et in VII[a].

Res nulla minoris
Conſtabit patri quàm filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus ?

Noſti quæ ſequuntur. Ac propterea fortè nobilissimus Rhetor, quum auctores Satyrarum cenſeret, laudato Persii libro, Juvenalem præteriit; aut per Satyram laudatum cum aliis quos ipſe claros tunc fuiſſe ait, poſteritati nominandum reliquit. Et ii qui-

dem interciderunt; ſolus Juvenalis ætatem tulit, atque, ut videtur, integer; aut si quid ejus collapſum eſt, tantâ id tamque vetere ruinâ accidit, ut nulla nunc rudera uſpiam exſtent. Nihil enim a Servio, Priſciano, aliiſve obſervatur, quod hîc non appareat, ac totidem tributum libris; eâque librorum divisione comprehenſum fuiſſe arbitror, quantum unâ recitatione Juvenalis ediderat; ut libri quinque totidem indicent recitationes habitas non coram populo in auditorio, verùm in cubiculo coram amicis. Sic enim plerique viri gravissimi ſcripta ſua legere & recitare ſoliti erant advocatis familiaribus, ex quorum ſententia de editione ſtatuerent: itaque advocabant non auditores tantùm, ſed adjutores, ut jam magis magiſque retinenda videatur hæc veterum librorum ſcriptura in Umbricio versibus extremis,

Satyrarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

Maximè verò quum in Suetonii libro de illuſtribus grammaticis mentio fiat Ateii Philologi declamantium adjutoris atque præceptoris, & Crassitii cujuſdam qui initio circa ſcenam verſabatur, & mimographos adju-

vabat. Porrò quum hoſce libros ſummus Satyrarum artifex emendatissimique judicii cenſor, adhibitâ etiam recitationis limâ poliverit, si quid tranſeuntes offendimus aut incurrimus, id continuò proſcribendum non eſt aut deturbandum; & quæ negligenti per incuriam excidiſſe credimus, ea si repetantur, appositissima eſſe reperiemus. Ejuſmodi autem eſt desinentis Autumni deſcriptio in IV a.

Jam lethifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam ſperantibus ægris,
Stridebat deformis hyems.

Hîc enim exiſtimet aliquis manifeſtam eſſe ἀκυρολογίαν, qualis eſt Æneide quartâ,

tantum ſperare dolorem:

quum tamen propriè dixerit Juvenalis, eos qui desinente Autumno ægritudine tentari incipiunt, ſperare quartanam; hoc eſt, non fore continui ardoris, ſed tantùm quadrini circuitûs febrem, quæ, ut aſſerit Celſus, neminem jugulat. Eâ verò febre φθινοπώρῳ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι ἁλίσκονται, inquit Hippocrates. In iis autem quæ Satyrâ ſecundâ legimus,

Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur. Nullo gemit hîc tibicina cornu:

Si fœminam quæ cornu inflat, tibicinam vocasset, aut nihil præterea voluisset, sanè plus quàm negligentissimum fuisse faterer; sed ait Cotyttia sacra Bonæ Deæ sacris omnino esse dissimilia; ad illa enim solos mares admitti: deinde addit,

Nullo gemit hîc tibicina cornu.

Quod scilicet Bonæ Deæ pulvinaribus acciderat, admisso Clodio, qui sub vestitu cultuque psaltriæ seu tibicinæ, cornu intulerat, nempe virum patrando stupri flagitio paratissimum, atque ut idem Juvenalis ait in VI.

Majorem quàm sunt duo Cæsaris Anticatones.

Nam istud etiamsi prælicenter positum videatur, non tamen est inconcinnius eâ similitudine, quam ex vetere Comico notavit Longinus: *ἀγρὸν ἔσχ' ἐλάττω γῆν ἐπιστολῆς Λακωνικῆς*. Minimè autem culpaverim quod eâdem Satyrâ dixit,

Ac summum dominæ femur exclamare coegit,

de alipta qui dominam unguendo fessus erat,

ac tandem, ut mitteretur, Ψόφον καὶ πόππυσμα expresserat ab ea dominæ parte, quam in Galla ob consimile vitium Valerius Martialis nequissimo epigrammate garrulam & clamosam appellavit. Neque existimaverim ambitiosè potiùs quàm honestè & decorè usurpata fuisse palpitandi & micturiendi vocabula, sicut & rimæ, cristæ, vesicæ, urinæ, offæ; item urticæ, cornu, herniæ; per quæ alia minùs speciosa dictu significantur. Et laudi potiùs quàm vitio duxerim, Rhombi spatium, pro Rhombo tantæ latitudinis, ut esse videretur instar areæ καὶ ἐπιπέδου ῥομβοειδοῦς; & navem minorem, pro navi quæ jacturâ factâ pauperior evasit. Denique numquam reprehenderim Satyram verbis audaciùs translatis ferocientem, aut carpendorum vitiorum causâ liberiùs evagantem: nam illud quidem severitati ac dignitati sermonis, sed hoc in primis disquisitionis censoriæ libertati convenire censeo. Atque ut uno semel exemplo multa simul ostendam, observemus Juvenalem nostrum celeberrimam figuram, quâ Poëtæ, quum aliquid difficillimum indicant, rerum omnem fidem exsuperantium comparationes acervatim congerunt, sed plerumque tam frivolas

quàm ingeniosas, ad seria sæpenumero transtulisse, complurium moribus pulchrè notatis, ut in X[a].

Circumsilit agmine facto
Morborum omne genus, quorum si nomina quæras,
Promptiùs expediam quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos, &c.

Hæc verò non sunt inania Rhetoricæ purpuræ segmenta, verùm exquisitissimæ Satyrarum impensæ, quibus adjici quidem semper aliquid possit; adimi autem non secus quàm de farcilibus aut lucanicis pulpæ, cerebella, glandulæ, nuclei, liquamen, piper, & hujusmodi alia: quæ etsi omnino dispara sint, & saporum plurimùm inter se differentium, tamen intrita simul & inferta optimam condiunt Satyram, quæ si pauciora contineret, minùs Satyra diceretur.

Habes, illustrissime Thuane, totam propositæ controversiæ constitutionem, cui dirimendæ vindicias secundùm Juvenalem dari abs te potissimùm velim. Nam quum adolescens, ac pene potiùs puer, eam sis adeptus gloriam, ut cunctis poëticæ laudibus quàm maximè excelleres; nunc autem post

D v

amplissimos honores integerrimè gestos, in arce Virtutis, extra omnem Satyræ petulantiam, velut extra teli jactum sis collocatus; partium propriè tuarum esse arbitror, de poëtica morum censura, quam istæ Satyræ promittunt, deque ipsis Satyrarum scriptoribus, judicare. Quòd si tibi operam calamo lusisse videar, hoc præterea me præstitisse reponam, quòd hæc legentem ab Reipublicæ propè nullius tristissima cogitatione paulisper avocaverim, atque id mihi fuerit abundè pretii,

Si quid ego, Auguste, adjûro, curamve levasso,
Quæ nunc te coquit, & versat sub pectore fixa.

Scribebam a. d. III. Cal. Nov. CIↃ IↃCXV.

Cl. Duflos Sculp.

D. JUNII JUVENALIS

SATYRARUM

LIBER PRIMUS.

SATYRA I.

Deliberanti Poëtæ, jamque in animo habenti temporis sui Poëtis tragœdias recitantibus vicem referre, & Pantheram (quod aiunt) Leone remunerare, occurrunt urbis Romanæ scelera, quæ ipsum ab instituta Tragœdia ad Satyram abducant.

Non ante annum Imperatoris Trajani tertium videtur fuisse composita.

SEMPER ego auditor tantùm! Numquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseïde Codri?
Impunè ergo mihi recitaverit ille togatas,

Hic elegos ! Impunè diem conſumpſerit ingens
Telephus ! Aut ſummi plenâ jam margine libri
Scriptus, & in tergo, necdum finitus, Oreſtes !
Nota magis nulli domus eſt ſua, quàm mihi lucus
Martis, & Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Æacus ; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ ; quantas jaculetur Monychus ornos ;
Frontonis platani, convulſaque marmora clamant
Semper, & aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Exſpectes eadem a ſummo, minimoque Poëta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus ; & nos
Conſilium dedimus Sullæ, privatus ut altùm
Dormiret. Stulta eſt clementia, quum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc potiùs libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Quum tener uxorem ducat ſpado, Mævia Tuſcum
Figat aprum, & nudâ teneat venabula mammâ :
Patricios omnes opibus quum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat :
Quum pars Niliacæ plebis, quum verna Canopi
Criſpinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmæ ;
Difficile eſt Satyram non ſcribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe ?
Cauſidici nova quum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo ; poſt hunc magni delator amici,

Et citò rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus, & a trepido Thymele summissa Latino:
Quum te summoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in Cœlum quos evehit optima summi
Nunc via processûs, vetulæ vesica beatæ.
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem,
Partes quisque suas, ad mensuram inguinis heres:
Accipiat sanè mercedem sanguinis, & sic
Palleat ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.
Quid referam quantâ siccum jecur ardeat irâ,
Quum populum gregibus comitum premat hic spoliator
Pupilli prostantis? & hic damnatus inani
Judicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit, & fruitur Dîs
Iratis; at tu victrix provincia ploras.
Hæc ego non credam Venusinâ digna lucernâ!
Hæc ego non agitem! sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem?
Quum leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso:
Quum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, & caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ quum se jactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces

Quadrivio, quum jam sextâ cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nudâ pene cathedrâ,
Et multum referens de Mæcenate supino
Signator falsò, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemmâ fecerat udâ?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitque rudes melior Locusta propinquas,
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum,
Si vis esse aliquis: Probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ?
Quem sponsæ turpes, & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcumque potest; quales ego, vel Cluvienus.
  Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Navigio montem ascendit, sortesque poposcit,
Paulatimque animâ caluerunt mollia saxa,
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas;
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, positâ sed luditur arcâ.
Prœlia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! simplexne furor sestertia centum
Perdere, & horrenti tunicam non reddere servo

Quis totidem erexit villas ? quis fercula ſeptem
Secretò cœnavit avus ? Nunc ſportula primo
Limine parva ſedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem priùs inſpicit, & trepidat, ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas :
Agnitus accipies. Jubet a præcone vocari
Ipſos Trojugenas : nam vexant limen & ipsi
Nobiſcum : da Prætori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior eſt, prior, inquit, ego adſum :
Cur timeam, dubitemve locum defendere? quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licet ipſe negem ; ſed quinque tabernæ
Quadringenta parant. Quid confert purpura majùs
Optandum, si Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Corvinus oves ? Ego poſſideo plus
Pallante, & Licinis. Exſpectent ergo Tribuni ;
Vincant divitiæ ; ſacro nec cedat honori
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis ;
Quandoquidem inter nos ſanctiſsima divitiarum
Majeſtas : etsi, funeſta Pecunia, templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæque ſalutato crepitat Concordia nido.
Sed quum ſummus honor finito computet anno
Sportula quid referat, quantum rationibus addat ;
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,
Et panis, fumuſque domi ? Densiſsima centum
Quadrantes lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor.
Hic petit abſenti, notâ jam callidus arte,

Oftendens vacuam & claufam pro conjuge fellam.
Galla mea eft, inquit: citiùs dimitte: moraris?
Profer Galla caput. Noli vexare, quiefcit.
Ipfe dies pulchro diftinguitur ordine rerum.
Sportula, deinde forum, jurifque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas aufus habere
Nefcio quis titulos Ægyptius atque Arabarches;
Cujus ad effigiem non tantùm mejere fas eft.
Veftibulis abeunt veteres, lassique clientes,
Votaque deponunt, quamquam longissima, cœnæ,
Spes homini: caulis miferis, atque ignis emendus.
Optima fylvarum interea pelagique vorabit
Rex horum, vacuifque toris tantùm ipfe jacebit:
Nam de tot pulchris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, unâ comedunt patrimonia mensâ.
Nullus jam parasitus erit: fed quis feret iftas
Luxuriæ fordes? Quanta eft gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præfens, quum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc fubitæ mortes, atque inteftata fenectus.
It nova, nec triftis, per cunctas fabula cœnas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod noftris moribus addat
Pofteritas; eadem cupient, facientque minores.
Omne in præcipiti vitium ftetit: utere velis,
Totos pande sinus. Dicas hîc forsitan, unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?

Quid refert dictis ignoſcat Mucius, an non?
Pone Tigellinum, tæda lucebis in illa,
Quâ ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latum mediâ ſulcum deducis arenâ.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehetur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciet nos?
Quum veniet contrà, digito compeſce labellum;
Accuſator erit, qui verbum dixerit, hic eſt.
Securus licet Ænean, Rutulumque ferocem
Committas, nulli gravis eſt percuſſus Achilles,
Aut multùm quæſitus Hylas; urnamque ſecutus.
Enſe velut ſtricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens eſt
Criminibus, tacitâ ſudant præcordia culpâ:
Inde iræ, & lacrymæ. Tecum priùs ergo voluta
Hæc animo ante tubas: galeatum ſerò duelli
Pœnitet. Experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminiâ tegitur cinis, atque Latinâ.

SATYRA II.

Reprehendit hypocrisin in Philosophis, Judicibus, Sacerdotibus, Ducibus, Nobilibus; qui omnes impiè de inferorum suppliciis sententes, victores ipsi a victis gentibus corrumpuntur, nec non alios corrumpunt.

Sub finem secundi anni Trajani, aut initio tertii.

ULTRA Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt:
Indocti primùm, quamquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias: nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
FRONTI NULLA FIDES. Quis enim non vicus abundat
Tristibus obscœnis? Castigas turpia, quum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinædos.
Hispida membra quidem & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum: sed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.
Rarus sermo illis, & magna libido tacendi,
Atque supercilio brevior coma. Veriùs ergo,
Et magis ingenuè Peribomius: hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, incessuque fatetur.
Horum simplicitas miserabilis, his furor ipse
Dat veniam; sed pejores qui talia verbis

Herculis invadunt, & de virtute locuti
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor,
Infamis Varillus ait? quò deterior te?
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo,
Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipsis Veneri, Martique timendas,
Quum tot abortivis fœcundam Julia vulvam
Solveret, & patruo similes effunderet offas.
Nonne igitur jure ac meritò vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, & castigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
Clamantem toties, ubi nunc Lex Julia? dormis?
Ad quem ita subridens: felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt! habeat jam Roma pudorem:
Tertius e cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
Hæc emis, hirsuto spirant opobalsama collo
Quæ tibi? Ne pudeat dominum monstrare tabernæ.
Quòd si vexantur leges, ac jura, citari
Ante omnes debet Scantinia. Respice primùm
Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia: non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:

Hippo ſubit juvenes, & morbo pallet utroque.
Numquid nos agimus cauſas, civilia jura
Novimus, aut ullo ſtrepitu fora veſtra movemus?
Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathiſque peracta refertis
Vellera; vos tenui prægnantem ſtamine fuſum
Penelope meliùs, leviùs torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt cur ſolo tabulas impleverit Hiſter
Liberto, dederit vivus cur multa puellæ.
Dives erit magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas.
Fugerunt trepidi vera, ac manifeſta canentem
Stoïcidæ. Quid enim falsi Laronia? Sed quid
Non facient alii, quum tu multitia ſumas,
Cretice, & hanc veſtem populo mirante perores
In Proculas, & Pollineas? Eſt mœcha Fabulla:
Damnetur, ſi vis, etiam Carfinia; talem
Non ſumet damnata togam. Sed Julius ardet,
Æſtuo. Nudus agas: minùs eſt inſania turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura ferentem,
Vulneribus crudis populus modò victor, & illud
Montanum poſitis audiret vulgus aratris.
Quid? non proclames, in corpore judicis iſta
Si videas? quæro an deceant multitia teſtem.
Acer, & indomitus, libertatiſque magiſter,
Cretice, pelluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures; ſicut grex totus in agris

Unius ſcabie cadit & porrigine porci,
Uvaque conſpecta livorem ducit ab uva.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu:
Nemo repente fuit turpiſsimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo,
Atque bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere Deam; ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur: nullo gemit hîc tibicina cornu.
Talia ſecretâ coluerunt Orgia tædâ,
Cecropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotytto.
Ille ſupercilium madidâ fuligine tinctum
Obliquâ producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa;
Et per Junonem domini jurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum pathici geſtamen Othonis,
Actoris Aurunci ſpolium; quo ſe ille videbat
Armatum, quum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Hiſtoriâ, ſpeculum civilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi Ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia civis;
Bebriaci in campo ſpolium affectare Palatî,
Et preſſum in facie digitis extendere panem:
Quod nec in Aſſyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœſta nec Actiacâ fecit Cleopatra carinâ.

Hîc nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hîc turpis Cybeles, & fractâ voce loquendi
Libertas; & crine senex fanaticus albo,
Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen exspectant, Phrygio quos tempus erat jam
More supervacuam cultris abscindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini, sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ, dictum feliciter: ingens
Cœna sedet, gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres! Censore opus est, an Aruspice nobis?
Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum.
Segmenta, & longos habitus, & flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis!
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus vir;
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo, & cede severi
Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? Quid quæris? Nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modò vivere, fient,
Fient ista palàm, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quòd nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quòd nil animis in corpora juris

Natura indulget : ſteriles moriuntur , & illis
Turgida non prodeſt conditâ pyxide Lyde ;
Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi ,
Luſtravitque fugâ mediam gladiator arenam ,
Et Capitolinis generoſior , & Marcellis ,
Et Catuli , Paullique minoribus , & Fabiis , &
Omnibus ad podium ſpectantibus : his licet ipſum
Admoveas , cujus tunc munere retia misit.
Eſſe aliquos manes , & ſubterranea regna ,
Et contum , & Stygio ranas in gurgite nigras ,
Atque unâ transire vadum tot millia cymbâ ,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit , & ambo
Scipiadæ ? quid Fabricius , maneſque Camilli ?
Quid Cremeræ legio, & Cannis conſumpta juventus ,
Tot bellorum animæ ? Quoties hinc talis ad illos
Umbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulphura cum tædis , & ſi foret humida laurus.
Illuc, heu, miſeri traducimur ! Arma quidem ultra
Littora Jubernæ promovimus , & modò captas
Orcadas , ac minimâ contentos nocte Britannos.
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe ,
Non faciunt illi quos vicimus ; & tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe Tribuno.
Aſpice quid faciant commercia; venerat obſes.
Hic fiunt homines : nam ſi mora longior Urbem
Indulſit pueris , non umquam deerit amator ;
Mittentur braccæ , cultelli , frena , flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATYRA III.

Inducitur Umbricius, Aruſpex, poëtæ cauſas reddens, cur Bajas migret a Roma, in qua per Græcorum aliarumque gentium, quæ in urbem confluxere, adulationes, delationes, veneficia, aliaſque malas artes; ut & ruinas, incendia, pauperum contemptum, vim, & latrocinia, honeſto civi in urbe non ſit locus.

Sub Trajano, & Juvenale jam ſene ſcripta.

QUAMVIS digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quòd ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Bajarum eſt, & gratum littus amœni
Secesſûs. Ego vel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerum, tam ſolum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum assiduos, ac mille pericula ſævæ
Urbis, & Auguſto recitantes menſe poëtas?
Sed dum tota domus rhedâ componitur unâ,
Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hìc ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, fœnumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, & ejectis mendicat ſylva Camœnis.
In vallem Egeriæ deſcendimus, & ſpeluncas
Dissimiles veris. Quantò præſtantius eſſet

Numen

Numen aquæ, viridi si margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hîc tunc Umbricius. Quando artibus, inquit, honeſtis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here quàm fuit,atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit alas:
Dum nova canities, dum prima, & recta ſenectus;
Dum ſupereſt Lachesi quod torqueat:& pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo,
Cedamus patriâ: vivant Arturius iſtic
Et Catulus:maneant qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad buſta cadaver,
Et præbere caput domina venale ſub haſta.
Quondam hi cornicines, & municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, &, verſo pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas. Et cur non omnia? quum ſint,
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
Quid Romæ faciam? mentiri neſcio; librum
Si malus eſt, nequeo laudare & poſcere; motus
Aſtrorum ignoro; funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum; ranarum viſcera numquam
Inſpexi: ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, nôrint alii: me nemo miniſtro
Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tamquam
Mancus, & exſtinctæ corpus non utile dextræ.

Quis nunc diligitur, niſi conſcius, & cui fervens
Æſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet umquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt. Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare volvitur aurum,
Ut ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.
 Quæ nunc divitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipuè fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre, Quirites,
Græcam urbem; quamvis quota portio fæcis Achææ?
Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum
Vexit, & ad Circum juſſas proſtare puellas.
Ite, quibus grata eſt piĉtâ lupa Barbara mitrâ.
Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic altâ Sicyone, aſt hic Amydone reliĉtâ,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, diĉtumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promptus, & Iſæo torrentior. Ede quid illum
Eſſe putes? quemvis hominem ſecum attulit ad nos,
Grammaticus, rhetor, geometres, piĉtor, aliptes,
Augur, ſchœnobates, medicus, magus: omnia novit,
Græculus eſuriens in cœlum, juſſeris, ibit.

Ad summam non Maurus erat, nec Sarmata, nec Thrax,
Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit, fultusque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna, & coctona vento?
Usque adeo nihil est, quòd nostra infantia cœlum
Hausit Aventini baccâ nutrita Sabinâ?
Quid quòd adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem angustam, quâ deteriùs nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare; sed illis
Creditur. An melior quum Thaida sustinet, aut quum
Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui: vacua & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui distantia rimâ.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. Rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit Endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior qui semper, & omni
Nocte dieque potest alienum sumere vultum;
A facie jactare manus, laudare paratus
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.

Præterea ſanctum nihil eſt, & ab inguine tutum;
Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipſe
Sponſus lævis adhuc, non filius antè pudicus.
Horum si nihil eſt, aulam reſupinat amici.
Scire volunt ſecreta domûs, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoïcus occîdit Baream, delator amicum,
Diſcipulumque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt pinna caballi.
Non eſt Romano cuiquam locus hîc, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus;
Qui gentis vitio numquam partitur amicum:
Solus habet. Nam, quum facilem ſtillavit in aurem
Exiguum de naturæ patriæque veneno,
Limine ſummoveor: perierunt tempora longi
Servitii: nuſquam minor eſt jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hîc meritum? si curet nocte togatus
Currere, quum Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem jubeat, dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, aut Modiam collega ſalutet?
Divitis hic ſervi claudit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut ſemel, atque iterum ſuper illam palpitet: at tu,
Quum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas altâ Chionen deducere ſellâ.
Da teſtem Romæ tam ſanctum, quàm fuit hoſpes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui

Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam;
Protinus ad cenſum; de moribus ultima fiet
Quæſtio: quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri
Jugera, quàm multâ, magnâque paropſide cœnat.
Quantum quiſque ſua nummorum ſervat in arca,
Tantum habet & fidei. Jures licet & Samothracum,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dîs ignoſcentibus ipsis.
Quid, quòd materiam præbet cauſaſque jocorum
Omnibus hic idem, si fœda & ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, & ruptâ calceus alter
Pelle patet; vel si, conſuto vulnere, craſſum
Atque recens linum oſtendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor eſt, & de pulvino ſurgat equeſtri,
Cujus res legi non ſufficit, & ſedeant hîc
Lenonum pueri quocumque in fornice nati:
Hîc plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener hîc placuit cenſu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper ſcribitur heres?
Quando in consilio eſt Ædilibus? Agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi: ſed Romæ durior illis
Conatus. Magno hoſpitium miſerabile, magno
Servorum ventres, & frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit

Tranſlatus ſubitò ad Marſos,menſamque Sabellam,
Contentuſque illic Veneto , duroque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt ,si verum admittimus, in qua
Nemo togam ſumit , nisi mortuus. Ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur si quando theatro
Majeſtas , tandemque redît ad pulpita notum
Exodium , quum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans :
Æquales habitus illic , similesque videbis
Orcheſtram, & populum: clari velamen honoris ,
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.
Hîc ultra vires habitûs nitor , hîc aliquid plus ,
Quàm ſatis eſt , interdum alienâ ſumitur arcâ.
Commune id vitium eſt : hîc vivimus ambitiosâ
Paupertate omnes. Quid te moror ? Omnia Romæ
Cum pretio.Quid das,ut Coſſum aliquando ſalutes?
Ut te reſpiciat clauſo Vejento labello ?
Ille metit barbam , crinem hic deponit amati ;
Plena domus libis venalibus. Accipe , & illud
Fermentum tibi habe. Præſtare tributa clientes
Cogimur , & cultis augere peculia ſervis.
Quis timet, aut timuit gelidâ Præneſte ruinam ,
Aut positis nemoroſa inter juga Volsiniis , aut
Simplicibus Gabiis , aut proni Tiburis arce ?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magnâ parte ſuî : nam si labentibus obſtat
Villicus , & veteris rimæ contexit hiatum ,
Securos pendente jubet dormire ruinâ.
Vivendum eſt illic , ubi nulla incendia , nulli
Nocte metus. Jam poſcit aquam,jam frivola transfert

Ucalegon ; tabulata tibi jam tertia fumant.
Tu neſcis : nam si gradibus trepidatur ab imis ,
Ultimus ardebit , quem tegula ſola tuetur
A pluvia , molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Proculâ minor , urceoli ſex ,
Ornamentum abaci ; nec non & parvulus infrà
Cantharus , & recubans ſub eodem marmore Chiron ;
Jamque vetus Græcos ſervabat ciſta libellos ,
Et divina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus : quis enim negat ? & tamen illud
Perdidit infelix totum nihil : ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quòd nudum, & fruſta rogantem
Nemo cibo , nemò hoſpitio , tectoque juvabit.
Si magna Arturî cecidit domus , horrida mater ,
Pullati proceres , differt vadimonia Prætor.
Tunc gemimus caſus Urbis , tunc odimus ignem.
Ardet adhuc , & jam accurrit qui marmora donet ,
Conferat impenſas. Hic nuda , & candida signa ;
Hic aliquid præclarum Euphranoris , & Polycleti ;
Hic Asianorum vetera ornamenta Deorum ,
Hic libros dabit , & forulos , mediamque Minervam ;
Hic modium argenti : meliora , & plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus , ut meritò jam
Suſpectus , tamquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus , optima Soræ ,
Aut Fabrateriæ domus , aut Fruſinone paratur ,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic , puteuſque brevis , nec reſte movendus ,
In tenues plantas facili diffunditur hauſtu.
Vive bidentis amans , & culti villicus horti ,

Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid quocumque loco, quocumque recessu,
Unius sese dominum fecisse lacertæ.
Plurimus hîc æger moritur vigilando, sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti stomacho: nam quæ meritoria somnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe.
Inde caput morbi: rhedarum transitus arcto
Vicorum in flexu, & stantis convicia mandræ
Eripient somnum Druso, vitulisque marinis.
Si vocat officium, turbâ cedente vehetur
Dives, & ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus:
Namque facit somnum clausâ lectica fenestrâ.
Antè tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior; magno populus premit agmine lumbos
Qui sequitur; ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto: plantâ mox undique magnâ
Calcor, & in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ, sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, & cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ; modò longa coruscat
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plaustra vehunt, nutant altè, populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
Axis, & eversum fudit super agmina montem,

Quid fupereft de corporibus? quis membra, quis offa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver,
More animæ. Domus interea fecura patellas
Jam lavat, & buccâ foculum excitat, & fonat unctis
Striglibus, & pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros variè properantur: at ille
Jam fedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea; nec fperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
  Refpice nunc alia, ac diverfa pericula noctis;
Quod fpatium tectis fublimibus, unde cerebrum
Tefta ferit, quoties rimofa & curta feneftris
Vafa cadunt, quanto percuffum pondere signent,
Et lædant silicem. Poffis ignavus haberi,
Et fubiti casûs improvidus, ad cœnam si
Inteftatus eas: adeo tot fata, quot illâ
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneftræ.
Ergo optes, votumque feras miferabile tecum,
Ut sint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecîdit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde fupinus:
Ergo non aliter poterit dormire. Quibufdam
Somnum rixa facit: fed, quamvis improbus annis,
Atq; mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, & comitum longissimus ordo;
Multum præterea flammarum, & ahenea lampas.
Me, quem Luna folet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus difpenfo & tempero filum,
Contemnit. Miferæ cognofce prooemia rixæ,

Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantùm.
Stat contrà, ſtarique jubet: parere neceſſe eſt.
Nam quid agas, quum te furioſus cogat, & idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes! aut dic, aut accipe calcem.
Ede ubi conſiſtas? in qua te quæro proſeucha?
Dicere ſi tentes aliquid, taciturve recedas,
Tantumdem eſt: feriunt pariter; vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis hæc eſt:
Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
Nec tamen hæc tantùm metuas: nam qui ſpoliet te
Non deerit, clausis domibus, poſtquam omnis ubiq;
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem,
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus:
Sic inde huc omnes tamquam ad vivaria currunt.
Quâ fornace graves, quâ non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas ne
Vomer deficiat, ne marræ & ſarcula desint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Secula, quæ quondam ſub Regibus atque Tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram, & plures ſubnectere cauſas:
Sed jumenta vocant, & Sol inclinat; eundum eſt.
Nam mihi commotâ jam dudum mulio virgâ
Innuit. Ergo vale nostri memor, & quoties te

Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Helvinam Cererem, vestramq; Dianam
Convelle a Cumis: satyrarum ego, nî pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATYRA IV.

A libidine & luxuria Crispini, sumptâ occasione describendi ridiculum quoddam Domitiani super Rhombo pisce concilium, Senatorum in hanc rem sententias lepidè & salsè exponit.

Sub Imperatore Trajano scripta.

Ecce iterum Crispinus, & est mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nullâ virtute redemptum
A vitiis; æger, solâque libidine fortis:
Delicias viduæ tantùm aspernatur adulter.
Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minimè corruptor, & idem
Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus; & tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, quum dira, & fœdior omni
Crimine persona est? Mullum sex millibus emit,
Æquantem sanè paribus sestertia libris,

Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes; emit sibi. Multa videmus,
Quæ miser & frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patriâ quondam, Crispine, papyro,
Hoc pretium squamæ! potuit fortasse minoris
Piscator, quàm piscis emi. Provincia tanti
Vendit agros; sed majores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
Induperatorem? quum tot sestertia, partem
Exiguam, & modicæ sumptam de margine cœnæ,
Purpureus magni ructaret scurra Palati,
Jam princeps Equitum, magnâ qui voce solebat
Vendere municipes fracta de merce Siluros?
Incipe, Calliope, licet hic considere: non est
Cantandum, res vera agitur. Narrate, puellæ
Pierides; prosit mihi vos dixisse puellas.
Quum jam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, & calvo serviret Roma Neroni,
Incidit Adriaci spatium admirabile Rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon.
Implevitq; sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mœotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidiâ tardos, & longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbæ linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere talem,

Aut emere auderet? quum plena & littora multo
Delatore forent; dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem,
Depastumque diu vivaria Cæsaris; inde
Elapsum, veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum, pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est, ubicumque natat. Donabitur ergo,
Ne pereat. Jam lethifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam sperantibus ægris,
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Servabat; tamen hic properat, velut urgeat Auster.
Utque lacus suberant, ubi, quamquam diruta, servat
Ignem Trojanum, & Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper:
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.
Exclusi exspectant admissa opsonia Patres.
Itur ad Atridem: tum Picens, accipe, dixit,
Privatis majora focis; genialis agatur
Iste dies; propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in secula Rhombum.
Ipse capi voluit. Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ. Nihil est, quod credere de se
Non possit, quum laudatur Dis æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ magnæque sedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno,
Currite, jam sedit, raptâ properabat abollâ.

Pegaſus, attonitæ poſitus modò villicus Urbi.
Anne aliud tunc Præfecti? quorum optimus, atque
Interpres legum ſanctiſſimus; omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Juſtitiâ. Venit & Criſpi jucunda ſenectus,
Cujus erant mores qualis facundia, mite
Ingenium. Maria ac terras populoſque regenti
Quis comes utilior, si clade & peſte ſub illa
Sævitiam damnare, & honeſtum afférre liceret
Conſilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis, aut æſtibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem; nec civis erat, qui libera poſſet
Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
Sic multas hyemes, atque octogeſima vidit
Solſtitia, his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus ejuſdem properabat Acilius ævi
Cum juvene indigno, quem mors tam ſæva maneret,
Et domini gladiis tam feſtinata: ſed olim
Prodigio par eſt cum nobilitate ſenectus:
Unde fit ut malim fraterculus eſſe Gigantum.
Profuit ergo nihil miſero, quòd cominus urſos
Figebat Numidas, Albanâ nudus arenâ
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? quis priſcum illud miretur acumen,
Brute, tuum? facile eſt barbato imponere Regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offenſæ veteris reus, atque tacendæ;
Et tamen improbior Satyram ſcribente cinædo.

Montani quoque venter adest abdomine tardus ;
Et matutino sudans Crispinus amomo ,
Quantum vix redolent duo funera. Sævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire susurro ;
Et qui vulturibus servabat viscera Dacis
Fuscus , marmoreâ meditatus prœlia villâ ;
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo ,
Qui numquam visæ flagrabat amore puellæ ,
Grande,& conspicuum nostro quoq;tempore monstrum,
Cœcus adulator , dirusque a ponte satelles ,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes ,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis Rhombum stupuit:nam plurima dixit
In lævum conversus ; at illi dextra jacebat
Bellua. Sic pugnas Cilicis laudabat , & ictus ,
Et pegma , & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Vejento ; sed ut fanaticus œstro
Percussus , Bellona , tuo divinat ; & , ingens
Omen habes , inquit , magni clarique triumphi.
Regem aliquem capies , aut de temone Britanno
Excidet Arviragus. Peregrina est bellua. Cernis
Erectas in terga sudes ? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut Rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes ? conciditur ? Absit ab illo
Dedecus hoc , Montanus ait : testa alta paretur ,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ subitusque Prometheus.
Argillam, atque rotam citiùs properate : sed ex hoc
Tempore jam , Cæsar , figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia : noverat ille

Luxuriam Imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem, quum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit usus edendi
Tempestate meâ. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et semel aspecti littus dicebat Echini.
Surgitur, & misso proceres exire jubentur
Concilio; quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tamquam de Cattis aliquid, torvisque Sicambris
Dicturus; tamquam diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola pinnâ.
Atque utinam his potiùs nugis tota illa dedisset
Tempora sævitiæ, claras quibus abstulit Urbi
Illustresque animas impunè, & vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATYRA V.

Parasitum a cœnis divitum dehortatur, in quibus contemptim, miserè & contumeliosè tractato non liceat frui, nedum tangere delicias, quæ ipsis divitibus apponuntur. Vide Luciani epistolam, ἐγω κρόνῳ χαίρειν.

Non constat quo tempore scripta fuerit.

Si te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes alienâ vivere quadrâ;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset,
Quamvis jurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo,
Nulla crepido vacat? nusquam pons, & tegetis pars
Dimidiâ brevior? tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? quum possis honestiùs illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quòd tu discumbere jussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus: imputat hunc Rex,
Et,quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
Unà simus, ait. Votorum summa: quid ultrà
Quæris? Habet Trebius propter quod rumpere somnum
Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus, ne

Tota salutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen! Vinum quod succida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Jurgia proludunt; sed mox & pocula torques
Saucius, & rubrâ deterges vulnera mappâ;
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntinâ fervet commissa lagenâ.
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco numquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque senectus
Delevit multâ veteris fuligine testæ;
Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant,
Brutorum & Cassî natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, & inæquales berillo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
Da veniam, præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte solebat
Ponere Zelotypo juvenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
Quassatum, & rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

Non eadem vobis poni modò vina querebar :
Vos aliam potatis aquam : tibi pocula curſor
Gætulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivoſæ veheris dum per monumenta Latinæ.
Flos Aſiæ ante ipſum, pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli cenſus pugnacis, & Anci ;
Et, ne te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. Quod quum ita ſit, tu Gætulum Ganymedem
Reſpice, quum ſities : neſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer ; ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio. Quando ad te pervenit ille ?
Quando vocatus adeſt calidæ gelidæque miniſter?
Quippe indignatur veteri parere clienti ;
Quódq; aliquid poſcas, & quòd ſe ſtante recumbas.
Maxima quæque domus ſervis eſt plena ſuperbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidæ jam mucida fruſta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morſum ?
Sed tener, & niveus, mollique ſiligine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento ;
Salva ſit artoptæ reverentia : finge tamen te
Improbulum ; ſupereſt illic qui ponere cogat.
Vin' tu conſuetis, audax conviva, caniſtris
Impleri, paniſque tui noviſſe colorem ?
Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relictâ
Conjuge, per montem adverſum gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſævâ quum grandine vernus
Iupiter, & multo ſtillaret penula nimbo.
Aſpice quàm longo diſtendat pectore lancem,

Quæ fertur domino ſquilla, & quibus undique ſepta
Aſparagis, quâ deſpiciat convivia caudâ,
Quum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ovo
Ponitur, exiguâ feralis cœna patellâ.
Ipſe Venafrano piſcem perfundit; at hic, qui
Pallidus affertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam; illud enim veſtris datur alveolis, quod
Canna Micipſatum prorâ ſubvexit acutâ;
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur,
Quod tutos etiam facit a ſerpentibus Afros.
Mullus erit domino, quem miſit Corſica, vel quem
Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et jam defecit noſtrum mare, dum gula ſævit,
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum creſcere piſcem.
Inſtruit ergo focum provincia; ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni Muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum ſe continet Auſter,
Dum ſedet, & ſiccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aſperſus maculis Tiberinus, & ipſe
Vernula riparum, pinguis torrente cloacâ,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca; quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri: namque & titulis, & faſcibus olim

Major habebatur donandi gloria : ſolùm
Poſcimus , ut cœnes civiliter. Hoc face , & eſto ,
Eſto , ut nunc multi , dives tibi , pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni jecur , anſeribus par
Altilis , & flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper ; poſt hunc raduntur tubera , si ver
Tunc erit , & facient optata tonitrua cœnas
Majores. Tibi habe frumentum , Alledius inquit ,
O Libye ; disjunge boves , dum tubera mittas.
Structorem interea , ne qua indignatio desit ,
Saltantem ſpectes , & chironomonta volanti
Cultello , donec peragat dictata magiſtri
Omnia. Nec minimo ſanè diſcrimine refert ,
Quo geſtu lepores , & quo gallina ſecetur.
Ducêris plantâ , velut ictus ab Hercule Cacus ,
Et ponêre foris , si quid tentaveris umquam
Hiſcere,tamquam habeas tria nomina.Quando propinat
Virro tibi , ſumitque tuis contacta labellis
Pocula ? quis veſtrum temerarius uſque adeo , quis
Perditus , ut dicat Regi , bibe?Plurima ſunt , quæ
Non audent homines pertusâ dicere lænâ.
Quadringenta tibi si quis Deus , aut similis Dîs ,
Et melior fatis donaret , homuncio quantus
Ex nihilo fieres ! quantus Virronis amicus !
Da Trebio , pone ad Trebium ; vis frater ab iſtis
Ilibus ? O nummi , vobis hunc præſtat honorem ,
Vos eſtis fratres. Dominus tamen , & domini Rex
Si vis tu fieri , nullus tibi parvulus aulâ
Luſerit Æneas , nec filia dulcior illo.
Jucundum & carum ſterilis facit uxor amicum.

Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros tres
In gremium patris fundat simul, ipſe loquaci
Gaudebit nido : viridem thoraca jubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,
Ad menſam quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; ſed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, poſt quem nil amplius edit.
Virro sibi & reliquis Virronibus illa jubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore;
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis ſurrepta ſororibus Afris :
Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parmâ & galeâ, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuto jaculum torquere Capella.
Forsitan impenſæ Virronem parcere credas :
Hoc agit, ut doleas. Nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gulâ ? Ergo omnia fiunt,
Si neſcis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, & Regis conviva videris;
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ :
Nec malè conjectat. Quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruſcum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantùm, & signum de paupere loro ?
Spes bene cœnandi vos decipit : ecce dabit jam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri;
Ad nos jam veniet minor altilis : inde parato,
Intactoque omnes, & ſtricto pane tacetis.
Ille ſapit, qui te sic utitur. Omnia ferre

Si potes, & debes. Pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

Finis primi Libri Satyrarum.

LIBER SECUNDUS.

SATYRA VI.

Ursidium Posthumum ab uxore ducenda dissuasurus, acriter satis insurgit in mulierum ludos scenicos, libidines, superbiam; Græcæ linguæ, liberalium artium, critices, politices, immo gladiatoriæ inverecundam affectationem, superciliosum in maritos imperium, crudelitatem, temulentiam, superstitionem denique & veneficia.

Trajano regnante videtur elucubrata.

CREDO pudicitiam Saturno Rege moratam
In terris, visamque diu; quum frigida parvas
Præberet spelunca domos, ignemque laremque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbrâ:
Sylvestrem montana torum quum sterneret uxor
Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus: haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos;
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti
Vivebant homines, qui rupto robore nati,
Compositive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,

Aut

Aut aliqua exſtiterint & ſub Jove, ſed Jove nondum
Barbato, nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius, quum furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre ſorores.
Antiquum & vetus eſt alienum, Poſthume, lectum
Concutere, atque ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas;
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.
Conventum tamen, & pactum, & ſponſalia, noſtrâ
Tempeſtate paras, jamque a tonſore magiſtro
Pecteris, & digito pignus fortaſſe dediſti.
Certè ſanus eras. Uxorem, Poſthume, ducis?
Dic quâ Tiſiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam, ſalvis tot reſtibus, ullam?
Quum pateant altæ caligantesque feneſtræ?
Quum tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quòd tecum puſio dormit?
Puſio qui noctu non litigat: exigit a te
Nulla jacens illic munuſcula, nec queritur, quòd
Et lateri parcas, nec, quantum juſſit, anheles.
Sed placet Urſidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, & captatore macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi jungitur ulla
Urſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capiſtro,
Quem toties texit perituri ciſta Latini?
F

Quid, quòd & antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? O medici! mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oſcula. Necte coronam
Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.
Unus Iberinæ vir ſufficit! ociùs illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta ſit uno.
Magna tamen fama eſt cujuſdam rure paterno
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;
Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo ſenuerunt Jupiter & Mars?
Porticibuſne tibi monſtratur femina voto
Digna tuo? cuneis an habent ſpectacula totis
Quod ſecurus ames, quodq; inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Batyllo,
Tuccia veſicæ non imperat; Appula gannit
Sicut in amplexu: ſubitum, & miſerabile longum
Attendit Thymele; Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ, quoties aulæa recondita ceſſant,
Et vacuo clauſoque ſonant fora ſola theatro,
Atque a plebeis longè Megaleſia, triſtes
Perſonam thyrſumque tenent & ſubligar Accî.
Urbicus exodio riſum movet Attellanæ
Geſtibus Autonoës; hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno comœdi fibula: ſunt quæ
Chryſogonum cantare vetent; Hiſpulla tragœdo

Gaudet : an exſpectas ut Quintilianus ametur ?
Accipis uxorem , de qua Citharœdus Echion ,
Aut Glaphyrus fiat pater , Ambroſiuſq; choraules.
Longa per anguſtos figamus pulpita vicos ;
Ornentur poſtes , & grandi janua lauro ,
Ut teſtudineo tibi , Lentule , conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata eſt Hippia ludum
Ad Pharon , & Nilum , famoſaque mœnia Lagi ,
Prodigia & mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domûs , & conjugis atque ſororis ,
Nil patriæ indulſit , ploranteſque improba natos ,
Utque magis ſtupeas , ludos Paridemque reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus,plumâq;paternâ,
Et ſegmentatis dormiſſet parvula cunis ,
Contempſit pelagus : famam contempſerat olim,
Cujus apud molles minima eſt jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus , latéque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore , quamvis
Mutandum toties eſſet mare. Juſta pericli
Si ratio eſt & honeſta, timent, pavidoque gelantur
Pectore , nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis :
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjux , durum eſt conſcendere navim ;
Tunc ſentina gravis , tunc ſummus vertitur aër :
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho valet. Illa maritum
Convomit : hæc inter nautas & prandet, & errat
Per puppim , & duros gaudet tractare rudentes.
Quâ tamen exarſit formâ , quâ capta juventâ eſt
Hippia ? quid vidit , propter quod ludia dici

Suſtinuit? Nam Sergiolus jam radere guttur
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia, ſicut
Attritus galeâ, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
Atq;viro. Ferrum eſt,quod amant.Hic Sergius idem
Acceptâ rude cœpiſſet Vejento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Reſpice rivales Divorum: Claudius audi
Quæ tulerit. Dormire virum quum ſenſerat uxor,
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos;
Linquebat comite ancillâ non amplius unâ;
Et nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque ſuam: tunc nuda papillis
Proſtitit auratis, titulum mentita Lyciſcæ,
Oſtenditque tuum, generoſe Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit:
Mox, lenone ſuas jam dimittente puellas,
Triſtis abit: ſed quod potuit, tamen ultima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ;
Et laſſata viris, necdum ſatiata receſſit;
Obſcuriſque genis turpis, fumoque lucernæ
Fœda, lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes,carmenq;loquar,coctumq;venenum,
Privignoque datum? Faciunt graviora coactæ
Imperio ſexûs, minimúmque libidine peccant.

Optima ſed quare Ceſennia teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec Veneris pharetris macer eſt, aut lampade fervet:
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur: coràm licet innuat, atque
Reſcribat, vidua eſt locuples, quæ nupſit avaro.
Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculique minores:
Collige ſarcinulas, dicet libertus, & exi:
Jam gravis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ociùs, & propera; ſicco venit altera naſo.
Interea calet, & regnat, poſcitque maritum
Paſtores, & ovem Canuſinam, ulmoſque Falernas.
Quantulùm in hoc? Pueros omnes, ergaſtula tota;
Quodque domi non eſt, & habet vicinus, ematur.
Menſe quidem brumæ, quum jam mercator Iaſon
Clauſus, & armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina, maxima rurſus
Murrina, deinde adamas notiſſimus, & Berenices
In digito factus pretioſior: hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ, dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſervant ubi feſta mero pede ſabbata Reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, dives, fœcunda; vetuſtos
Porticibus diſponat avos; intactior omni,
Crinibus effuſis bellum dirimente, Sabinâ.
Rara avis in terris, nigroque ſimillima Cycno.

Quis feret uxorem, cui conſtant omnia? Malo,
Malo Venuſinam, quàm te, Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grande ſupercilium,& numeras in dote triumphos.
Tolle tuum,precor,Annibalem,victumq;Syphacem
In caſtris, & cum tota Carthagine migra.
Parce, precor, Pæan, & tu depone ſagittas:
Nil pueri faciunt; ipſam configite matrem,
Amphion clamat: ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum,ipſumque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem ſcrofâ Niobe fœcundior albâ.
Quæ tanti gravitas? quæ forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet? Hujus enim rari ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloës quàm mellis habet. Quis deditus autem
Uſque adeo eſt,ut non illam,quam laudibus effert,
Horreat, inque diem ſeptenis oderit horis?
Quædam parva quidem,ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd ſe non putat ulla
Formoſam, niſi quæ de Tuſca Græcula facta eſt,
De Sulmonenſi mera Cecropis? Omnia Græcè,
Quum ſit turpe magis noſtris neſcire Latinè.
Hoc ſermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. Quid ultrà?
Concumbunt Græcè. Dones tamen iſta puellis:
Tune etiam, quam ſextus & octogesimus annus
Pulſat, adhuc Græcè? Non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſcivum intervenit illud,
ΖΩῊ ΚΑῚ ΨΥΧῊ: modò ſub lodice relictis

Uteris in turba. Quod enim non excitat inguen
Vox blanda, & nequam? digitos habet, ut tamen omnes
Subsidant pennæ. Dicas hæc molliùs Æmo
Quamquam & Carpophoro, facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam, junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa; nec est, quare cœnam, & mustacea perdas,
Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod prima pro nocte datur, quum lance beatâ
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
Est animus, submitte caput cervice paratâ
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis. Igitur longè minùs utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus, optandusque maritus.
Nil umquam invitâ donabis conjuge: vendes
Hac obstante nihil; nihil, hæc si nolet, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Jam senior, cujus barbam tua janua vidit.
Testandi quum sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & juris idem contingat arenæ,
Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? Audi,
Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens, ita servus homo est? Nil fecerit, esto:
Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, & flammea conterit: inde

Avolat, & spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paulò antè fores, pendentia linquit
Vela domûs, & adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos; titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salvâ concordia socru:
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
Illa docet missis a corruptore tabellis
Nil rude nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat; tunc corpore sano
Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
Abditus interea latet, & secretus adulter,
Impatiensque moræ silet, & præputia ducit.
Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos,
Atque alios mores, quàm quos habet? Utile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
    Nulla ferè causa est, in quâ non femina litem
Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
Principium, atque locos Celso dictare paratæ.
Endromidas Tyrias, & femineum ceroma
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali,
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros? dignissima prorsus
Florali matrona tubâ, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit a sexu, vires amat? Hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas?
Quale decus rerum, si conjugis auctio fiat,

Balteus, & manicæ, & criſtæ, cruriſque ſiniſtri
Dimidium tegmen; vel ſi diverſa movebit
Prœlia, tu felix ocreas vendente puellâ.
Hæ ſunt, quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus urit.
Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
Poplitibus ſedeat, quàm denſo faſcia libro;
Et ride, poſitis ſcaphium quum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia ſumpſerit umquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Aſyli?
Semper habet lites alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet; minimùm dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orbâ Tigride pejor,
Quum ſimulat gemitus occulti conſcia facti,
Aut odit pueros, aut fictâ pellice plorat
Uberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque exſpectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem;
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exſorbes: quæ ſcripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi Zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ?
Sed jacet in ſervi complexibus, aut Equitis. Dic,
Dic aliquem, ſodes, dic, Quintiliane, colorem.
Hæremus: dic ipſa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu quod velles; nec non ego poſſem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo ſum. Nihil eſt audacius illis
Deprenſis: iram, atque animos a crimine ſumunt.

Unde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva ſinebant
Tecta labor, ſomnique breves, & vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus Urbi
Annibal, & ſtantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala, ſævior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perît: hinc fluxit ad iſtos
Et Sybaris colles; hinc & Rhodos, & Miletos,
Atq; coronatum, & petulans, madidumq; Tarentum.
Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina, neſcit
Grandia quæ mediis jam noctibus oſtrea mordet,
Quum perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Quum bibitur conchâ, quum jam vertigine tectum
Ambulat, & geminis exſurgit menſa lucernis.
I nunc, & dubita quâ ſorbeat aëra ſannâ
Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ,
Maura Pudicitiæ veterem quum præterit aram.
Noctibus hîc ponunt lecticas, micturiunt hîc,
Effigiemque Deæ longis ſiphonibus implent;
Inque vices equitant, ac Lunâ teſte moventur.
Inde domos abeunt. Tu calcas, luce reverſâ,
Conjugis urinam, magnos viſurus amicos.
Nota Bonæ ſecreta Deæ, quum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur

Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mænades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitûs ! quæ vox ſaltante libidine ! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens !
Lenonum ancillas poſitâ Saufeia coronâ
Provocat, & tollit pendentis præmia coxæ :
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum ſimulabitur, omnia fient
Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
Laomedontiades, & Neſtoris hernia poſſit.
Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina ſimplex,
Et pariter toto repetitur clamor ab antro,
Jam fas eſt, admitte viros. Jam dormit adulter ?
Illa jubet ſumpto juvenem properare cucullo.
Si nihil eſt, ſervis incurritur ; abſtuleris ſpem
Servorum, veniet conductus aquarius ; hic ſi
Quæritur, & deſunt homines ; mora nulla per ipſam,
Quominus impoſito clunem ſubmittat aſello.
Atque utinam ritus veteres, & publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra ! ſed omnes
Noverunt Mauri, atque Indi, quæ pſaltria penem
Majorem, quàm ſunt duo Cæſaris Anticatones,
Illuc, teſticuli ſibi conſcius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura jubetur,
Quæcumque alterius ſexûs imitata figuram eſt.
Et quis tunc hominum contemptor numinis ? aut quis
Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat ? ſed nunc ad quas non Clodius aras ?

Audio quid veteres olim moneatis amici :
Pone feram , cohibe. Sed quis cuftodiet ipfos
Cuftodes ? cauta eft , & ab illis incipit uxor.
Jamq; eadem fummis pariter minimifq; libido ;
Nec melior, silicem pedibus quæ conterit atrum ,
Quàm quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut fpectet ludos , conducit Ogulnia veftem ,
Conducit comites , fellam , cervical , amicas ,
Nutricem , & flavam , cui det mandata , puellam :
Hæc tamen argenti fupereft quodcumque paterni
Lævibus athletis , ac vafa novissima donat.
Multis res angufta domi , fed nulla pudorem
Paupertatis habet , nec fe metitur ad illum
Quem dedit hæc pofuitq;modum.Tamen utile quid sit
Profpiciunt aliquando viri ; frigufque , famemque
Formicâ tandem quidam expavere magiftrâ.
Prodiga non fentit pereuntem femina cenfum ;
At velut exhauftâ redivivus pullulet arcâ
Nummus , & e pleno tollatur femper acervo ,
Non umquam reputat, quanti sibi gaudia conftent.
Sunt quas Eunuchi imbelles , ac mollia femper
Ofcula delectent , & defperatio barbæ ,
Et quòd abortivo non eft opus. Illa voluptas
Summa tamen , quòd jam calida & matura juventâ
Inguina traduntur medicis , jam pectine nigro.
Ergo exfpectatos ac juffos crefcere primùm
Tefticulos , poftquam cœperunt effe bilibres ,
Tonforis damno tantùm rapit Heliodorus.
Confpicuus longè cunctifque notabilis intrat
Balnea , nec dubiè cuftodem vitis , & horti

Provocat, a domina factus ſpado: dormiat ille
Cum domina. Sed tu jam durum, Poſthume, jamque
Tundendum Eunucho Bromium committere noli.
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis Prætoribus: organa ſemper
In manibus; denſi radiant teſtudine totâ
Sardonyches; criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operam dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoque indulget baſia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Et farre & vino Janum, Veſtamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. Quid faceret plus
Ægrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput, dictataque verba
Protulit, ut mos eſt, & apertâ palluit agnâ.
Dic mihi nunc, quæſo, dic antiquiſſime Divûm,
Reſpondes his, Jane pater? Magna otia cœli:
Non eſt, ut video, non eſt, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit, illa tragœdum
Commendare volet; varicoſus fiet aruſpex.
Sed cantet potiùs, quàm totam pervolet Urbem
Audax, & cœtus poſſit quàm ferre virorum,
Cumque paludatis Ducibus, præſente marito,
Ipſa loqui rectâ facie, ſtrictiſque mamillis.
Hæc eadem novit quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant; ſecreta novercæ,
Et pueri; quis amet, quis decipiatur adulter.
Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo

Menſe; quibus verbis concumbat quæq; modis quot.
Inſtantem Regi Armenio, Parthoque cometem
Prima videt; famam, rumoreſque illa recentes
Excipit ad portas; quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio; nutare urbes, ſubsidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque eſt obvia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quòd
Vicinos humiles rapere, & concidere loris.
Exorata ſolet. Nam si latratibus alti
Rumpuntur ſomni: fuſtes huc ociùs, inquit,
Afferte; atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem. Gravis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit; conchas, & caſtra moveri
Nocte jubet; magno gaudet ſudare tumultu,
Quum laſſata gravi ceciderunt brachia maſsâ,
Callidus & criſtæ digitos impressit aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coëgit.
Convivæ miſeri interea ſomnoque fameque
Urgentur; tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plenâ quod tenditur urnâ
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram loto ferit inteſtino.
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tamquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & vomit. Ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ quum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,

Committit vates & comparat, inde Maronem,
Atque aliâ parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet; nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis.
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari. Jam nemo tubas, nemo æra fatiget;
Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quæ doctà nimis cupit, & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema; nec historias sciat omnes,
Sed quædam ex libris & non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit, volvitq; Palæmonis artem,
Servatâ semper lege, & ratione loquendi;
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
Nec curanda viris Opicæ castigat amicæ
Verba. Solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Quum virides gemmas collo circumdedit, & quum
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quàm femina dives.
Interea fœda aspectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat; & hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lotâ cute. Quando videri
Vult formosa domi ? mœchis foliata parantur.

His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit:
Incipit agnoſci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exſul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit & madidæ; facies dicetur, an ulcus?
Eſt operæ pretium penitus cognoſcere, toto
Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
Averſus jacuit, periit libraria; ponunt
Coſmetæ tunicas; tardè veniſſe Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur. Hic frangit ferulas, rubet ille flagello,
Hic ſcuticâ. Sunt quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis considerat aurum,
Et cædit; longi relegit tranſacta diurni,
Et cædit, donec laſſis cædentibus, exi
Intonet horrendùm, jam cognitione peractâ.
Præfectura domûs Siculâ non mitior aulâ.
Nam si conſtituit, ſolitóque decentiùs optat
Ornari, & properat, jamque exſpectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potiùs ſacraria lenæ;
Diſponit crinem, laceratis ipſa capillis,
Nuda humeros Pſecas infelix, nudiſque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen facinuſque capilli.
Quid Pſecas admisit? quænam eſt hîc culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus? Altera lævum

Extendit pectitque comas, & volvit in orbem.
Eſt in consilio matrona, admotaque lanis
Emeritâ quæ ceſſat acu : ſententia prima
Hujus erit, poſt hanc ætate atque arte minores
Cenſebunt, tamquam famæ diſcrimen agatur
Atque animæ : tanta eſt quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput : Andromachen a fronte videbis ;
Pòſt minor eſt, credas aliam. Cedo, si breve parvi
Sortita eſt lateris ſpatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæâ, nullis adjuta cothurnis ;
Et levis erectâ conſurgit ad oſcula plantâ ?
  Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum ; vivit tamquam vicina marito,
Hoc ſolo propior, quòd amicos conjugis odit,
Et ſervos : gravis eſt rationibus. Ecce furentis
Bellonæ, matriſque Deûm chorus intrat, & ingens
Semivir, obſcœno facies reverenda minori,
Mollia qui ruptâ ſecuit genitalia teſtâ
Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygiâ veſtitur bucca tiarâ :
Grande ſonat, metuique jubet Septembris, & Auſtri
Adventum, nisi ſe centum luſtraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut quidquid ſubiti & magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, & totum ſemel expiet annum.
  Hybernum fractâ glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet : inde Superbi
Totum Regis agrum nuda ac tremebunda cruentis

Erepet genibus : si candida jusserit Io ,
Ibit ad Ægypti finem , calidaque petitas
A Meroë portabit aquas , ut spargat in æde
Isidis , antiquo quæ proxima surgit ovili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam & mentem, cum qua Di nocte loquantur!
Ergo hic præcipuum summumq; meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus , & grege calvo ,
Plangentis populi currit derisor Anubis.
Ille petit veniam , quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus ;
Magnaque debetur violato pœna cadurco :
Et movisse caput visa est argentea serpens.
Illius lacrymæ , meditataque murmura præstant
Ut veniam culpæ non abnuat , ansere magno
Scilicet , & tenui popano corruptus Osiris.
Quum dedit ille locum , cophino fœnoque relicto ,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem ,
Interpres legum Solymarum , & magna sacerdos
Arboris , ac summi fida internuntia cœli.
Implet & illa manum , sed parciùs ; ære minuto
Qualiacumque voles Judæi somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum , vel divitis orbi
Testamentum ingens , calidæ pulmone columbæ
Tractato , Armenius vel Commagenus aruspex.
Pectora pullorum rimabitur , exta catelli ,
Interdum & pueri : faciet quod deferat ipse.
Chaldæis sed major erit fiducia : quidquid
Dixerit Astrologus , credent a fonte relatum
Ammonis , quoniam Delphis oracula cessant ,

Et genus humanum damnat caligo futuri.
  Præcipuus tamen eſt horum, qui ſæpius exſul,
Cujus amicitiâ conducendâque tabellâ
Magnus civis obît, & formidatus Othoni.
Inde fides atti, ſonuit si dextera ferro,
Lævaque si longo caſtrorum in carcere mansit.
Nemo Mathematicus Genium indemnatus habebit;
Sed qui penè perît, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parvâ tandem caruiſſe Seripho.
  Conſulit ictericæ lento de funere matris,
Antè tamen de te, Tanaquil tua; quando ſororem
Efferat, & patruos; an ſit victurus adulter
Poſt ipſam. Quid enim majus dare Numina poſſunt?
Hæc tamen ignorat quid ſidus triſte minetur
Saturni, quo læta Venus ſe proferat aſtro,
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguia ſuccina, tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum conſulit, & jam
Conſulitur; quæ caſtra viro patriamque petente
Non ibit pariter, numeris revocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari quum placet, hora
Sumitur ex libro: ſi prurit frictus ocelli
Angulus, inſpectâ geneſi collyria poſcit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſyris.
  Si mediocris erit, ſpatium luſtrabit utrumque
Metarum, & ſortes ducet, frontemque manumque
Præbebit vati crebrum poppyſma roganti.
Divitibus reſponſa dabit Phryx augur, & inde

Conductus dabit astrorum mundique peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in circo positum est & in aggere fatum.
Quæ nudis nullum ostendit cervicibus aurum,
Consulit ante Phalas Delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat, caupone relicto.
Hæ tamen & partûs subeunt discrimen, & omnes
Nutricis tolerant, fortunâ urgente, labores:
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto;
Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atq; homines in ventre necandos
Conducit. Gaude infelix, atque ipse bibendum
Porrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater; mox decolor heres
Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos, & gaudia, votaque sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices, Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus; hos fovet omnes,
Involvitque sinu; domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti,
Et soleâ pulsare nates. Quod desipis, inde est,
Inde animi caligo, & magna oblivio rerum
Quas modò gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,

Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit. Quæ non faciet quod Principis uxor ?
Ardebant cuncta, & fractâ compage ruebant,
Non aliter, quam ſi feciſſet Juno maritum
Inſanum. Minùs ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus, ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumque caput deſcendere juſſit
In cœlum, & longâ manantia labra ſalivâ.
Hæc poſcit ferrum atque ignes, hæc potio torquet;
Hæc lacerat miſtos Equitum cum ſanguine Patres.
Tanti partus equæ, quanti una venefica conſtat.
Oderunt natos de pellice, nemo repugnet,
Nemo vetet; jam jam privignum occidere fas eſt.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior eſt res,
Cuſtodite animas, & nulli credite menſæ.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat antè aliquis quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum ſatyrâ ſumente cothurnum
Scilicet? & finem egreſſi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino ?
Nos utinam vani ! ſed clamat Pontia, feci,
Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
Quæ deprenſa patent : facinus tamen ipſa peregi.
Tune duos unâ ſævissima vipera cœnâ ?
Tune duos ? ſeptem, ſi ſeptem fortè fuiſſent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
Dicitur, & Progne. Nil contrà conor : & illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus; ſed

Non propter nummos. Minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, & rabie jecur incendente feruntur
Præcipites; ut ſaxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, & ſcelus ingens
Sana facit. Spectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim, & ſimilis si permutatio detur,
Morte viri cupiant animam ſervare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ;
Manè Clytemneſtram nullus non vicus habebit.
Hoc tantùm refert, quòd Tyndaris illa bipennem
Inſulſam & fatuam dextrâ lævâque tenebat;
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ:
Sed tamen & ferro, si prægustaret Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

Finis ſecundi Libri Satyrarum.

LIBER TERTIUS.

SATYRA VII.

Ad Telesinum Poëtam, Cæsarem quidem ſtudia & artes reſpicere, ceterùm apud alios Romanos Poëtarum, Hiſtoricorum, Causidicorum, Rhetorum & Grammaticorum ſtudia & labores pro levi & vili eſſe.

Circa quintum Domitiani annum ſcriptam fuiſſe ſatis apparet.

Et ſpes, & ratio ſtudiorum in Cæſare tantùm :
Solus enim triſtes hac tempeſtate Camœnas
Reſpexit, quum jam celebres notique Poëtæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii nec turpe putarent
Præcones fieri : quum, deſertis Aganippes
Vallibus, eſuriens migraret in atria Clio.
Nam si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Oſtendatur, ames nomen victumque Machæræ ;
Et vendas potiùs, commiſſa quod auctio vendit
Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, ciſtas,
Alcyonen Paccî, Thebas & Therea Fauſti.
Hoc ſatius, quàm si dicas ſub Judice, vidi,
Quod non vidiſti : faciant Equites Aſiani
Quamquam, & Cappadoces faciant Equiteſq; Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.

Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, ô juvenes: circumſpicit, & ſtimulat vos,
Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exſpectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur; lignorum aliquid poſce ociùs, &, quæ
Componis, dona Veneris, Teleſine, marito:
Aut clude, & poſitos tineâ pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prœlia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis, & imagine macrâ.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantùm admirari, tantùm laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
Et pelagi patiens, & caſſidis, atque ligonis:
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque, ſuamque
Terpſichoren odit facunda & nuda ſenectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iſte,
Quem colis, & Muſarum & Apollinis æde relictâ.
Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos. At ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonus commodat ædes;
Ac longè ferrata domus ſervire jubetur,
In qua ſollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, & magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,

Quæque

Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
Ducimus, & littus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali; tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale monetâ;
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantùm,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus sylvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget. Satur est, quum dicit Horatius, Euoe.
Quis locus ingenio, nisi quum se carmine solo
Vexant, & dominis Cirrhæ Nisæque feruntur
Pectora nostra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus & equos, faciesque Deorum
Aspicere, & qualis Rutulum confundat Erynnis.
Nam si Virgilio puer, & tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri;
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus ut sic
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus & adveolos & lænam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor quod mittat amico;
Quintillæ quod donet habet: nec defuit illi,
Unde emeret multâ pascendum carne leonem

Jam domitum. Conſtat leviori bellua ſumptu
Nimirum, & capiunt plus inteſtina Poëtæ.
Contentus famâ jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis ; at Serrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantùm eſt?
Curritur ad vocem jucundam, & carmen amicæ
Thebaïdos, lætam fecit quum Statius Urbem,
Promisitque diem : tantâ dulcedine captos
Afficit ille animos, tantâque libidine vulgi
Auditur : ſed quum fregit ſubſellia verſu,
Eſurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit hiſtrio. Tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas ?
Præfectos Pelopea facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mæcenas ? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum, quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium, tunc utile multis
Pallere, & vinum toto neſcire Decembri.
Veſter porro labor fœcundior, hiſtoriarum
Scriptores; petit hic plus temporis, atque olei plus;
Namque oblita modi millesima pagina ſurgit
Omnibus, & creſcit multâ damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde ſeges ? terræ quis fructus apertæ ?
Quis dabit hiſtorico, quantum daret acta legenti ?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet & umbrâ.
Dic igitur quid cauſidicis civilia præſtent

Officia, & magno comites in faſce libelli?
Ipſi magna ſonant, ſed tunc quum creditor audit
Præcipuè; vel si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturque ſinus. Veram deprendere meſſem
Si libet, hinc centum patrimonia cauſidicorum,
Parte aliâ ſolum ruſſati pone Lacertæ.
Conſedere Duces, ſurgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate, Bubulco
Judice: rumpe miſer tenſum jecur, ut tibi laſſo
Figantur virides, ſcalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? ſiccus petaſunculus, & vas
Pelamidum, aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
Si quater egiſti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex fœdere Pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet; & meliùs nos
Egimus: hujus enim ſtat currus aheneus, alti
Quadrijuges in veſtibulis, atque ipſe feroci
Bellatore ſedens curvatum haſtile minatur
Eminus, & ſtatuâ meditatur prœlia luſcâ.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit; exitus hic eſt
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui ſolet, & vexat lutulentâ balnea turbâ,
Perque forum juvenes longo premit aſſere Medos,
Empturus pueros, argentum, murrina, villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipsis eſt utile: purpura vendit
Cauſidicum, vendunt amethyſtina; convenit illis

Et ſtrepitu, & facie majoris vivere censûs.
Sed finem impenſæ non ſervat prodiga Roma.
Ut redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, niſi fulſerit annulus ingens.
Reſpicit hoc primum qui litigat, an tibi ſervi
Octo, decem comites, poſt te an ſit ſella, togati
Ante pedes. Ideo conductâ Paullus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quàm Gallus agebat,
Quàm Basilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Basilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
Gallia, vel potiùs nutricula causidicorum
Africa, si placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces, ô ferrea pectora, Vecti,
Quum perimit ſævos classis numeroſa Tyrannos.
Nam quæcumq; ſedens modò legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atque eadem cantabit verſibus iſdem.
Occîdit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, & quod ſit cauſæ genus, atq; ubi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diversâ parte ſagittæ,
Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quòd læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni, cujus mihi ſextâ
Quâque die miſerum dirus caput Annibal implet,
Quidquid id eſt, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis; an poſt nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohortes.
Quantum vis ſtipulare, & protinus accipe quod do,
Ut toties illum pater audiat. Aſt alii ſex,

Et plures uno conclamant ore ſophiſtæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto:
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,
Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, si noſtra movebunt
Conſilia, & vitæ diverſum iter ingredietur,
Ad pugnam qui Rhetorica deſcendit ab umbra,
Summula ne pereat, quâ vilis teſſera venit
Frumenti: quippe hæc merces lautissima. Tenta
Chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem ſcindens Theodori.
Balnea ſexcentis, & pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus, quoties pluit: anne ſerenum
Exſpectet, ſpargatque luto jumenta recenti?
Hic potiùs, namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte aliâ longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio ſolem.
Quanticumque domus, veniet qui fercula doctè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumptus ſeſtertia Quintiliano,
Ut multum, duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit patri, quàm filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix, & pulcher, & acer;
Felix, & ſapiens, & nobilis, & generoſus
Appoſitam nigræ Lunam ſubtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, & jaculator;
Et si perfrixit, cantat bene. Diſtat enim, quæ
Sidera te excipiant modò primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.

Si Fortuna volet, fies de Rhetore Conſul;
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? Anne aliud quàm
Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ ſterilisque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis: & hunc inopem vidiſtis Athenæ,
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Di majorum umbris tenuem & sine pondere terram,
Spiranteſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: & cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Rufum, atque alios cædit ſua quæque juventus,
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert
Quantum Grammaticus meruit labor? & tamen ex hoc
Quodcumq; eſt (minus eſt autem quàm Rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnitus ipſe,
Et qui diſpenſat frangit sibi. Cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decreſcere, non aliter quàm
Inſtitor hybernæ tegetis, niveique cadurci;
Dummodo non pereat, mediæ quòd noctis ab hora
Sediſti, quâ nemo faber, quâ nemo ſedebat
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, quum totus decolor eſſet

Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet;
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tamquam ungues digitosque suos: ut forte rogatus,
Dum petit aut thermas aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen patriamque novercæ
Archemori: dicat quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cerâ vultum facit: exigite ut sit
Et pater ipsius cœtûs, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures; & quum se verterit annus,
Accipe victori populus quod postulat aurum.

SATYRA VIII.

Veram nobilitatem non traducem a majoribus derivari, verùm in ſola virtute ſitam eſſe. Fruſtra oſtentari fumoſas parentum imagines, ſi ipsi in ignavos, falſarios, ganeones, mimos, & gladiatores per omnem turpitudinem degenerantur.

Non ante annum Trajani tertium.

STemmata quid faciunt? quid prodeſt, Pontice, longo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Majorum, & ſtantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humeroque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis naſoque carentem?
Quis fructus generis tabulâ jactare capaci
Corvinum, poſthac multâ deducere virgâ
Fumoſos Equitum cum Dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis malè vivitur? Effigies quò
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox
Ante Numantinos? ſi dormire incipis ortu
Luciferi, quo ſigna Duces & caſtra movebant?
Cur Allobrogicis & magnâ gaudeat arâ
Natus in Herculeo Fabius Lare, ſi cupidus, ſi
Vanus, & Euganeâ quantumvis mollior agnâ;
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squalentes traducit avos, emptorque veneni
Frangendâ miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas ſola eſt atque unica virtus.

Paullus, vel Coffus, vel Drufus moribus efto ;
Hos ante effigies majorum pone tuorum :
Præcedant ipfas illi, te Confule, virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi,
Juftitiæque tenax factis, dictifque mereris ?
Agnofco procerem. Salve, Getulice, feu tu
Silanus, quocumque alio de fanguine rarus
Civis, & egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet populus quod clamat Osiri
Invento. Quis enim generofum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantùm
Insignis ? Nanum cujufdam Atlanta vocamus;
Æthiopem cycnum; pravam extortamq; puellam,
Europen, Canibus pigris fcabieque vetuftâ
Lævibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo; si quid adhuc eft,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu sic Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum eft mihi fermo, Rubelli
Plance. Tumes alto Druforum fanguine, tamquam
Feceris ipfe aliquid, propter quod nobilis effes ;
Ut te conciperet, quæ fanguine fulget Iüli,
Non quæ ventofo conducta fub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima noftri,
Quorum nemo queat patriam monftrare parentis:
Aft ego Cecropides. Vivas, & originis hujus
Gaudia longa feras : tamen imâ plebe Quiritem
Facundum invenies : folet hic defendere caufas
Nobilis indocti : veniet de plebe togata
Qui juris nodos, & legum ænigmata folvat.

Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius; at tu
Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quàm quòd
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, nisi fortia? Nempe volucrem
Sic laudamus equum, facilis cui plurima palma
Fervet, & exſultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in æquore pulvis;
Sed venale pecus Corythæ poſteritas &
Hirpini, si rara jugo victoria ſedit.
Nil ibi majorum reſpectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, tritoque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam verſare Nepotis.
Ergo, ut miremur te, non tua, primùm aliquid da,
Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes?
Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit, & inflatum plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortuna. Sed te cenſeri laude tuorum,
Pontice, noluerim sic, ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ;
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer: ambiguæ si quando citabere teſtis

Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animum præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmi toto mergatur aheno.
  Exspectata diu tandem Provincia quum te
Rectorem accipiet, pone iræ frena modumque,
Pone & avaritiæ : miserere inopum sociorum.
Ossa vides Regum vacuis exsucta medullis.
Respice quid moneant leges, quid Curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quàm fulmine justo
Et Capito, & Numitor ruerint, damnante Senatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Quum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis;
Jamque tace. Furor est post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, & modò victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor; raræ sine Mentore mensæ.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres : referebant navibus altis
Occulta spolia, & plures de pace triumphos.
Nunc sociis juga pauca boum, grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripietur agello :
Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,

Si quis in ædicula Deus unicus. Hæc etenim ſunt
Pro ſummis, nam ſunt hæc maxima. Deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios unctamque Corinthum,
Deſpicias meritò. Quid reſinata juventus,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumque latus. Parce & meſſoribus illis,
Qui ſaturant Urbem, Circo ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Quum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus & miſeris: tollas licet omne quod uſquam eſt
Auri atque argenti; ſcutum, gladiumque relinques,
Et jacula, & galeam. Spoliatis arma ſuperſunt.
Quod modò propoſui non eſt ſententia; verùm
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit Acerſecomes, ſi nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus & cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet a Pico numeres genus, altaque ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipſumque Promethea ponas:
De quocumque voles proavum tibi ſumito libro.
Quòd ſi præcipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures;
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe

Crimen habet, quantò major, qui peccat, habetur.
Quò mihi te ſolitum falſas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus, ſtatuamque parentis
Ante triumphalem? quò, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
  Præter majorum cineres, atque oſſa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus, & ipſe,
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul,
Nocte quidem; ſed Luna videt, ſed sidera teſtes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Quum fuerit, clarâ Damasippus luce flagellum
Sumet, & occurſum nuſquam trepidabit amici
Jam ſenis, ac virgâ prior innuet, atque maniplos
Solvet, & infundet jumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas, torvumque juvencum
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Hipponam, & facies olida ad præſepia pictas.
Sed quum pervigiles placet inſtaurare popinas,
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hoſpitis affectu dominum, Regemque ſalutat,
Et cum venali Cyane ſuccincta lagena.
Defenſor culpæ dicet mihi: fecimus & nos
Hæc juvenes. Eſto; desiſti nempe, nec ultrà
Foviſti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
Quædam cum prima reſecentur crimina barba.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inſcriptaque lintea vadit
Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
Amnibus, & Rheno, atque Iſtro. Præſtare Neronem

Securum valet hæc ætas. Mitte ostia, Cæsar,
Mitte; sed in magna legatum quære popina.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permistum nautis, & furibus, ac fugitivis,
Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli.
Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, & quæ
Turpia cerdoni, Volesos Brutosque decebunt.
  Quid, si numquam adeo fœdis, adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumptis opibus vocem, Damasippe, locâsti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum Velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus verâ cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, & spectat triscurria Patriciorum;
Planipedes audit Fabios; ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone;
Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe mimus
Nobilis. Hæc ultra, quid erit nisi ludus? Et illic
Dedecus urbis habes; nec mirmillonis in armis,

Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supinâ,
(Damnat enim tales habitus, & damnat, & odit)
Nec galeâ frontem abscondit; movet ecce tridentem;
Postquam librată pendentia retia dextrâ
Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, & totâ fugit agnoscendus arenâ.
Cedamus tunicæ, de faucibus aurea quum se
Porrigat, & longo jactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Gracchο jussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni,
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen, sed causa facit rem
Dissimilem. Quippe ille Deis auctoribus ultor
Patris erat cæsi media inter pocula: sed nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii; nullis aconita propinquis
Miscuit; in scena numquam cantavit Orestes;
Troïca non scripsit. Quid enim Virginius armis
Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam sævâ crudâque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ sunt generosi Principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Prostitui, Graiæque apium meruisse coronæ.
Majorum effigies habeant insignia vocis,
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyestæ
Syrma, vel Antigonæ, seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende Colosso.

Quis, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
Inveniet quidquam ſublimius? Arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus templiſq; paráſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Auſi quod liceat tunicâ punire moleſtâ.
Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coërcet.
Hic novus Arpinas, ignobilis, & modò Romæ
Municipalis Eques galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis & tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus aſſiduis gladio. Sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro;
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigrâ muniret caſtra dolabrâ:
Hic tamen & Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excipit, & ſolus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, poſtquam ad Cimbros ſtragemq; volabant
Qui numquam attigerant majora cadavera corvi,
Nobilis ornatur lauro collega ſecundâ.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latina
Sufficiunt Dîs infernis, Terræque parenti.
Pluris enim Decii, quàm qui ſervantur ab illis.
Ancillâ natus trabeam & diadema Quirini,
Et faſces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Prodita laxabant portarum clauſtra Tyrannis
Exſulibus juvenes ipsius Conſulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mutius, & quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina ſervus
Matronis lugendus : at illos verbera juſtis
Afficiunt pœnis, & legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen ut longè repetas, longéque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo.

SATYRA IX.

Inſtituto dialogo inter ſe & Nævolum, obſcœnam Cinædorum & Pathicorum turpitudinem acriter, at nimis apertè inſectatur.

Quo tempore ſcripta fuerit incertum.

SCIRE velim quare toties mihi, Nævole, triſtis
Occurras fronte obductâ, ceu Marſya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprenſus habebat
Ravola, dum Rhodopes udâ terit inguina barbâ ?
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſervo.
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius

Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non invenit. Unde repentè
Tot rugæ? Certè modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contrà: vultus gravis, horrida siccæ
Sylva comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia visci;
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
Propositum, & vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, & Ganymedem
Pacis, & advectæ secreta palatia Matris,
Et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
Notior Aufidio mœchus scelerare solebas,
Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
Utile & hoc multis vitæ genus; at mihi nullum
Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri crassique coloris,
Et malè percussas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
Fata regunt homines: fatum est & partibus illis,
Quas sinus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, & blandæ assiduè densæque tabellæ

Sollicitent : αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.
Quod tamen ulterius monſtrum, quàm mollis avarus ?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, ac cevet. Ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri. Numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus ; numerentur deinde labores.
An facile & pronum eſt agere intra viſcera penem
Legitimum, atque illic heſternæ occurrere cœnæ?
Servus erit minùs ille miſer, qui foderit agrum,
Quàm dominum: ſed tu ſanè tenerum & puerum te,
Et pulchrum, & dignum cyatho, cœloque putabas.
Vos humili aſſeclæ, vos indulgebitis umquam
Cultori, jam nec morbo donare parati ?
En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit ; & ſtratâ poſitus longâque cathedrâ
Munera femineis tractas ſecreta Calendis.
Dic, paſſer, cui tot montes, tot prædia ſervas
Appula, tot miluos intra tua paſcua laſſos ?
Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suſpectumque jugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia muſto ?
Quantum erat exhauſti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis ? Meliúſne hic ruſticus infans
Cum matre, & caſulis, & conluſore catello
Cymbala pulſantis legatum fiet amici ?
Improbus es, quum poſcis, ait : ſed pensio clamat,
Poſce ; ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam ſolers evaſit Ulyſſes.
Alter emendus erit, namque hic non ſufficit : ambo

Pascendi. Quid agam brumâ spirante? quid, oro,
Quid dicam scapulis servorum mense Decembri,
Et pedibus? Durate, atque exspectate cicadas?
Verùm ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
Metiris pretio, quòd, ni tibi deditus essem
Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certè quibus ista modis, quàm sæpe rogâris,
Et quæ pollicitus. Fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, & jam
Signabat. Totâ vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus, & tu,
Ad quem pervenit lecti sonus, & dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, & jam penè solutum
Conjugium in multis domibus servavit adulter.
Quò te circumagas? quæ prima aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
Quòd tibi filiolus, vel filia nascitur ex me?
Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri. Foribus suspende coronas,
Jam pater es; dedimus quod famæ opponere possis,
Jura parentis habes; propter me scriberis heres,
Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.
Commoda præterea jungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Justa doloris,
Nævole, causa tui: contrà tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice lævis.
Qui modò secretum commiserat, ardet, & odit,

Tamquam prodiderim quidquid scio. Sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
Non dubitat. Nec contemnas aut despicias, quòd
His opibus numquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
Esse putas? Servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora. Claude fenestras,
Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen
E medio, clament omnes, propè nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? Nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges quidquid paulò antè petebas
A nobis, taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quàm subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
Vivendum rectè est quum propter plurima, tum his
Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animas & farre suo custodit & ære.
Idcirco ut possim linguam contemnere servi,
Utile consilium modò, sed commune dedisti.
Nunc mihi quid suades post damnum temporis, & spes
Deceptas? Festinat enim decurrere velox

Floſculus anguſtæ miſeræque breviſſima vitæ
Portio: dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, òbrepit non intellecta ſenectus.
Ne trepida: numquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus & ſalvis his collibus: undique ad illos
Convenient & carpentis & navibus omnes,
Qui digito ſcalpunt uno caput. Altera major
Spes ſupereſt; tu tantùm erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus; at mea Clotho
Et Lacheſis gaudent, ſi paſcitur inguine venter.
O parvi noſtrique lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui ſoleo exorare coronâ,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete & baculo? Viginti millia fœnus
Pignoribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quæ Fabricius Cenſor notet, & duo fortes
De grege Mœſorum, qui me cervice locatâ
Securum jubeant clamoſo inſiſtere Circo?
Sit mihi præterea curvus cælator, & alter
Qui multas facies fingat citò: ſufficiunt hæc,
Quando ego pauper ero. Votum miſerabile! nec ſpes
His ſaltem! Nam quum pro me Fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de nave petitas;
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo.

Finis tertii Libri Satyrarum.

LIBER QUARTUS.

SATYRA X.

Pulcherrimæ hujus Satyræ argumentum sumptum est ex Platonis Alcibiade secundo. Videtur etiam ante oculos habuisse Persii 2. Sat & illud Socratis de Votis, *referente Valerio Maximo, cap. 2. lib. 7. Est enim absolutissima hujus Satyræ propositio : In qua Poëta docet vota mortalium propè exsecrationes esse, qui divitias, honores, eloquentiam, gloriam bellicam, longam vitam, pulchritudinem a Diis precantur, quæ tamen plerumque votorum compotes pessumdent. Verùm petendam esse puram mentem, cætera Deo permittenda, qui novit quid cuique conveniat.*

Non satis liquet quo tempore prodierit in lucem.

OMNIBUS in terris, quæ sunt a Gadibus usque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diversa, remotâ
Erroris nebulâ. Quid enim ratione timemus
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatûs non pœniteat, votique peracti?
Evertêre domos totas optantibus ipsis
Dî faciles : nocitura togâ, nocitura petuntur
Militiâ. Torrens dicendi copia multis

Et sua mortifera est facundia : viribus ille
Confisus periit, admirandisque lacertis.
Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
Quantò Delphinis Balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, jussuque Neronis
Longinum & magnos Senecæ prædivitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors. Rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima ferè vota, & cunctis notissima templis,
Divitiæ ut crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus : tunc illa time, quum pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem ; flebat contrarius alter ?
Sed facilis rigidi cuivis censura cachinni :
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
Prætexta & trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset Prætorem in curribus altis
Exstantem, & medio sublimem in pulvere Circi
In tunica Jovis, & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum

Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niveos ad frena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
Tum quoque materiam risûs invenit ad omnes
Occursus hominum, cujus prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos
Vervecum in patria, crassoque sub aëre nasci.
Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,
Interdum & lacrymas, quum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq; ostenderet unguem.
Ergo supervacua hæc aut perniciosa petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare Deorum.
  Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidiæ, mergit longa atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuæ, restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Jam stridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem; Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. Quæ labra? Quis illi
Vultus erat? Numquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem. Sed quo cecidit sub crimine, quisnam

Delator ? quibus indiciis, quo teſte probavit ?
Nil horum. Verboſa & grandis epiſtola venit
A Capreis. Bene habet, nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur fortunam, ut ſemper, & odit
Damnatos. Idem populus, si Nurtia Tuſco
Faviſſet, si oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipsâ Sejanum diceret horâ
Auguſtum. Jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effugit curas: nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantùm res anxius optat,
Panem, & Circenſes. Perituros audio multos.
Nil dubium, magna eſt fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram:
Quàm timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut malè defenſus! Curramus præcipites, &,
Dum jacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, & pavidum in jus
Cervice obſtrictâ dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano, ſecreta hæc murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Sejanus; habere
Tantumdem, atque illi ſellas donare curules ?
Illum exercitibus præponere ? tutor haberi
Principis anguſtâ Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo ? Vis certè pila, cohortes,
Egregios equites, & caſtra domeſtica. Quidni
Hæc cupias ? Et qui nolunt occidere quemquam,
Poſſe volunt. Sed quæ præclara, & proſpera tanti,
Ut rebus lætis par ſit menſura malorum ?
Hujus qui trahitur prætextam ſumere mavis;

An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas,
Et de mensura jus dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis Ædilis Ulubris?
  Ergo quid optandum foret, ignorâsse fateris
Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompeios evertit? & illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nullâ non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt Reges, & siccâ morte Tyranni.
  Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perit Orator, utrumque
Largus, & exundans letho dedit ingenii fons.
Ingenio manus est, & cervix cæsa; nec umquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam, me Consule, Romam!
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poëmata malo,
Quàm te conspicuæ divina Philippica famæ,
Volveris a prima quæ proxima. Sævus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro,

Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladiosque parante
Incude, ac luteo Vulcano ad Rhetora misit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Aplustre, & summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus Graiusque ac Barbarus Induperator
Erexit; causas discriminis atque laboris
Inde habuit: tantò major famæ sitis est, quàm
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis titulique cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus, ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficûs;
Quandoquidem data sunt ipsis quoq; fata sepulcris.
Expende Annibalem, quot libras in Duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa Mauro
Perfusa Oceano, Niloque admota tepenti;
Rursus ad Æthiopum populos, aliosque elephantos
Additur imperiis Hispania; Pyrenæum
Transilit: opposuit Natura Alpemque, nivemque;
Diducit scopulos, & montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam, tamen ultrà pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, & mediâ vexillum pono Suburrâ.
O qualis facies, & quali digna tabellâ,
Quum Gætula Ducem portaret bellua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem

Nempe, & in exsilium præceps fugit, atque ibi magnus
Mirandusque cliens sedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare Tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, nec tela, sed ille
Cannarum vindex, & tanti sanguinis ultor
Annulus. I demens, & sævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, & declamatio fias.
Unus Pellæo juveni non sufficit orbis;
Æstuat infelix angusto limite Mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvâque Seripho.
Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Græcia mendax
Audet in historia; constratum classibus îsdem,
Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen, qualis rediit Salamine relictâ,
In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis
Barbarus, Æolio numquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mitiùs id sanè, quòd non & stigmate dignum
Credidit. Huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? Nempe unâ nave cruentis
Fluctibus, ac tardâ per densa cadavera prorâ.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da spatium vitæ, multos da Jupiter annos!
Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.

Sed quàm continuis & quantis longa senectus
Plena malis : deformem & tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemque suî, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, & tales aspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit jam mater simia bucca.
Plurima sunt juvenum discrimina ; pulchrior ille
Hoc, atque ille alio ; multum hic robustior illo :
Una senum facies, cum voce trementia labra,
Et jam læve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingivâ panis inermi :
Usque adeo gravis uxori, natisque, sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia : nam coïtûs jam longa oblivio ; vel si
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
Et, quamvis totâ palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities ? Quid, quòd meritò suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus ? Aspice partis
Nunc damnum alterius. Nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, sitve Seleucus,
Et quibus auratâ mos est fulgere lacernâ ?
Quid refert, magni sedeat quâ parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus ? Clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido jam corpore sanguis
Febre calet solâ ; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus, quorum si nomina quæras,

Promptiùs expediam quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros autumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos; quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus:
Percurram citiùs quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxâ debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis invidet: hujus
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis:
Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantùm, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præteritâ cœnavit nocte, nec illos
Quos genuit, quos eduxit; nam codice sævo
Heredes vetat esse suos: bona tota feruntur
Ad Phialen, tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
  Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogus aspiciendus amatæ
Conjugis, & fratris, plenæque sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut, renovatâ
Semper clade domûs, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, & nigrâ veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ.
Felix nimirum, qui tot per secula mortem
Distulit, atque suos jam dextrâ computat annos,

Quique novum toties muſtum bibit. Oro parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, quum videt acris
Antilochi barbam ardentem; nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiſerit ævo.
Hæc eadem Peleus, raptum quum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Trojâ Priamus veniſſet ad umbras
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſsâque Polyxena pallâ,
Si foret exſtinctus diverſo tempore, quo jam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Everſa, & flammis Aſiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſitâ tulit arma tiarâ,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miſerabile collum
Præbet, ab ingrato jam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis, ſed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat, uxor.
    Feſtino ad noſtros, & Regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox juſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ jussit ſpatia ultima vitæ.
Exsilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victâ Carthagine panis,
Hinc cauſas habuere. Quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius umquam,

Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompâ, animam exhalaſſet opimam,
Quum de Teutonico vellet deſcendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, ſed multæ urbes, & publica vota
Vicerunt. Igitur fortuna ipsius & Urbis
Servatum victo caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœnâ caruit, ceciditque Cethegus
Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, quum Veneris fanum videt anxia mater,
Uſque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchrâ gaudet Latona Dianâ.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit. Cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque ſuam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miſeros trepidoſque parentes
Semper habet. Rara eſt adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ! Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas;
Præterea caſtum ingenium, vultumque modeſto
Sanguine ferventem tribuat Natura benignâ
Larga manu (quid enim puero conferre poteſt plus
Cuſtode, & curâ Natura potentior omni?)
Non licet eſſe viros: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. Nullus ephebum
Deformem ſæva caſtravit in arce Tyrannus;
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
Strumoſum, atq; utero pariter, gibboq; tumentem.

I nunc, & juvenis ſpecie lætare tui, quem
Majora exſpectant diſcrimina. Fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet quaſcumque maritus
Exigit iratus; nec erit felicior aſtro
Martis, ut in laqueos numquam incidat. Exigit autem
Interdum ille dolor plus, quàm lex ulla dolori
Conceſſit. Necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam mœchos & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ; mox quum dederit Servilia nummos,
Fiet & illius quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, ſive eſt hæc Hippia, ſive Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed caſto quid forma nocet? Quid profuit olim
Hippolyto grave propoſitum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu faſtidita, repulſâ,
Nec Sthenobœa minùs quàm Creſſa excanduit, & ſe
Concuſſere ambæ. Mulier ſævissima tunc eſt,
Quum ſtimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum eſſe putes, cui nubere Cæſaris uxor
Deſtinat. Optimus hic, & formosiſſimus idem
Gentis patriciæ rapitur miſer exſtinguendus
Meſſallinæ oculis: dudum ſedet illa parato
Flammeolo, Tyriuſque palàm Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta & paucis commiſſa putabas?
Non niſi legitimè vult nubere: quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas.

Si ſcelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota urbi & populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domûs ſciet ultimus : interea tu
Obſequere imperio, si tanti eſt vita dierum
Paucorum. Quidquid levius meliuſque putâris,
Præbenda eſt gladio pulchra hæc & candida cervix.
  Nil ergo optabunt homines ? Si consilium vis,
Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque sit utile noſtris :
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dî.
Carior eſt illis homo quàm sibi. Nos animorum
Impulſu, & cæcâ magnâque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris ; at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura sit uxor.
Ut tamen & poſcas aliquid, voveaſque ſacellis
Exta, & candiduli divina tomacula porci,
Orandum eſt ut sit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, & mortis terrore carentem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcumque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat, ſævoſque labores,
Et Venere, & cœnis, & plumâ Sardanapali.
Monſtro quod ipſe tibi possis dare. Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum Numen habes, si sit prudentia : ſed te,
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

SATYRA XI.

Perſico, quem ad cœnam invitat, frugalitatem commendat : pauperum perſtringens luxum, docet faciendos eſſe ſumptus pro ſuarum cujuſque facultatum modulo.

Imperante Trajano, aut fortè Hadriano.

ATTICUS eximiè si cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quàm pauper Apicius ? Omnis
Convictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo. Nam dum valida, ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens ſanguine, fertur
Non cogente quidem, ſed nec prohibente Tribuno
Scripturus leges, & regia verba laniſtæ.
Multos porrò vides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet exſpectare macelli,
Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt.
Egregiùs cœnat, meliúſque miſerrimus horum,
Et citò caſurus jam perlucente ruinâ.
Interea guſtûs elementa per omnia quærunt,
Numquam animo pretiis obſtantibus : interiùs si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fractâ,
Et quadringentis nummis condire guloſum
Fictile : sic veniunt ad Miſcellanea ludi.
Refert ergo quis hæc eadem paret : in Rutilo nam

Luxuria eſt, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & a cenſu famam trahit. Illum ego jure
Deſpiciam, qui ſcit quantò ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus, hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. E cœlo deſcendit *γνῶθι σεαυτὸν*,
Figendum & memori tractandum pectore, ſive
Conjugium quæras, vel ſacri in parte Senatûs
Eſſe velis. Nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe traducebat Ulyſſes
Ancipitem. Seu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas, te conſule, dic tibi quis ſis,
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ, ſpectandaque rebus
In ſummis minimiſque; etiam quum piſcis emetur,
Ne mullum cupias, quum ſit tibi gobio tantùm
In loculis. Quis enim te, deficiente crumenâ,
Et creſcente gulâ, manet exitus, ære paterno
Ac rebus merſis in ventrem, fœnoris atque
Argenti gravis, & pecorum agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur: inde ubi paulum
Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris auctor,
Qui vertêre ſolum, Baias & ad Oſtia currunt.
Cedere namque foro jam non tibi deterius, quàm
Eſquilias a ferventi migrare Suburrâ.

Ille dolor folus patriam fugientibus, illa
Mœftitia eft, caruiffe anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta, morantur
Pauci ridiculum & fugientem ex Urbe pudorem.
Experiere hodie numquid pulcherrima dictu,
Persice, non præftem vitâ nec moribus & re;
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
Coram aliis dictem puero, fed in aure placentas.
Nam quum sis conviva mihi promiffus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hofpes, & ipfe tamen contingens fanguine cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad sidera miffus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, infcius herbæ,
Necdum aufus virgas humilis mordere falicti,
Qui plus lactis habet, quàm fanguinis; & montani
Afparagi, posito quos legit villica fufo.
Grandia præterea tortoque calentia fœno
Ova adfunt ipsis cum matribus, & fervatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus uvæ;
Signinum, Syriumque pyrum, de corbibus îfdem
Æmula Picenis & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore poftquam
Autumnum & crudi pofuere pericula fucci.
Hæc olim noftri jam luxuriofa Senatûs
Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
Ipfe focis brevibus ponebat olufcula, quæ nunc
Squalidus in magna faftidit compede foffor,
Qui meminit calidæ fapiat quid vulva popinæ.

Sicci terga ſuis rarâ pendentia crate
Moris erat quondam feſtis ſervare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente novâ, si quam dabat hoſtia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Conſulis, atque
Caſtrorum imperiis, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturiùs ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Quum tremerent autem Fabios, durumq; Catonem,
Et Scauros, & Fabricios, rigidique ſeveros
Cenſoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas & ſeria duxit habendum,
Qualis în Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum;
Sed nudo latere, & parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſcivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atque ſupellex.
Tunc rudis, & Graias mirari neſcius artes,
Urbibus everſis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque caſſis
Romuleæ simulacra feræ manſueſcere juſſæ
Imperii fato, & geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis & haſtâ,
Pendentiſque Dei perituro oſtenderet hoſti.
Argenti quod erat, ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tuſco farrata catino
Omnia tunc, quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque majeſtas præſentior, & vox

Nocte ferè mediâ, mediamque audita per Urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, & Dìs
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præſtare ſolebat
Fictilis & nullo violatus Jupiter auro.
Illa domi natas, noſtraque ex arbore menſas
Tempora viderunt; hos lignum ſtabat ad uſus,
Annoſam ſi fortè nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama ſapit; putere videntur
Unguenta atque roſæ, latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Jam nimios capitique graves. Hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho vires: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo ſuperbum
Convivam caveo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. Adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea: non tamen his ulla umquam obſonia fiunt
Rancidula, aut ideo pejor gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & Phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, & totâ ſonat ulmea cœna Suburrâ.

Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus Afræ
Novit avis noſter tirunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguæ fruſtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, & paucis aſſibus emptos
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quiſquam erit, & magno. Quum poſces, poſce Latinè.
Idem habitus cunctis, tonsi, erectique capilli,
Atque hodie tantùm propter convivia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius, ille bubulci:
Suſpirat longo non viſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis desiderat hœdos:
Ingenui vultûs puer, ingenuique pudoris,
Quales eſſe decet, quos ardens purpura veſtit;
Nec pugillares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec vellendas jam præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pavidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit diffuſa in montibus illis
A quibus ipſe venit, quorum ſub vertice luſit:
Namq; una atq; eadem eſt vini patria atq; miniſtri.
  Forsitan exſpectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Divitis urticæ: major tamen iſta voluptas
Alterius ſexûs; magis ille extenditur, & mox
Auribus, atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
Teſtarum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet; ille fruatur

Vocibus obſcœnis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem:
Namque ibi fortunæ veniam damus. Alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus; hæc eadem illi
Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos.
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert tales verſus quâ voce legantur?
Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec primâ ſi luce egreſſa reverti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida ſuſpectis referens multicia rugis,
Vexataſque comas, & vultum auremque calentem.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen;
Pone domum & ſervos, & quidquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos antè omnia pone ſodales.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ,
Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum Prætor ſedet; ac mihi pace
Immenſæ nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Conſulibus. Spectent juvenes, quos clamor & audax
Sponſio, quos cultæ decet aſſediſſe puellæ;
Spectent hoc nuptæ, juxtà recubante marito,

Quod pudeat narrâſſe aliquem præſentibus ipsis.
Noſtra bibat vernum contracta cuticula Solem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea ſalvâ
Fronte licet vadas, quamquam ſolida hora ſupersit
Ad ſextam. Facere hoc non possis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

Hac Satyrâ Juvenalis potiſſimum agit de Catulli reditu, qui peregrè profectus, maxima in mari pericula expertus erat, ſed ſalvus tandem evaſerat. Pro cujus ſalute ſacrificium, quod ſe ſoluturum voverat, peragit, idque animo amico & benevolo, non eo animo, quasi Catullum heredipetarum more ineſcare velit, ejuſve hereditatem captet. Quâ occasione heredipetarum impudentiam perſtringit. Scribitur autem ad Corvinum quemdam.

Non liquet quo tempore ſcripta ſit.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Quâ feſtus promiſſa Deis animalia ceſpes
Exſpectat: niveam Reginæ cædimus agnam;
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maurâ.
Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſervata Jovi, frontemque coruſcat:
Quippe ferox vitulus templis maturus, & aræ,
Spargenduſq; mero, quem jam pudet ubera matris

Ducere, qui vexat nafcenti robora cornu.
Si res ampla domi, similifque affectibus effet,
Pinguior Hifpullâ traheretur taurus, & ipsâ
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta fed oftendens Clitumni pafcua fanguis
Iret, & a grandi cervix ferienda miniftro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi
Nuper, & incolumem fefe mirantis amici.
Nam præter pelagi cafus, & fulguris ictum
Evasi, denfæ cœlum abfcondêre tenebræ
Nube unâ, fubitufque antemnas impulit ignis,
Quum fe quifque illo percuffum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poffe putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, si quando poëtica furgit
Tempeftas. Genus ecce aliud difcriminis: audi,
Et miferere iterum, quamquam sint cetera fortis
Ejufdem; pars dira quidem, fed cognita multis,
Et quam votivâ teftantur fana tabellâ
Plurima. Pictores quis nefcit ab Iside pafci?
Accidit & noftro similis fortuna Catullo.
Quum plenus fluctu medius foret alveus, & jam
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus Caftora, qui fe
Eunuchum ipfe facit, cupiens evadere damno
Tefticulorum; adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea funt, dicebat, cuncta, Catullus,

Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci.
Adde & baſcaudas, & mille eſcaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, quâ mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima, ſed nec
Damna levant: tunc, adverſis urgentibus, illuc
Recidit ut malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis ultima quando
Præſidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc, & ventis animam committe dolato
Confiſus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor aut ſeptem, si ſit latissima tæda.
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ,
Aſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam jacuit planum mare, tempora poſtquam
Proſpera vectoris, fatumque valentius Euro
Et pelago, poſtquam Parcæ meliora benignâ
Penſa manu ducunt hilares, & ſtaminis albi
Lanificæ: modicâ non multum fortior aurâ

Ventus adeſt; inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extensis, &, quod ſuperaverat unum,
Velo prora ſuo. Jam deficientibus Auſtris,
Spes vitæ cum Sole redit; tum gratus Iulo,
Atque novercali ſedes prælata Lavino,
Conſpicitur ſublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile ſumen,
Et numquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas incluſa per æquora moles;
Tyrrhenamq;Pharon,porrectaque brachia rurſum,
QuæPelago occurrunt medio,longéque relinquunt
Italiam. Non sic igitur mirabere portus,
Quos Natura dedit: ſed truncâ puppe magiſter
Interiora petit Baianæ pervia cymbæ
Tuti ſtagna sinûs. Gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur, pueri, linguis animiſque faventes,
Sertaque delubris, & farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem.
Jam ſequar, & ſacro, quod præſtat, rite peracto
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cerâ.
Hìc noſtrum placabo Jovem, Laribuſque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operitur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi sint hæc, Corvine: Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes. Libet exſpectare, quis ægram

Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili. Verùm hæc nimia eſt impenſa, coturnix
Nulla umquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita & Paccius orbi,
Legitimè fixis veſtitur tota tabellis
Porticus ; exsiſtunt qui promittant hecatomben,
Quatenus hîc non ſunt nec venales elephanti,
Nec Latiò, aut uſquam ſub noſtro ſiderè talis
Bellua concipitur, ſed furvâ gente petita,
Arboribus Rutulis & Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum, nulli ſervire paratum
Privato : ſiquidem Tyrio parere ſolebant
Annibali, & noſtris ducibus Regique Moloſſo
Horum majores, ac dorſo ferre cohortes,
Partem aliquam belli, & euntem in prœlia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Hiſtrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante Lares Gallitæ victima ſacra,
Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit
De grege ſervorum magna & pulcherrima quæque
Corpora ; vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas ; &, si qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
Non ſperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo teſtamento
Mille rates : nam si Libitinam evaſerit æger,
Delebit tabulas, incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſanè mirandum, atque omnia ſoli

Forsan Pacuvio breviter dabit : ille superbus
Incedet, victis rivalibus. Ergo vides quàm
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum :
Possideat quantum rapuit Nero ; montibus aurum
Exæquet, nec amet quemquam, nec ametur ab ullo.

Finis quarti Libri Satyrarum.

LIBER QUINTUS.

SATYRA XIII.

In hac Satyra longè præclarissima, conſolatur Juvenalis amicum ſuum Calvinum, ſe miris modis excruciantem, quòd depositum sibi a quopiam denegatum eſſet, cui tamquam fideli amico magnam pecuniæ ſummam, decem ſcilicet H. S. concrediderat: & oſtendit initio multis illud obtigiſſe, & ejuſmodi fraudes Romæ jam eſſe usitatissimas. Quippe ubi rari boni, omnes ferè mali & improbi, qui vel nullum Numen eſſe credant. Denique in fine probat omnes malos a Deo punitum iri.

Poſt annum Hadriani imperantis tertium.

EXEMPLO quodcumque malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. Prima eſt hæc ultio, quòd, ſe
Judice, nemo nocens abſolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urnâ.
Quid ſentire putas omnes, Calvine, recenti
De ſcelere & fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus; nec rara videmus
Quæ pateris: caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & e medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo

Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.
Tu quamvis levium minimam exiguamq;malorum
Particulam vix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quòd non reddat amicus
Depoſitum. Stupet hæc, qui jam poſt terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ ſapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum vitâ didicere magiſtrâ.
  Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numerus vix eſt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque ſecula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non invenit ipſa
Nomen, & a nullo poſuit natura metallo.
Nos hominum Divûmque fidem clamore ciemus,
Quanto Feſſidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic ſenior bullâ digniſſime, neſcis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? neſcis,
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moveat, quum
Exigis a quoquam ne pejeret, & putet ullis
Eſſe aliquod Numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, priuſquam
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc quum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.

Nulla ſuper nubes convivia Cœlicolarum ,
Nec puer Iliacus , formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos , & jam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat ſibi quiſque Deus , nec turba Deorum
Talis , ut eſt hodie , contentaque ſidera paucis
Numinibus, miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium , aut Sicula torvus cum conjuge Pluton:
Nec rota , nec Furiæ , nec ſaxum , aut vulturis atri
Pœna , ſed infernis hilares ſine Regibus Umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas , & morte piandum ,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat , & si
Barbato cuicumque puer , licet ipſe videret
Plura domi fraga , & majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis ,
Primaque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc , si depoſitum non inficietur amicus ,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem ,
Prodigioſa fides , & Tuſcis digna libellis ,
Quæque coronatâ luſtrari debeat agnâ.
Egregium ſanctumque virum si cerno , bimembri
Hoc monſtrum puero , vel mirandis ſub aratro
Piſcibus inventis , & fœtæ comparo mulæ
Sollicitus , tamquam lapides effuderit imber ,
Examenque apium longâ conſederit uvâ
Culmine delubri , tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris , & lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude

Sacrilegâ. Quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illâ
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile, & pronum eſt ſuperos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat. Aſpice quantâ
Voce neget, quæ ſit ficti conſtantia vultûs.
Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, & Cirrhæi ſpicula vatis;
Per calamos venatricis pharetramque puellæ,
Perque tuum, pater Ægæi Neptune, tridentem:
Addit & Herculeos arcus, haſtamque Minervæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
Si verò & pater eſt, comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
 Sunt qui in Fortunæ jam caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Naturâ volvente vices & lucis & anni,
Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
Eſt alius metuens ne crimen pœna ſequatur:
Hic putat eſſe Deos & pejerat, atque ita ſecum:
Decernat quodcumque volet de corpore noſtro
Iſis, & irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam quos abnego nummos:
Et phthiſis, & vomicæ putres, & dimidium crus
Sunt tanti. Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, ſi non eget Anticyrâ, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantæ
Præſtat, & eſuriens Piſææ ramus olivæ?
Ut ſit magna, tamen certè lenta ira Deorum eſt.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,

Quando ad me venient? Sed & exorabile Numen
Fortaſſe experiar; ſolet his ignoſcere. Multi
Committunt eadem diverſo crimina fato:
Ille crucem ſceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant. Tunc te ſacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
Nam quum magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus ſcurra Catulli:
Tu miſer exclamas, ut Stentora vincere poſſis,
Vel potiùs quantum Gradivus Homericus. Audis
Jupiter hæc, nec labra moves, quum mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aheneus? aut cur
In carbone tuo chartâ pia thura ſolutâ
Ponimus, & ſectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum diſcrimen habendum eſt
Effigies inter veſtras, ſtatuamque Batylli.
  Accipe quæ contrà valeat ſolatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunicâ diſtantia, non Epicurum
Suſpicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus ægri,
Tu venam vel diſcipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam deteſtabile factum
Oſtendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec planâ faciem contundere palmâ;
Quandoquidem accepto claudenda eſt janua damno,
Et majore domûs gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera. Nemo dolorem

Fingit in hoc caſu, veſtem diducere ſummam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querelâ,
Si decies lectis diverſâ in parte tabellis
Vana ſupervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipſorum quos littera, gemmaque princeps
Sardonyches, loculis quæ cuſtoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia cenſes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina: confer
Conductum latronem, incendia ſulfure cœpta
Atque dolo, primos quum janua colligit ignes:
Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, vel antiquo poſitas a Rege coronas.
Hæc ibi si non ſunt, minor exſtat ſacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipſam
Neptuni; qui bracteolam de Caſtore ducat.
An dubitet ſolitus totum conflare Tonantem?
Confer & artifices mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adverſis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars ſcelerum, quæ cuſtos Gallicus Urbis
Uſque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi noſſe volenti
Sufficit una domus. Paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquam illinc veneris, aude.

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë craſſo majorem infante mamillam?
Cærula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
Cæſariem, & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura eſt omnibus una.
Ad ſubitas Thracum volucres nubemque ſonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis;
Mox impar hoſti, raptuſque per aëra curvis
Unguibus a ſæva fertur grue. Si videas hoc
Gentibus in noſtris, riſu quatiare; ſed illic,
Quamquam eadem assiduè ſpectentur prœlia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non eſt altior uno.
Nullane perjuri capitis fraudiſque nefandæ
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catenâ
Protinus, & noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec umquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit; ſed corpore trunco
Invidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
At vindicta bonum vitâ jucundius ipsâ.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum aut levibus videas flagrantia causis.
Quantulacumque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicit idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæva inter vincla cicutæ
Accuſatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes
Prima docens rectum Sapientia: quippe minuti
Semper & infirmi eſt animi exiguique voluptas
Ultio. Continuò ſic collige, quòd vindictâ

Nemo magis gaudet, quàm femina. Cur tamen hos tu
Evaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multò ſævior illis,
Quas & Cæditius gravis invenit aut Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim quæ Numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus; & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probavit
Exſtinctus tota pariter cum prole, domoque,
Et quamvis longâ deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedò, si conata peregit?
Perpetua anxietas nec menſæ tempore ceſſat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili creſcente cibo; ſed vina miſellus
Exſpuit, Albani veteris pretioſa ſenectus
Diſplicet: oſtendas melius, densiſſima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si fortè indulsit Cura ſoporem,
Et toto verſata thoro jam membra quieſcunt;
Continuò templum, & violati Numinis aras,
Et, quod præcipuis mentem ſudoribus urget,
Te videt in ſomnis: tua ſacra & major imago

Humanâ turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi ſunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Quum tonat, exanimes primo quoque murmure cœli,
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, curâ graviore timetur
Proxima tempeſtas, velut hoc dilata ſereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt a numine; ſaxa Deorum
Hæc & tela putant. Pecudem ſpondere ſacello
Balantem, & Laribus criſtam promittere galli
Non audent. Quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia vitâ?
Mobilis & varia eſt fermè natura malorum.
Quum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire, peractis
Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari neſcia. Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Ejectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum veſtigia noſter
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægæi rupem, ſcopuloſque frequentes
Exſulibus magnis. Pœnâ gaudebis amarâ
Nominis inviſi, tandemque fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Tireſiam quemquam eſſe Deorum.

SATYRA XIV.

Parentes reprehendit, qui minùs piè ac caſtè coram liberis viventes, malis exemplis & pravâ inſtitutione iis auctores ſunt aleæ, gulæ, crudelitatis, libidinis, luxûs in ædificiis exſtruendis, ſuperſtitionis & portentoſæ avaritiæ.

Plurima ſunt, Fuſcine, & famâ digna ſiniſtrâ,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris, traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea, ludit & heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec de ſe melius cuiquam ſperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et canâ monſtrante gulâ. Quum ſeptimus annus
Tranſierit, puero nondum omni dente renato
Barbatos licet admoveas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & a magna non degenerare culina.
Mitem animum & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animas ſervorum & corpora noſtrâ
Materiâ conſtare putat, paribuſque elementis?
An ſævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, & nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi Laris ac Polyphemus,
Tum felix quoties aliquis tortore vocato

Uritur ardenti duo propter lintea ferro ?
Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
Quem mirè afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus ? Exspectas ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ numquam maternos dicere mœchos
Tam citò, nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret ? Conscia matri
Virgo fuit; ceras nunc hac dictante pusillas
Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.
Sic natura jubet: velociùs & citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Quum subeunt animos auctoribus. Unus & alter
Forsitan hæc spernant juvenes, quibus arte benignâ,
Et meliore luto finxit præcordia Titan;
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnandis. Hujus enim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus, & Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumq; sub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
Nil dictu fœdum, visuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia. Si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos;
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
Nam si quid dignum Censoris fecerit irâ
Quandoq; & similem tibi se non corpore tantùm,

Nec vultu dederit, morum quoque filius, & qui
Omnia deteriùs tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Quum facias pejora ſenex, vacuumque cerebro
Jampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo, ceſſabit nemo tuorum.
Verre pavimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela;
Hic lavet argentum, vaſa aſpera tergeat alter:
Vox domini fremit inſtantis, virgamque tenentis.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus; & tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendat ſervulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Aſpiciat sine labe domum, vitioque carentem?
Gratum eſt, quòd patriæ civem populoque dediſti,
Si facis, ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Utilis & bellorum & pacis rebus agendis.
Plurimùm enim intererit, quibus artibus, & quibus hunc tu
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit & inventâ per devia rura lacertâ:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur, jumento & canibus crucibuſque relictis,
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert:
Hinc eſt ergo cibus magni quoque vulturis, & ſe
Paſcentis, propriâ quum jam facit arbore nidos.
Sed leporem aut capream famulæ Jovis, & generoſæ

In saltu venantur aves : hinc præda cubili
Ponitur : inde autem , quum se matura levabit
Progenies , stimulante fame , festinat ad illam ,
Quam primùm rupto prædam gustaverat ovo.
  Ædificator erat Centronius , & modò curvo
Littore Caietæ , summâ nunc Tiburis arce ,
Nunc Prænestinis in montibus , alta parabat
Culmina villarum , Græcis longéque petitis
Marmoribus,vincens Fortunæ atq; Herculis ædem,
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Centronius , imminuit rem ,
Fregit opes , nec parva tamen mensura relictæ
Partis erat : totam hanc turbavit filius amens ,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
  Quidam sortiti metuentem sabbata patrem ,
Nil præter nubes , & Cœli numen adorant ;
Nec distare putant humanâ carne suillam ,
Quâ pater abstinuit ; mox & præputia ponunt :
Romanas autem soliti contemnere leges ,
Judaicum ediscunt , & servant ac metuunt jus
Tradidit arcano quodcumque volumine Moses.
Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti ;
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causa , cui septima quæque fuit lux
Ignava , & partem vitæ non attigit ullam.
  Sponte tamen juvenes imitantur cetera : solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis & umbrâ ,
Quum sit triste habitu vultuque & veste severum.
Nec dubiè tamquam frugi laudatur avarus ,

Tamquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quàm ſi fortunas ſervet eaſdem
Heſperidum ſerpens aut Ponticus. Adde quòd hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat atq; verendum
Artificem, quippe his creſcunt patrimonia fabris;
Sed creſcunt quocumque modo, majoraque fiunt
Incude aſſiduâ, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putat: juvenes hortatur ut illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediſcere ſordes:
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.
Servorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoq; eſuriens; neq; enim omnia ſuſtinet umquam
Mucida cærulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſervare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cœnæ
Alterius conchem æſtivi cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putrique ſiluro;
Filaque ſectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte, negabit.
Sed quò divitias hæc per tormenta coactas,
Quum furor haud dubius, quum ſit manifeſta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
Interea pleno quum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit,
Et minùs hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, quum rus non ſufficit unum,

Et proferre libet fines, majorque videtur
Et melior vicina ſeges. Mercaris & hanc, &
Arbuſta, & densâ montem qui canet olivâ.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, laſſoque famelica collo
Jumenta ad virides hujus mittuntur ariſtas;
Nec prius inde domum, quàm tota novalia ſævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis quàm multi talia plorent,
Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quæ fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit. Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago
Exigui ruris paucissima farra ſecantem.
  Scilicet & morbis & debilitate carebis,
Et luctum & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur,
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica paſſis
Prœlia, vel Pyrrhum immanem, gladioſque Moloſſos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus. Merces ea ſanguinis atque laboris
Nulli viſa umquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ: ſaturabat glebula talis
Patrem ipſum, turbamque caſæ, quâ fœta jacebat
Uxor, & infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini; ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe vel ſulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.

Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.
Inde ferè ſcelerum cauſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quàm ſæva cupido
Indomiti censûs. Nam dives qui fieri vult,
Et citò vult fieri. Sed quæ reverentia legum,
Quis metus, aut pudor eſt umquam properantis avari?
Vivite contenti caſulis & collibus iſtis,
O pueri, Marſus dicebat & Hernicus olim,
Veſtinuſque ſenex; panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis: laudant hoc Numina ruris,
Quorum ope & auxilio, gratæ poſt munus ariſtæ,
Contingunt homini veteris faſtidia quercûs.
Nil vetitum feciſſe volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui ſummovet Euros
Pellibus inversis. Peregrina ignotaque nobis
Ad ſcelus atq; nefas, quodcumq; eſt, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Poſt finem autumni media de nocte ſupinum
Clamoſus juvenem pater excitat: Accipe ceras,
Scribe puer, vigila, cauſas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo, nareſque piloſas
Annotet, & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, caſtella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat: aut longos caſtrorum ferre labores
Si piget, & trepidum ſolvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares quod vendere poſſis
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis

Ullius ſubeant ablegandæ Tiberim ultra;
Neu credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Unguenta & corium. Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet. Illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Dis atque ipſo Jove digna, Poëtæ:
Unde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.
Hoc monſtrant vetulæ pueris poſcentibus aſſem,
Hoc diſcunt omnes ante alpha & beta puellæ.
Talibus inſtantem monitis quemcumq;parentem
Sic poſſem affari: Dic, ô vanissime, quis te
Feſtinare jubet? meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum. Securus abi: vinceris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum eſt teneris: nondum implevere medullas
Nativæ mala nequitiæ: quum pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet perjuria ſummâ
Exiguâ, Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, si limina veſtra
Mortifera cum dote ſubit: quibus illa premetur
Per ſomnum digitis! nam quæ terrâque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni ſceleris labor. Hæc ego numquam
Mandavi, dices olim, nec talia ſuasi.
Mentis cauſa malæ tamen eſt, & origo penes te.
Nam quiſquis magni censûs præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros:
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, totas effundit habenas
Curriculo; quem si revoces, ſubsiſtere neſcit,

Et te contempto rapitur, metiſque relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas : adeo indulgent ſibi latiùs ipsi.
Quum dicis juveni ſtultum qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui;
Et ſpoliare doces, & circumſcribere, & omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te eſt,
Quantus erat patriæDeciorum in pectore,quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus;
In quarum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, & horrida bella capeſſunt
Continuò, tamquam & tubicen ſurrexerit unà.
Ergo ignem, cujus ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidumque magiſtrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis geneſis tua, ſed grave tardas
Exſpectare colos : morieris ſtamine nondum
Abrupto. Jam nunc obſtas, & vota moraris;
Jam torquet juvenem longa & cervina ſenectus.
Ociùs Archigenem quære,atq; eme quod Mithridates
Compoſuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atq; alias tractare roſas: medicamen habendum eſt,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater autRex.
Monſtro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si ſpectas quanto capitis diſcrimine conſtent
Incrementa domûs, ærata multus in arca
Fiſcus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res

Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.
Tantò majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique solent rectum descendere funem,
Quàm tu, Coryciâ semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus & Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis?
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Passum, & municipes Jovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia plantâ
Victum illâ mercede parat, brumamque, famemque
Illâ reste cavet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius. Aspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est jam
In Pelago. Veniet classis quocumque vocârit
Spes lucri, nec Carpathium Gætulaque tantùm
Æquora transiliet; sed longè Calpe relictâ,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis, tumidâque superbus alutâ,
Oceani monstra & juvenes vidisse marinos.
Non unus mentes agitat furor: ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur & igni;
Hic, bove percusso, mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus, & tabulâ distinguitur unda;
Quum sit causa mali tanti & discriminis hujus
Concisum argentum in titulos faciesque minutas.

Occurrunt nubes, & fulgura: solvite funem,
Frumenti domínus clamat piperisque coëmptor:
Nil color hic cœli, nil fascia nigra minatur;
Æstivum tonat. Infelìx, hac forsitan ipsâ
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, & zonam lævâ morsuque tenebit.
Sed cujus votis modò non suffecerat aurum
Quod Tagus, & rutilâ volvit Pactolus arenâ,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguusque cibus, mersâ rate naufragus assem
Dum rogat, & pictâ se tempestate tuetur.
Tantis parta malis curâ majore metuque
Servantur. Misera est magni custodia censûs.
Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, & latâ testudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, si sit prudentia; sed te
Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quæ
Sufficiat censûs, si quis me consulat, edam.
In quantum sitis atque fames & frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis:
Quantum Socratici ceperunt antè penates.
Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.

Acribus exemplis videor te cludere. Miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus, effice ſummam,
Bis ſeptem ordinibus quam lex dignatur Othonis:
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultrà,
Nec Crœsi fortuna umquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi,
Indulsit Cæſar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis uxorem occidere juſſus.

SATYRA XV.

In hac penultima Satyra, primùm in Ægyptiorum ridiculam ſuperſtitionem invehitur, deinde in immanem eorumdem crudelitatem; qui præpoſterâ religione feras colunt, homines jugulant; ferinis carnibus abſtinent, humanis veſcuntur.

Quis neſcit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc; illa pavet ſaturam ſerpentibus Ibin.
Effigies ſacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hîc piſcem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum, & cepe nefas violare & frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis

Numina ! Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa ; nefas illic fœtum jugulare capellæ ;
Carnibus humanis veſci licet. Attonito quum
Tale ſuper cœnam facinus narraret Ulyſſes
Alcinoo , bilem aut riſum fortaſſe quibuſdam
Moverat , ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit , ſævâ dignum verâque Charybdi ,
Fingentem immanes Læſtrygonas atque Cyclopas?
Nam citiùs Scyllam , vel concurrentia ſaxa
Cyanes , plenos & tempeſtatibus utres
Crediderim , aut tenui percuſſum verbere Circes ,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit ?
Sic aliquis meritò nondum ebrius , & minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat urna.
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem , ſed nuper Conſule Junio
Geſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti :
Nos vulgi ſcelus , & cunctis graviora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quamquam omnia ſyrmata volvas
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus atque antiqua ſimultas ,
Immortale odium , & numquam ſanabile vulnus
Ardet adhuc, Ombos & Tentyra. Summus utrimque
Inde furor vulgo , quòd Numina vicinorum
Odit uterque locus , quum ſolos credat habendos
Eſſe Deos , quos ipſe colit. Sed tempore feſto
Alterius populi , rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus ac ducibus ; ne

Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent, poſitis ad templa & compita menſis,
Pervigilique thoro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum Sol invenit. Horrida ſanè
Ægyptus: ſed luxuriâ, quantum ipſe notavi,
Barbara famoſo non cedit turba Canopo.
Adde quòd & facilis victoria de madidis &
Blæſis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
Unguenta & flores, multæque in fronte coronæ;
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima ſonare
Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur, & vice teli
Sævit nuda manus. Paucæ ſine vulnere malæ:
Vix cuiquam aut nulli toto certamine naſus
Integer. Aſpiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Oſſa genis, plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen, & pueriles
Exercere acies, quòd nulla cadavera calcent.
Et ſanè quò tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, & jam
Saxa inclinatis per humum quæſita lacertis
Incipiunt torquere, domeſtica ſeditione
Tela; nec hunc lapidem, quali ſe Turnus & Ajax;
Vel quo Tydides percuſſit pondere coxam
Æneæ; ſed quem valeant emittere dextræ
Illis diſſimiles, & noſtro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque puſillos:

Ergo Deus quicumque aſpexit, ridet, & odit.
  A diverticulo repetatur fabula. Poſtquam
Subſidiis auctis, pars altera promere ferrum
Audet, & infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis.
Terga fugæ celeri præſtantibus omnibus inſtant,
Qui vicina colunt umbroſæ Tentyra palmæ.
Labitur hic quidam nimiâ formidine curſum
Præcipitans, capiturq; aſt illum in plurima ſectum
Fruſta ac particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus: longum uſque adeo, tardumq; putavit
Exſpectare focos, contenta cadavere crudo.
Hinc gaudere libet, quòd non violaverit ignem,
Quem ſummâ cœli raptum de parte Prometheus
Donavit terris. Elemento gratulor, & te
Exſultare reor. Sed qui mordere cadaver
Suſtinuit, nihil umquam hac carne libentiùs edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras & dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit: ultimus autem
Qui ſtetit abſumpto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de ſanguine guſtat.
  Vaſcones, ut fama eſt, alimentis talibus olim
Produxere animas: ſed res diverſa, ſed illic
Fortunæ invidia eſt, bellorumque ultima, caſus
Extremi, longæ dira obsidionis egeſtas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi: ſicut modò dicta mihi gens
Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hoſtibus ipſis

Pallorem

Pallorem ac maciem & tenues miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum
Urbibus abnuerit dira atque immania passis,
Et quibus illorum poterant ignoscere Manes,
Quorum corporibus vescebantur? Meliùs nos
Zenonis præcepta monent; nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat: sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrasque habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur jam Rhetore Thule.

Nobilis ille tamen populus quem diximus, & par
Virtute atque fide, sed major clade Saguntus.
Tale quid excusat Mæotide sævior arâ
Ægyptus? quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix homines (ut jam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantùm immolat, ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hostia. Quis modò casus
Impulit hos? Quæ tanta fames, infestaque vallo
Arma coegerunt tam detestabile monstrum
Audere? Anne aliam terrâ Memphitide siccâ
Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Quâ nec terribiles Cimbri, nec Britones umquam,
Sauromatæque truces, aut immanes Agathyrsi,
Hac sævit rabie imbelle & inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt

Et ſimiles ira atque fames. Molliſſima corda
Humano generi dare ſe Natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit: hæc noſtri pars optima ſensûs.
Plorare ergo jubet cauſam lugentis amici,
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumſcriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, quum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur înfans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus, & face dignus
Arcanâ, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Ulla aliena ſibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile ſoli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendiſque artibus apti
Senſum a cœleſti demiſſum traximus arce,
Cujus egent prona, & terram ſpectantia. Mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præſtare juberet,
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore, & proavis habitatas linquere ſylvas;
Ædificare domos, Laribus conjungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limine ſomnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere civem,
Communi dare ſigna tubâ, defendier îſdem
Turribus, atque unâ portarum clave teneri.
Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando Leoni

Fortior eripuit vitam Leo? quo nemore umquam
Exſpiravit Aper majoris dentibus Apri?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam, ſævis inter ſe convenit Urſis.
Aſt homini ferrum lethale incude nefandâ
Produxiſſe parum eſt, quum raſtra, & ſarcula tantùm
Aſſueti coquere, & marris ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus populos, quorum non ſufficit iræ
Occîdiſſe aliquem; ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, si nunc hæc monſtra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abſtinuit qui
Tamquam homine, & ventri indulsit non omne legumen?

SATYRA XVI.

Militiæ commoda & privilegia dum ironicè laudat, nimiam militum inſolentiam taxat.

Satyram hanc plerique Juvenali abjudicant.

QUIS numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam ſi ſubeuntur proſpera caſtra,
Me pavidum excipiat tironem porta ſecundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quàm ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.
Commoda tractemus primùm communia, quorum

Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat: immò & si pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos Prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardaicus judex datur hæc punire volenti.
Calceus & grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a signis. Juſtiſſima Centurionum
Cognitio eſt igitur de milite, nec mihi deerit
Ultio, si juſtæ defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli
Conſenſu magno officiunt. Curabitis, ut sit
Vindicta gravior quàm injuria? Dignum erit ergo
Declamatoris Mutinensis corde Vagellî,
Quum duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab urbe?
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrymæ siccentur protinus, & ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, judex quum dixerit; audeat ille
Neſcio quis, pugnos qui vidit, dicere, vidi,
Et credam dignum barbâ, dignumque capillis
Majorum. Citiùs falſum producere teſtem
Contra paganum possis, quàm vera loquentem
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atq; alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,

Et ſacrum effodit medio de limite ſaxum ,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo ;
Debitor aut ſumptos pergit non reddere nummos,
Vana ſupervacui dicens chirographa ligni ;
Exſpectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi : ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia , mille moræ ; toties ſubſellia tantùm
Sternuntur ; jam facundo ponente lacernas
Cæditio , & Fuſco jam micturiente , parati
Digredimur , lentâque fori pugnamus arenâ.
Aſt illis , quos arma tegunt , & balteus ambit ,
Quod placitum eſt, ipſis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
  Solis præterea teſtandi militibus jus
Vivo patre datur : nam quæ ſunt parta labore
Militiæ , placuit non eſſe in corpore censûs ,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem,caſtrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus captat pater : hunc labor æquus
Provehit , & pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certè ducis hoc referre videtur ,
Ut qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem ;
Ut læti phaleris omnes , & torquibus omnes.
. . . .

Finis Satyrarum D. Junii Juvenalis.

SULPICIÆ SATYRA

QUÆ EXSTAT UNICA.

De Sulpicia hæc habet Jul. Cæs. Scaliger in Hypercritico.

AIUNT Sulpiciam fuiſſe temporibus Domitiani. Ejus Satyra falsò Auſonio attributa fuit : ſatis enim patet a femina factos verſus, in quibus Muſa cultricem appellat ſuam ; quæque ait ſeſe primam docuiſſe Romanas mulieres poſſe cum Græcis Poëtriis comparari.

Primaque Romanas docui contendere Graiis.

In ea multum dexteritatis ad ſatyricam amarulentiam aſpirantis : numeri verò, ut in eo genere poëmatis, non contemnendi.

Eamdem Sulpiciam alia complura de mutuo conjugum amore, de fidelitate, de castimonia ſcripsiſſe versibus, quos abolevit ætas, inſcripta viro ſuo Caleno, indicat Martialis Epigr. lib. 10. 35.

Omnes Sulpiciam legant puellæ,
Uni quæ cupiunt viro placere.

Omnes Sulpiciam legant mariti,
Uni qui cupiunt placere nuptæ.
Non hæc Colchidos afferit furorem;
Diri prandia nec refert Thyeſtæ;
Scyllam, Biblida nec fuiſſe credit:
Sed caſtos docet & pios amores,
Luſus, delicias, facetiaſque.
Cujus carmina qui bene æſtimârit,
Nullam dixerit eſſe nequiorem,
Nullam dixerit eſſe ſanctiorem.
Tales Egeriæ jocos fuiſſe
Udo crediderim Numæ ſub antro.
Hac condiſcipulâ, vel hac magiſtrâ
Eſſes doctior, & pudica Sappho.
Sed tecum pariter ſimulque viſam
Durus Sulpiciam Phaon amaret.
Fruſtra: namque ea nec Tonantis uxor,
Non Bacchi nec Apollinis puella,
Erepto ſibi viveret Caleno.

Ejuſdem Sulpiciæ meminit Sidonius Apollinaris carmine 9. ad Felicem.

Non Getulicus hic tibi legetur,
Non Marſus, Pedo, Silius, Tibullus;
Non quod Sulpiciæ jocus Thaliæ
Scripſit blandiloquum ſuo Caleno.

SATYRA

De statu Reipublicæ temporibus Domitiani, quum edicto Philosophos Urbe exegisset.

Musa, quibus numeris heroas & arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium. Quare nec carmine curro Phaleuco,
Nec trimetro Iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cetera quinetiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare novis, constanter omitto:
Teque, quibus princeps & facundissima calles,
Aggredior: precibus descende clientis, & audi.
Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat? An terras, & patria secula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosque jubet tacitos, & jam rationis egenos,
Non aliter, primo quàm quum surreximus ævo,
Glandibus, & puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conservat amicus, & urbes,
Sed genus Ausonium, Remuliq; exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? Duo sunt quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & socialibus armis,
In freta Sicaniæ, & Carthaginis exiit arces,

Ceteraque imperia, & totum ſimul abſtulit orbem.
Deinde, velut ſtadio victor qui ſolus Achæo
Languet, & immotâ ſecum virtute fatiſcit,
Sic itidem Romana manus, contendere poſtquam
Deſtitit, & pacem longis frenavit habenis,
Ipſa domi leges & Graia inventa retractans,
Omnia bellorum terrâ quæsita marique
Præmia conſilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his; neq; enim poterat conſtare sine ipsis,
Aut fruſtra uxori mendaxque Dieſpiter olim,
Imperium sine fine dedi, dixiſſe probatur.
Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, ſed tergo prolapſus, & ingluvie albus,
Et ſtudia, & ſapiens hominum nomenq; genuſque,
Omnia abire foras, atque Urbe excedere jussit.
Quid facimus? Graios, hominumq; reliquimus urbes,
Ut Romana foret magis his inſtructa magiſtris:
Nunc, Capitolino veluti turbante Camillo,
Enſibus & trutinâ Galli fugere relictâ,
Sic noſtri palare ſenes dicuntur, & ipſi
Ut ferale ſuos onus exſtirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycuſque erravit in iſto
Scipio, qui Rudio crevit formante magiſtro:
Cetera & illa manus bello fœcunda ſecundo,
Quos inter priſci ſententia dia Catonis
Scire adeo magni feciſſet, utrumne ſecundis,
An magis adverſis ſtaret Romana propago.
Scilicet adverſis: nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ, & captiva penatibus uxor,
Convenit ut veſpis, quarum domus arce Monetæ,

Turba rigens ſtrictis per lutea corpora telis.
Aſt ubi pax ſecura redit, oblita favorum
Plebs, materque unà ſomno moriuntur obeſo.
Romulidarum igitur longa & gravis exitium pax.
Hoc fabella modo pauſam facit. Optima poſthac
Muſa, velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint: vel denique quidvis,
Ut Dea, quære aliud. Tantùm Romana Caleno
Mœnia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Hæc ego: tum paucis Dea me dignatur, & infit:
Pone metus æquos, cultrix mea: ſumma tyranno
Hæc inſtant odia, & noſtro periturus honore eſt.
Nam laureta Numæ, fonteſque habitamus eoſdem,
Et comite Egeriâ ridemus inania cœpta.
Vive, vale. Manet hunc pulchrum ſua fama dolorem.
Muſarum ſpondet chorus, & Romanus Apollo.

FINIS.

LIBRIS QUINQUE

SATYRARUM JUVENALIS

CONTINENTUR SATYRÆ XVI.

Lib. I.

Lib. II.

Lib. III.

Lib. IV.

Lib. V.

Errata hæc graviora, & si quæ alia deprehendet, condonabit Lector benevolus.

Nomina Persii ubique hoc ordine digerenda, *Aulus Persius Flaccus* : ut & Juvenalis dicendus ubique *D. Junius Juvenalis.*

Pag. 10. l. 2. *lege* Polydamas.
Pag. 59. l. 12. *lege* πληϑὸς.
Pag. 75. l. 18. *lege* ποιητικῶ.